MUZEUL DE ISTORIE NAȚIONALĂ ȘI ARHEOLOGIE CONSTANȚA
PONTICA 2021
A 54 -a SESIUNE INTERNAȚIONALĂ
The 54th INTERNATIONAL SESSION
17 - 19 Noiembrie November 2021
Constanța, Piața Ovidiu nr. 12

Organizatori */ Organisers*:

Muzeul de Istorie Naţională şi Arheologie Constanţa
Museum of National History and Archeology Constanța

Centrul de Studii ale Civilizațiilor Mării Negre
Center for the Study of Black Sea Civilizations

Sesiunea Ştiinţifică Internaţională
PONTICA, Ediţia 54:
ISTORIE ŞI ARHEOLOGIE ÎN SPAŢIUL VEST-PONTIC

The Scientific International Session
PONTICA, 54th Edition:
HISTORY AND ARCHAEOLOGY IN THE WEST PONTIC REGION

Parteneri / Partners:

Facultatea de Istorie și Științe Politice
Universitatea „Ovidius" Constanța
Faculty of History and Political Sciences
University "Ovidius" Constanța

Institutul de Cercetări Eco-Muzeale „Gavrilă Simion" Tulcea
"Gavrilă Simion" Eco-Museum Research Institute Tulcea

17 - 19 noiembrie / november
2021

PROGRAM

Miercuri / Wednesday 17 nov. 11.00 – 13.00	***AULA „ADRIAN RĂDULESCU"*** Deschiderea oficială a Sesiunii Ştiinţifice Internaţionale *Pontica `54th* *The official opening of the Pontica 54 International Session* *In memoriam Alexandru Avram* – Livia Buzoianu
Comunicări pe secţii / *Lectures by sections* ***ONLINE***	
Miercuri/ Wednesday, 17 Nov. Orele / *Hours*: 14.00 – 16.00	**SECŢIA MEDIEVALĂ** **MEDIEVAL SECTION** **Moștenirea otomană în Dobrogea** ***The Ottoman Heritage in Dobrogea*** Organizatori / *Organisers*: Aurel Mototolea, Aurel-Daniel Stănică
Joi / *Thursday* 18 Nov. Orele / *Hours* 10.00 – 16.00 10.00 – 12.00 13.00 – 16.00	**SECŢIA PREISTORIE** **PREHISTORY SECTION** Moderatori / *Chairs*: Adina Boroneanț, Monica Mărgărit Neculai Bolohan, Cătălin Lazăr
Joi / *Thursday* 18 Nov. Orele / *Hours* 10.00 – 19.00 10.00 – 12.00 13.00 – 15.00 15.30 – 19.00	**SECŢIA GRECO – ROMANĂ** **GRECO – ROMAN SECTION** Moderatori / *Chairs*: Ștefan Honcu, Radu Petcu Alina Streinu, Ștefan Georgescu Mihaela Simion, Ana Georgescu- Hamat

Joi / *Thursday* 18 Nov. Orele / *Hours* 10.00 – 17.00 10.00 – 12.00 12.30 – 14.30 14.50 – 17.00	**SECŢIA MEDIEVALĂ** ***MEDIEVAL SECTION*** **Bizanț și populații migratoare** **(secolele VII – XIII)** ***Byzantium and Migrant Populations*** ***(7th – 13th Centuries)*** Organizatori / *Organisers*: Cristina Paraschiv-Talmațchi, Constantin Șova Moderator / *Chair*: Attila Türk Moderator / *Chair*: Dana Marcu
Joi / *Thursday* 18 Nov. Orele / *Hours*: 10.00 – 15.00 10.00 – 12.00 12.30 – 15.00	**SECŢIA NUMISMATICĂ** ***NUMISMATIC SECTION*** **Numismatica la Dunărea de Jos.** **De la Antichitate la contemporaneitate** ***Numismatics at the Lower Danube.*** ***From Antiquity to Contemporary*** Organizator / *Organiser*: Gabriel Mircea Talmațchi Moderator / *Chair*: Emanuel Petac
Joi / *Thursday* 18 Nov. Orele / *Hours*: 10.00 – 16.00	**SECŢIA MODERNĂ-CONTEMPORANĂ** **MODERN-CONTEMPORARY SECTION** ***Dobrogea în secolele XIX - XX*** ***Dobruja between 19th-20th Centuries*** Moderatori / *Chairs*: Lavinia Dumitrașcu, Adriana Cupcea

Vineri / *Friday* 19 Nov. Orele / *Hours*: 10.00 – 15.00	**SECŢIA PREISTORIE** **PREHISTORY SECTION** **Cultura Hamangia între tradiții și inovații** ***Hamangia Culture - between Traditions and Inovations*** Organizatori / *Organisers*: Valentina Voinea, Adrian Bălășescu
Vineri / *Friday*, 19 Nov. Orele / *Hours*: 10.00 – 16.10 10.00 – 13.00 14.00 – 16.10	**SECŢIA GRECO – ROMANĂ** **GRECO – ROMAN SECTION** **Lumea traiană** **la frontierele Imperiului Roman** ***The Trajan World*** ***at the Borders of the Roman Empire*** Organizatori / *Organisers*: Constantin Băjenaru, Ana Hamat **Arheologie tomitană** ***Tomitan Archaeology*** Organizatori / *Organisers*: Constantin Băjenaru, Ana Hamat
Vineri / *Friday*, 19 Nov. Orele / *Hours*: 10.00 – 14.00	**SECŢIA MODERNĂ-CONTEMPORANĂ** **MODERN-CONTEMPORARY SECTION** ***Secolul Regelui. Secolul extremelor*** ***The King's Century. The Century of Extremes*** Organizatori / *Organisers*: Delia Cornea, Emanuel Plopeanu

Vineri / *Friday*, 19 Nov. Orele / *Hours*: 10.00 – 14.30	**SECȚIA CONSERVARE ȘI RESTAURARE** ***CONSERVATION AND RESTORATION SECTION*** Moderatori / *Chairs*: Dan Ionescu, Maria Bolocan

SECŢIA PREISTORIE
PREHISTORY SECTION

Joi / *Thursday*, 18 Nov. 2021
Orele / *Hours*: 10.00 – 16.00
Moderatori / *Chairs*:
Adina Boroneanț, Monica Mărgărit

Interval orar / *Time slot*	Autori / *Authors*	Titlul comunicării / *Lectures*
10.00 – 10.20	Dragoș Nicolae NEAGU	/ Cercetări de suprafață în punctul „Peninsula", județul Constanța (I) *The survey investigations in the "Peninsula" site, Constanța county*
10.20 – 10.40	Cătălin LAZĂR, Bogdan MANEA, Cristina COVĂTARU, Andreea TOMA, Vasile OPRIȘ, Theodor IGNAT, Adelina DARIE, Gabriel VASILE, Mădălina DIMACHE, Valentin PARNIC, Tiberiu SAVA	Cimitirul preistoric de la Gumelnița (România) *The prehistoric cemetery from Gumelnița (Romania)*
10.40 – 11.00	Cristina COVĂTARU, Ionela OPRIȘ, Vasile OPRIȘ, Theodor IGNAT, Cristian PANAIOTU, Daniela DIMOFTE,	O abordare multidisciplinară pentru determinarea temperaturilor și traiectoriilor procesului de ardere a unei construcții eneolitice din ocupația off-tell de la Sultana-Malu Roșu

	Cătălin LAZĂR	(SE României) *A multidisciplinary approach to determine the temperatures and combustion trajectories of an Eneolithic construction from the off-tell occupation at Sultana-Malu Roșu (SE Romania)*
11.00 – 11.20	Constantin PREOTEASA, Cristian MICU, Laurent CAROZZA, Albane BURENS, Florian MIHAIL	Noi date cronologice referitoare la culturile Gumelnița și Cucuteni evidențiate de cercetările arheologice de la Carcaliu (județul Tulcea) *Nouvelles données chronologiques concernant les cultures Gumelnița et Cucuteni mises en évidence par les recherches archéologiques de Carcaliu (comté de Tulcea)*
11.20 – 11.40	Adina BORONEANȚ, Monica MĂRGĂRIT	Considerații asupra pieselor din dinți de mistreț de la Drăgușeni-Ostrov *Considerations on the artifacts made of wild boar teeth discovered in Drăgușeni-Ostrov*
11.40 – 12.00	Mihaela GOLEA	Analiza carpologică a două probe de sediment din vechile săpături de la Aldeni, județul Buzău *Carpological analysis of two sediment samples from the old excavations at the Aldeni site, Buzau county*

12.00 – 13.00	**PAUZĂ / *BREAK***	
Moderatori / *Chairs*: **Neculai Bolohan, Cătălin Lazăr**		
13.00 – 13.20	Adelina-Elena DARIE, Dragoș-Alexandru MIREA, Valentin PARNIC, Cătălin LAZĂR	Rezultatele analizelor elementare realizate pe un lot de piese din cupru Gumelnița *The results of the elementary analyzes performed on a group of Gumelnița copper artefacts*
13.20 – 13.40	Bogdan MANEA, Mircea LECHITAN, Gabriel POPESCU, Theodor IGNAT, Vasile OPRIȘ, Florin CONSTANTIN, Mădălina DIMACHE, Valentin PARNIC, Roxana BUGOI, Cătălin LAZĂR	Analiză interdisciplinară a unor greutăți preistorice din lut ars *Interdisciplinary analysis of prehistoric weights made of burnt clay*
13.40 – 14.00	Laurențiu GRIGORAȘ	Cercetările arheologice de la Pietroasa Mică – Gruiu Dării (campaniile 2019-2020). Perioada eneolitică târzie *Archaeological researches from Pietroasa Mică-Gruiu Dării (2019-2020 campaigns). Late Chalcolithic Period*
14.00 – 14.20	Ana DROB, Neculai BOLOHAN, Viorica VASILACHE	Abordări interdisciplinare cu privire la funcționalitatea unui vas miniatural din bronzul mijlociu din bazinul Bistriței *Interdisciplinary approaches*

		regarding the functionality of a miniature vessel dated to the Middle Bronze Age in the Bistrița Basin
14.20 – 14.40	Neculai BOLOHAN	Căi de comunicare și comunități vechi la poalele Carpaților Răsăriteni *Ways of communication and ancient communities at the foothills of the Eastern Carpathians*
14.40 – 15.00	Cristian Eduard ŞTEFAN, Gabriel VASILE, Radu PETCU, Andrei HEROIU, Alin Georgian GHEORGHE, Ioana Costina RUSU, Adrian IRIMIA	Tumulii de epoca bronzului de la Aliman, jud. Constanta *Bronze Age tumulus from Aliman, Constanta County*
15.00 – 16.00	**DISCUȚII** **DISCUSSIONS**	

SECŢIA PREISTORIE
PREHISTORY SECTION

Cultura Hamangia între tradiții și inovații
Hamangia Culture - between Traditions and Inovations

Vineri / *Friday*, 19 Nov. 2021
Orele / *Hours*: 10.00 – 15.00
Organizatori / *Organisers*:
Valentina Voinea, Adrian Bălășescu

Interval orar / *Time slot*	Autori / *Authors*	Titlul comunicării / *Lectures*
10.00 – 10.20	Laurent CAROZZA, Cristian MICU, Albane BURENS, Laurence MANOLAKAKIS, Florian MIHAIL, Adrian BĂLĂȘESCU, Jean-Michel CAROZZA, Constantin HAITĂ Andrei ASĂNDULESEI	Așezările de la Baia Golovita si Ceamurlia de Jos (jud. Tulcea): noi date cronologice privind siturile eponime ale culturii Hamangia *Les habitats de Baia Golovita et de Ceamurlia de Jos (département de Tulcea) : nouvelles données chronologiques sur les sites éponymes de la culture Hamangia*
10.20 – 10.40	Petya GEORGIEVA	Tell-ul Kozareva. Așezarea și necropola din perioada eneoliticului timpuriu (zona de sud a litoralului vest-pontic) *Kozareva Mogila: Settlement and Necropolis from the Early Eneolithic (the Southern part of the West Black Sea Coast)*

10.40 – 11.00	Valentina VOINEA, Constantin BĂJENARU, Marius Florin LASCU, Cătălin NOPCEA, Adrian IRIMIA, Manuela MĂIȚĂ	Tradiție și inovație în faza Hamangia IV. Studiu de caz situl Techirghiol – Dealul Minerva / Paloda *Tradition et innovation dans la phase Hamangia IV. Etude de cas – le site Techirghiol Minerva / Paloda*
11.00– 11.20	Monica MĂRGĂRIT, Valentina VOINEA, Adrian BĂLĂȘESCU, Valentin RADU	Industria osoasă din așezarea Hamangia de la Techirghiol - Dealul Minerva / Paloda (campania 2020) *Bone industry in the Hamangia settlement of Techirghiol - Dealul Minerva / Paloda (expedition 2020)*
11.20 – 11.40	Constantin HAITĂ	Analiza preliminară a materialului litic descoperit în aşezarea Techirghiol Dealul Minerva/ Paloda *The preliminary analysis of the lithic inventory discovered in the Techirghiol Dealul Minerva / Paloda site*
11.40 – 12.00	Cristian Eduard ŞTEFAN	Cultura Hamangia şi vecinii ei (5200-4600 BC) *Hamangia culture and its neighbors*
12.00 – 13.00	**PAUZĂ / *BREAK***	
13.00 – 13.20	Stănică PANDREA Costin CROITORU	Importuri Hamangia în complexul Boian – Gumelnița din nord-estul Câmpiei Române

		Hamangia imports in the Boian - Gumelnița cultural complex from the northeast of the Romanian Plain
13.20 – 13.40	Valentina VOINEA Bartłomiej SZMONIEWSKI	Prezența comunităților Hamangia în peisajul carstic *La présence des communautés Hamangia dans le paysage karstique*
13.40 – 14.00	Adrian BĂLĂȘESCU, Valentin RADU	Exploatarea mamiferelor în cadrul paleoeconomiei animaliere a comunităților Hamangia (mileniile VI-V, România) *Exploitation des mammifères dans la paléoéconomie animalière des communautés Hamangia (VIe-V^{e} millénaires, Roumanie)*
14.00 – 14.20	Valentin RADU, Valentina VOINEA, Adrian BĂLĂȘESCU	Importanța peștilor și a pescuitului în paleoeconomia animală a comunităților Hamangia (mileniile VI-V, România) *The importance of fish and fishing in the animal paleoeconomy of Hamangia communities (VI-Vth millennia, Romania)*
14.20 - 15.00	**DISCUȚII / DISCUSSIONS**	

SECŢIA GRECO – ROMANĂ
GRECO – ROMAN SECTION

Joi / *Thursday*, 18 Nov. 2021
Orele / *Hours*: 10.00 – 19.00
Moderatori / *Chairs*:
Ștefan Honcu, Radu Petcu

Interval orar / *Time slot*	Autori / *Authors*	Titlul comunicării / *Lectures*
10.00 – 10.20	Vasilica LUNGU, Pierre DUPONT	Ceramica greco-orientală decorată: servicii de masă, identitate şi colonizare la Açic Suat– Caraburun (com. Baia, jud. Tulcea) *Decorated Greek-Oriental pottery: table pottery, identity and colonization at Açic Suat– Caraburun (com. Baia, jud. Tulcea)*
10.20 – 10.40	Vasilica LUNGU, Tiberiu POTARNICHE, Aurel MOTOTOLEA, Tatiana IORGANDA	Tomis. Primele importuri greceşti din sectorul Arhiepiscopiei, no 11 *Tomis. The first Greek imports from the Archdiocese sector, no 11*
10.40 – 11.00	Mircea DABÎCA	Cercetări arheologice în Sectorul Sud de la Histria. Campania 2021 *Archaeological research in the Southern Sector of Histria. Archaeological campaign 2021*

11.00 – 11.20	Ștefan HONCU, Ana HONCU	Rezultatele preliminare a investigațiilor de la Argamum - Sectorul Poarta Mică. Analiza ceramicii *Preliminary results of the archaeological investigations from Argamum - Poarta Mică Sector. Analysis of the ceramics*
11.20 – 11.40	Dragoș HĂLMAGI	Noi inscripții grecești din Dobrogea *New Greek Inscriptions from Dobrudja*
11.40 – 12.00	Thibaut CASTELLI, André DESMARAIS, Cătălin I. NICOLAE	Les empreintes digitales sur les amphores grecques trouvées en Dobroudja *Fingerprints on Greek amphorae found in Dobrudja*
12.00 – 13.00	**PAUZĂ / *BREAK***	
Moderatori / *Chairs*: **Alina Streinu, Ștefan Georgescu**		
13.00 – 13.20	Natalia MATEEVICI, Mihai IONESCU	Un nou lot de ștampile amforice de la Dulcești, Moșneni și Vâlcele (jud. Constanța) *A new lot of amphora stamps from Dulcești, Moșneni and Vâlcele (Constanța County)*

13.20 – 13.40	Mihaela SIMION, Margareta ARSENESCU	Noua Listă Roșie pentru obiectele de patrimoniu din Europa de Sud-Est aflate în pericol *The New Red List for Southeast European Cultural Objects at Risk*
13.40 – 14.00	Nicolaie ALEXANDRU, Robert CONSTANTIN, Mihai IONESCU	Cercetări arheologice preventive în necropolele orașului Callatis *Preventive archaeological research in the Callatis necropolises*
14.00 – 14.20	Viorica RUSU-BOLINDEȚ, Mircea DABÎCA	Necropolele de perioadă romană târzie și creștină timpurie din zona extramurană a Histriei. O privire de ansamblu reflectată de cercetările arheologice recente *Late roman and early Christian necropolises from extra muros area at Histria. An overview reflected by the recent archaeological excavations*
14.20 – 14.40	Ștefan HONCU, Alexander RUBEL, Lucian MUNTEANU, Alexandru BERZOVAN	Cercetările arheologice din situl de la Slava-Rusă, Ibida Sector I *Archaeological research from Slava Rusă, Ibida Sector I*
14.40 – 15.00	Alexandru RAȚIU, Ioan C. OPRIȘ, Ioana MANEA	Capidava 2021 – Sectorul VII intra muros. Noi elemente de planimetrie și de arhitectură *Capidava 2021 - Sector VII*

		intra muros. New elements on planimetry and architecture
15.00 – 15.30	**PAUZĂ / *BREAK***	
Moderatori / *Chairs*: **Mihaela Simion, Ana Georgescu- Hamat**		
15.30 – 15.50	Vitalie BODOLICĂ, Ionuț-Cătălin DOBRINESCU, Vlad RĂDULESCU	Cercetări preventive campania 2020 – 2021. Platforma Continentală a Litoralului Românesc al Mării Negre *Preventive archaeological research campaign 2020 – 2021. Continental Platform of the Romanian Black Sea Coast*
15.50 – 16.10	Florentina NICOLAE	Sincretismul religios dobrogean reflectat în scrierile cantemiriene *Religious syncretism from Dobrudja, as reflected in the Cantemirian writings*
16.10 – 16.30	Nelu ZUGRAVU	Un exemplu de strategie comunicativă epigrafică în Scythia Minor: ISM IV 16 (Tropaeum Traiani) *An example of an epigraphic communication strategy in Scythia Minor: ISM IV 16 (Tropaeum Traiani)*

16.30 – 16.50	Ionuț HOLUBEANU	Organizarea bisericească în provincia romană Scythia de-a lungul secolului al IV-lea (ante 381) *The Ecclesiastical Organization in the Roman Province of Scythia during the Fourth Century AD (ante 381)*
16.50 – 17.10	Cristina-Georgeta ALEXANDRESCU, Albert BALTRES, Bodgan OLARIU	Monumente romane din piatră din zona Dobrogei de Nord: studiu de caz fortificaţia de la Murighiol/Halmyris *Roman stone monuments in the Northern Dobruja: case study the fortification from Murighiol / Halmyris*
17.10 – 17.30	Jelena ANĐELKOVIĆ GRAŠAR Milica TAPAVIČKI-ILIĆ	De la conținut la vasul sacru: vasul ca purtător de mesaje în arta antică târzie *From package to sacred vessel: container as message carrier in Late Antique art*
17.30 – 17.50	Alina STREINU	Noi reflecții despre câteva geme din colecțiile Muzeului Municipiului București *New reflections about some of the gems from the Bucharest Municipality Museum*
17.50 – 18.10	Dan APARASCHIVEI	Un aspect de viață cotidiană romană - securitatea bunurilor personale. Câteva închizători de casete de la Ibida (Moesia Inferior/Scythia)

		An aspect of Roman daily life - the safety of personal goods. Some chest hasps from Ibida (Moesia Inferior/Scythia)
18.10 – 19.00	**DISCUȚII/ DISCUSSIONS**	

SECŢIA GRECO – ROMANĂ
GRECO – ROMAN SECTION

Lumea traiană la frontierele Imperiului Roman
The Trajan World at the Borders of the Roman Empire

Vineri / *Friday*, 19 Nov. 2021
Orele / *Hours*: 10.00 – 13.00
Organizatori / *Organisers*:
Constantin Băjenaru, Ana Hamat

Interval orar / *Time slot*	Autori / *Authors*	Titlul comunicării / *Lectures*
10.00 – 10.20	Aurel-Daniel STĂNICĂ, Marian MOCANU, Alina STREINU, Radu STĂNESCU, Marius STREINU, Marian TUFARU	Noi cercetări arheologice în necropola de la Noviodunum *New archaeological research in the necropolis of Noviodunum*
10.20 – 10.40	Mihaela Denisia LIUȘNEA, Cristian Ștefan LIUȘNEA	Considerații privind frontiera Imperiului Roman la Dunărea de Jos, în timpul lui Traian. Studiu de caz: Fortificația de la Bărboși (Tirighina, Galați) *Considerations regarding the border of the Roman Empire on the Lower Danube, during the time of Trajan. Case study: Fortification from Bărboși*

		(Tirighina, Galați)
10.40 – 11.00	Radu OTA, Cristian Titus FLORESCU	Elemente ale sistemului defensiv decoperite recent, aparținând așezării de tip canabae de la Apulum *Elements of the defensive system, recently discovered, belonging to the canabae from Apulum*
11.00 – 11.20	Vladimir PETROVIĆ, Gordan JANJIĆ	Cercetări arheologice pe limes-ul Dunărean, lângă Negotin, Fortificația poziționată strategic la confluența râului Timok *Archaeological Excavations on Danubian Limes near Negotin: The Strategically Positioned Fortification at the Timok River Confluence*
11.20 – 11.40	Oana Minodora NEAGOE, Marin Iulian NEAGOE	Repere arheologice privind dezvoltarea așezării civile a Drobetei în timpul împăratului Traian *Archaeological landmarks on the development of the civil settlement of Drobeta during the reign of Trajan Emperor*
11.40 – 12.00	Călin TIMOC	Apărarea canalului de navigație construit de împăratul Traian în zona Porților de Fier ale Dunării *Defense of the navigation canal built by Emperor Trajan in the area of the Iron Gates of the*

		Danube
12.00 – 12.20	Ana GEORGESCU - HAMAT, Ștefan GEORGESCU	Câteva considerații despre zona Berzovia- Ramna în epoca lui Traian *Some considerations about the area Berzovia-Ramna in the time of Emperor Trajan*
12.20 – 13.00	**DISCUȚII/ DISCUSSIONS**	
13.00 – 14.00	**PAUZĂ / *BREAK***	

Arheologie tomitană
Tomitan Archaeology

Orele / *Hours*: 14.00 – 16.10
Organizatori / *Organisers*:
Constantin Băjenaru, Ana Hamat

Interval orar / *Time slot*	Autori / *Authors*	Titlul comunicării / *Lectures*
14.00 – 14.20	Irina SODOLEANU, Cristina-Georgeta ALEXANDRESCU, Walter PROCHASKA	Edificiul Roman cu mozaic din Constanța: studii preliminare asupra decorațiunilor din marmură *The Roman mosaic building in Constanța: preliminary studies on its marble cladding*

14.20 – 14.40	Robert GINDELE, Ștefan GEORGESCU, Andrei HEROIU	Cercetări arheologice preventive la tumulul de Epocă Romana din zona localității Conacu (jud. Constanța) *Preventive archeological researches at the Roman Age mound in the area of Conacu locality (Constanța county)*
14.40 – 15.00	Constantin BĂJENARU, Cătălin-Mircea NOPCEA, Marius LASCU Ingrid-Linda PETCU-LEVEI, Radu PETCU, Ștefan- Viorel GEORGESCU, Ana Cristina GEORGESCU-HAMAT, Ioana Costina RUSU, Adrian IRIMIA, Manuela MĂIȚĂ, Alin Gerogian GHEORGHE, Ștefan PALAMIUC, Daniel BARBU, Venera Georgiana DONE, Andreea PREDA	Cercetări arheologice în necropolele Tomisului *Archaeological research in Tomitan necropolises*
15.00 – 15.20	Constantin BĂJENARU, Cătălin-Mircea NOPCEA, Radu PETCU,	Cercetări arheologice în teritoriul tomitan *Archaeological research in the Tomis territory*

	Ingrid-Linda PETCU-LEVEI, Ștefan-Viorel GEORGESCU, Ana-Cristina GEORGESCU-HAMAT, Marius LASCU, Ioana Costina RUSU, Alin GHEORGHE, Manuela MĂIȚĂ, Andreea PREDA, Ștefan PALAMIUC, Adrian IRIMIA Daniel BARBU, Venera Georgiana DONE	
15.20 – 15.40	Constantin BĂJENARU, Cătălin-Mircea NOPCEA	Noi cercetări privind apeductul canalis structilis pe traseul Ovidiu - Palazu Mare - Constanța 2017-2021 *New research on the canalis structilis aqueduct, on the route Ovidiu - Palazu Mare - Constanța 2017-2021*
15.40 – 16.10	**DISCUȚII/ DISCUSSIONS**	

SECŢIA MEDIEVALĂ
MEDIEVAL SECTION

Moștenirea otomană în Dobrogea
The Ottoman Heritage in Dobrogea

Miercuri/ Wednesday, 17 Nov. 2021
Orele / *Hours*: 14.00 – 16.00
Organizatori / *Organisers*:
Aurel Mototolea, Aurel-Daniel Stănică

Interval orar / *Time slot*	Autori / *Authors*	Titlul comunicării / *Lectures*
14.00 – 14.20	Niculina DINU	Ceramica europeană în Imperiul Otoman: descoperirile de la Ester, Dobrogea (secolele XVIII – XIX) *European pottery in the Ottoman Empire: the discoveries of Ester, Dobrudja (18th - 19th centuries)*
14.20 – 14.40	Andreea TOMA, Gabriel VASILE	Cimitirul musulman de la Constanța *Boreal*. O abordare bioarheologică *The Muslim cemetery from Constanța Boreal point. A bioarchaeological approach*
14.40 – 15.00	Aurel-Daniel STĂNICĂ	Arheologia unui monument. Geamia Mahmud Yazîcî din Isaccea *The archeology of a monument. Mahmud Yazici's mosque from Isaccea*

15.00 - 15.15	**PAUZĂ / *BREAK***	
15.15 - 15.25	Laurențiu RADU, Corina RADU-IORGUȘ	*Note de istorie urbană: Mangalia între 1868 și Primul Război Mondial* *Notes on Urban history: Mangalia between 1868 and the First World War*
15.25 – 15.45	Aurel MOTOTOLEA	Rute comerciale și locuri de popas în Dobrogea otomană *Trade routes and stops in Ottoman Dobrudja*
15.45 – 16.00	**DISCUȚII/ DISCUSSIONS**	

SECŢIA MEDIEVALĂ
MEDIEVAL SECTION

Bizanț și populații migratoare (secolele VII – XIII)
Byzantium and Migrant Populations (7th – 13th centuries)

Joi / *Thursday*, 18 Nov. 2021
Orele / *Hours*: 10.00 – 17.00
Organizatori / *Organisers*:
Cristina Paraschiv-Talmațchi, Constantin Șova

Interval orar / *Time slot*	Autori / *Authors*	Titlul comunicării / *Lectures*
10.00 – 10.20	Valentin BOTTEZ, Mircea DABÎCA, Valentin DUMITRAȘCU, Andrei SOFICARU	Un mormânt de inhumație de epocă târzie, cu ofrandă, descoperit Histria *A tomb of late epoch, with an offering, discovered Histria*
10.20 – 10.40	Andrei MĂGUREANU, Adina BORONEANȚ, Meda TODERAȘ	O discuție privind ceramica din secolul al VII-lea din zona de azi a Bucureștiului *A discussion on pottery from the 7th century from today's area of Bucharest*
10.40 – 11.00	Monica DEJAN	Câteva obiecte şi monede datate la sfârşitul mileniului I p.Chr. descoperite în zona de nord a Moldovei *Some objects and coins dated to the end of the first millennium AD. discovered in the northern part of Moldova*

11.00 – 11.20	Florin MĂRGINEAN, Erwin GÁLL	Observații preliminare privind spațiile funerare de la Pecica-Duvenbeck (jud. Arad) *First observations regarding to the funerary spaces from Pecica-Duvenbeck (Arad County)*
11.20 – 11.40	Stella DONCHEVA	Capete de curea ajurate din nord-estul Bulgariei *Openwork strap tips from Northeastern Bulgaria*
11.40 – 12.00	Bertalan Zágorhidi CZIGÁNY, Péter LANGÓ, Flórián HARANGI	Săbii din secolul al X-lea din Bazinul Carpaților - Istoria cercetării și noi perspective *Tenth-century Swords from the Carpathian Basin - Research history and new perspectives*
12.00 – 12.30	**PAUZĂ / *BREAK***	
Moderator / *Chair*: **Attila TÜRK**		
12.30 – 12.50	Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI, Constantin ȘOVA	De la Caucaz la Dunăre. Reflectarea arheologică a deplasării unor populații *From the Caucasus to the Danube. Archaeological reflection of the movement of some populations*
12.50 – 13.10	Attila TÜRK, Erwin GÁLL	Conexiunile și originile din Europa de Est ale materialului arheologic din secolul al X-lea în Bazinul

		Carpatic. Rezultatele ultimelor cercetări *East European connections and roots of the 10th century archaeological heritage in the Carpathian Basin. The results of the latest investigations*
13.10 – 13.30	Dana MARCU	Elemente bizantine în Alba Iulia în perioada cuceririi maghiare *Byzantine items in Alba Iulia at the time of the Hungarian Conquest*
13.30 – 13.50	Maria CHRISTOVA-PENKOVA	Influența bizantină asupra producției ceramice bulgare medievale timpurii *Byzantine influence on the early medieval Bulgarian ceramic production*
13.50 – 14.10	Oana DAMIAN, Andra SAMSON, Mihai VASILE	În trecere (?) prin cetățile bizantine *a fundamentis* de la Păcuiul lui Soare și Nufăru *Passing through (?) the a fundamentis Byzantine fortresses at Păcuiul lui Soare and Nufăru*
14.10 – 14.30	Bogdan CIUPERCĂ, Andrei MĂGUREANU	Din nou despre asezarea „Dridu" de la Târgșoru Vechi, jud. Prahova *Once again about the "Dridu" settlement from Târgșoru Vechi, Prahova County*
14.30 – 14.50	**PAUZĂ / *BREAK***	

Moderator / *Chair*: **Dana MARCU**		
14.50 – 15.10	Maria CRÎNGACI ȚIPLIC	O rară descoperire (fragmente de la o groapă de turnat clopot) și povestea din spatele ei *A rare discovery (fragments from a bell - casting pit) and the story behind it*
15.10 – 15.30	Aurel-Daniel STĂNICĂ, Ștefan HONCU, Andrei BALTAG	Între bizantini și tătari. Cercetările arheologice de Cetatea Noviodunum (Turnul de Colț - Intramuros și Curtina A) *Between the Byzantines and the Tartars. Archaeological researche of the Noviodunum Fortress (Corner Tower - Intramuros and Curtain A)*
Comunicări SECŢIA MEDIEVALĂ **Lectures MEDIEVAL SECTION**		
15.30 – 15.50	Marius STREINU, Oana BORLEAN, Alexandra DOLEA, Bianca GRIGORAȘ, Aurel-Daniel STĂNICĂ, Alina STREINU, Gabriel VASILE	Așezarea Civilă Est de la Noviodunum. Noi perspective *East Civil Settlement at Noviodunum. New perspectives*
15.50 – 16.10	Gabriel VASILE, Florin-Gabriel PETRICĂ, Minodora CÂRCIUMARU,	Un segment dintr-o necropolă medievală descoperită la Târgoviște *Calea Domnească 192* (jud. Dâmbovița, România). Date arheologice și antropologice

	Mihai Claudiu NĂSTASE	*A segment from a medieval necropolis discovered at Târgoviște Calea Domnească 192 (Dâmbovița County, Romania). Archaeological and anthropological data*
16.10 – 16.30	Silviu OȚA	Cercetări arheologice în Caransebeș. Campania din 2019 *Archaeological research in Caransebeș. The campaign from 2019*
16.30 – 17.00	**DISCUȚII / *DISCUSSIONS***	

SECŢIA NUMISMATICĂ
NUMISMATIC SECTION

Numismatica la Dunărea de Jos.
De la Antichitate la contemporaneitate
Numismatics at the Lower Danube.
From Antiquity to Contemporary

Joi / *Thursday*, 18 Nov. 2021
Orele / *Hours*: 10.00 – 15.00
Organizator / *Organiser*:
Gabriel Mircea Talmaţchi

Interval orar / *Time slot*	Autori / *Authors*	Titlul comunicării / *Lectures*
10.00 – 10.20	Florina BÎRZESCU	Observaţii cu privire la semnele pre-monetare ale cetăţilor vest-pontice *Observations on the pre-monetary signs of the West Pontic cities*
10.20 – 10.40	Aurel VÎLCU, Dan PÎRVULESCU	Monede de aur din secolele V-I a.Chr. din colecţia Maria şi dr. George Severeanu *Gold coins from the 5th-1st centuries BC from the collection of Maria and Dr. George Severeanu*
10.40 – 11.00	Emanuel PETAC	Consideraţii asupra unui stater de tip Alexandru cel Mare în numele lui Seleukos I descoperit la Ostrov (jud. Constanţa, România) *Considerations on a stater type*

		Alexander the Great in the name of Seleukos I discovered in Ostrov (Constanța County, Romania)
11.00 – 11.20	Gabriel Mircea TALMAȚCHI, Mihai IONESCU	Un depozit monetar preroman descoperit în necropola de epocă romană de la Callatis *A pre-Roman monetary deposit discovered in the Roman-era necropolis of Callatis*
11.20 – 11.40	Radu Gabriel DUMITRESCU	Un nou lot de denari republicani romani din tezaurul de la Craiova – Strada Bucovăț *A new batch of Romanian republican denarii from the Craiova hoard - Bucovăț Street*
11.40 – 12.00	Silviu PURECE	Moneda în contextul sosirii coloniștilor Norico-Pannonici în Dacia. Cazul așezării de la Ocna Sibiului-FațaVacilor/La Făgădău *The currency in the context of the arrival of the Norico-Pannonian settlers in Dacia. The case of the settlement from Ocna Sibiului-FațaVacilor / La Făgădău*
12.00 – 12.30	**PAUZĂ / *BREAK***	

Moderator / *Chair*: **Emanuel PETAC**		
12.30 – 12.50	Delia MOISIL	Monedele din tezaurul mixt de denari romani imperiali și bijuterii (din aur și argint) descoperit la Urechești, jud. Bacău *Coins from the mixed hoard of imperial Roman denarii and jewellery (gold and silver) discovered in Urechești, Bacău County*
12.50 – 13.10	Corneliu Bogdan Nicolae BELDIANU	Despre semnificația și originile reprezentării procesiunii triumfale imperiale pe monedele de la Nikopolis ad Istrum (Moesia Inferior) *About the significance and origins of the representation of the imperial triumphal procession on the coins of Nikopolis ad Istrum (Lower Moesia)*
13.10 – 13.30	Gabriel CUSTUREA	Anul 602 un reper cronologic depășit *The year 602 an outdated chronological landmark*
13.30 – 13.50	Marian Iulian NEAGOE	La începuturile numismaticii medievale românești. Studiu de caz: O monedă de billon unicat descoperită la Turnu Severin *At the beginnings of Romanian medieval numismatics. Case study: A unique billon coin discovered at Turnu Severin*

13.50 – 14.10	Sergiu MUSTEAȚĂ	Rolul monedelor în reconstituirea istoriei castelului Soroca *The role of coins in writing the history of Soroca Castle*
14.10 – 14.30	Alina PÎRVULESCU, Dan PÎRVULESCU	Un tezaur din timpul războiului ruso-turc dintre anii 1806-1812 descoperit la Sala Palatului *A hoard from the Russo-Turkish war between 1806-1812 discovered at the Palace Hall*
14.30-15.00	**DISCUȚII / *DISCUSSIONS***	

SECŢIA MODERNĂ-CONTEMPORANĂ
MODERN-CONTEMPORARY SECTION

Dobrogea în secolele XIX - XX
Dobruja between 19th -20th Centuries

Joi / *Thursday*, 18 Nov. 2021
Orele / *Hours*: 10.00 – 16.00
Moderatori / *Chairs*:
Lavinia Dumitrașcu, Adriana Cupcea

Interval orar / *Time slot*	Autori / *Authors*	Titlul comunicării / *Lectures*
10.00 – 10.20	Lavinia DUMITRAȘCU	„Gazeta de Transilvania" - despre revenirea Dobrogei la Țară *„Gazeta de Transilvania" - about Dobrogea's return to the country*
10.20 – 10.40	Mariana MOMCIU	Starea bisericii creștine ortodoxe din Constanța după reintegrarea Dobrogei la statul român *The State of The Orthodox Christian Church in Constanta after the Reintegration of Dobrogea to the Romanian State*
10.40 – 11.00	Mioara IONIŢĂ	Contribuţii la istoria unui monument dobrogean închinat lui Mircea cel Bătrân *Contributions to the history of a monument from Dobrogea dedicated to Mircea the Elder*

11.00 – 11.20	Corina APOSTOLEANU	Mentalități culturale la început de veac în Dobrogea: librării, lecturi și instituții culturale *Cultural mentalities at the beginning of the century in Dobrogea: bookstores, readings and cultural institutions*
11.20 – 11.40	Radu CORNESCU	Arhitecți și proiecte în Constanța antebelică (1878-1916) *Architects and projects in pre-war Constanța (1878-1916)*
11.40 – 12.00	Răzvan-Raul IVAN	Petrecerea timpului liber și activitățile sportive în Constanța interbelică *Leisure and sports activities in interwar Constanța*
12.00 – 13.00	**PAUZĂ / *BREAK***	
13.00 – 13.20	Marian-Alin DUDOI	Telegrame militare britanice criptate referitoare la sechestrarea marinei române de sovietici în 1944 *British Military Telegrams encrypted referred to at the seizure of the Romanian Soviet Navy in 1944*
13.20 – 13.40	Constantin COROBAN	O altă „ieşire din cerc”: Aderarea României la Acordul General pentru Tarife şi Comerţ (GATT) 1966-1971 *Another "exit from the circle": Romania's accession to the General Agreement on Tariffs*

		and Trade (GATT) 1966-1971
13.40 – 14.00	Alexandru CHISELEV	Lestovka și padrușnik la staroveri. Utilitate și semnificații *Lestovka and padrușnik at starovers. Utility and meanings*
14.00 – 14.20	Iuliana TITOV	Ecouri tradiționale în interiorul lipovenesc *Traditional echoes in the Lipovan interior*
14.20 – 14.40	Adrian STOIA	Intervenţii în peisajul arhitectural nord dobrogean. Studiu de caz: localităţile Mila 23, Letea, Sfiştofca şi Caraorman *Interventions in the North Architectural Landscape from Dobrogea. Case Study: Mila 23, Letea, Sfiștofca and Caraorman Locations*
14.40 – 15.00	Sebastian CORNEANU	#rezist – iconografia unui protest *#rezist - The iconography of a protest*
15,00 – 16,00	**DISCUȚII / *DISCUSSIONS***	

SECŢIA MODERNĂ-CONTEMPORANĂ
MODERN-CONTEMPORARY SECTION

Secolul Regelui. Secolul extremelor
The King's Century. The Century of Extremes

Vineri / *Friday*, 19 Nov. 2021
Orele / *Hours*: 10.00 – 14.00
Organizatori / *Organisers*:
Delia Cornea, Emanuel Plopeanu

Interval orar / *Time slot*	Autori / *Authors*	Titlul comunicării / *Lectures*
10.00 – 10.20	Delia CORNEA	Sejururile Regelui Mihai I la mare, ilustrate în presa și fotografiile de epocă *King Michael I voyages to the Sea, as seen in the press and photos of that time*
10.20 – 10.40	Daniel-Valentin CITIRIGĂ	Un atentat care n-a mai avut loc: mișcările radicale ungare împotriva familiei regale a României (1922) *An assasination attempt which did not happened anymore: radical Hungarian movementes against Royal Family of Romania (1922)*
10.40 – 11.00	Emanuel PLOPEANU	Familia Regală, o carte și o dezbatere politică și juridică româno-americană la începutul anilor '30 *Royal Family, a book and an Romanian-American political and*

		juridical debate at the beginning of '30's
11.00 – 11.20	Mirela-Daniela ȚÎRNĂ	Mihai I al României, 40Regele singur *Michael I of Romania, the Lonely King*
11.20 – 11.40	Metin OMER	Învățământul minoritar în România regală: prima programă unificată a școlilor primare turce din Dobrogea (1937) *Minorities education in Royal Romania: first unified curricula for Turkish primary schools from Dobrudja (1937)*
11.40 – 12.00	**DISCUȚII / *DISCUSSIONS***	
12.00 - 12.20	**PAUZĂ / *BREAK***	
12.20 - 12.40	Adrian-Alexandru HERȚA	Oamenii din spatele unui proiect de lege controversat: autorii Legii Electorale românești din martie 1926 *Men behind a controversial project of law: the authors of Romanian Electoral Law from March 1926*
12.40 - 13.00	Georgiana ȚĂRANU	Mussolini în sala de clasă: propaganda regimului fascist în școlile italiene din România interbelică *Mussolini in the classroom: Fascist regime propaganda in Italian schools from interwar Romania*

13.00 - 13.20	Adriana CUPCEA	Turc, rom, musulman sau clasă muncitoare? Efectele politicilor regimului comunist într-o comunitate urbană de romi turci musulmani din Dobrogea *Turc, Roma, Muslim or working class? The effects of the Communist regime policies in an urban community of Muslim Roma Turks from Dobrudja*
13.20 – 13.40	Cosmin POPA	Modelul dinastic ca simptom al crizei comunismului românesc (anii '70) *The dynastic model as a symptom of the crisis of Romanian communism* (in the '70's)
13.40 - 14.00	**DISCUȚII /** ***DISCUSSIONS***	

SECȚIA CONSERVARE ȘI RESTAURARE
CONSERVATION AND RESTORATION SECTION

Vineri / *Friday*, 19 Nov. 2021
Orele / *Hours*: 10.00 – 14.30
Moderatori / *Chairs*:
Dan Ionescu, Maria Bolocan

Interval orar / *Time slot*	Autori / *Authors*	Titlul comunicării / *Lectures*
10.00 – 10.20	Luminița PAUL, Dan Octavian PAUL	Sistemul Românesc pentru Conservare și Restaurare a Patrimoniului Cultural Material Mobil – Scurt istoric *Romanian System for Conservation and Restoration of Cultural Heritage Movable Material - Brief history*
10.20 – 10.40	Simona Maria HERLEA	Intervenții de conservare curativă și restaurare efectuate asupra unei cahle nesmălțuite *Curative conservation and restoration interventions carried out on an unglazed tile*
10.40 – 11.00	Maria BOLOCAN	Tehnologii inovative utilizate în procesul de conservare a pietrei *Innovative technologies used in the stone conservation process*

11.00 – 11.20	Maria-Claudia JINGA	Aspecte ale metodologiei de conservare – restaurare a piesei: Covor de rugăciune *Aspects of the conservation - restoration methodology of the piece: Prayer mat*
11.20 – 11.40	Maria STROESCU	Tehnologii şi nanomateriale utilizate în procesul de conservare a patrimoniului cultural *Innovative technologies and nanomaterials used in the process of cultural heritage conservation*
11.40 – 12.00	Romeo GHEORGHIȚĂ, Violeta PINTILIE	Aspecte de documentare și conservare–restaurare ale unui basorelief din calcar (sec. al-XIX-lea), provenit din colecţia I. Kalinderu, UNA – Bucureşti. *Documentation and conservation - restoration aspects of a limestone bas-relief (19th century). from the I. Kalinderu collection, UNA – Bucharest*
12.00 – 13.00	**PAUZĂ / *BREAK***	
13.00 – 13.20	Gabriela RADU	Metodologia de restaurare a unei spade din fier tip akinakes *Methodology for restoring an akinakes iron sword*

13.20 – 13.40	Dan IONESCU, Marius BELC	Restaurarea unei oglinzi de bronz cu mâner *Restoration of a bronze mirror with handle*
13.40 – 14.00	Luiza Valentina IONESCU, Doina CONSTANTIN	Restaurarea a doua chiupuri neolitice *Restoration of two Neolithic storage vessels*
14.00 – 14.30	**DISCUȚII / *DISCUSSIONS***	

REZUMATE/ABSTRACT

SECȚIA PREISTORIE / PREHISTORY SECTION

Cercetări de suprafață în punctul „Peninsula”, județul Constanța

Dragoș Nicolae NEAGU

Lucrările avansate la șenalul navigabil al ramurii nordice a Canalului Dunăre-Marea Neagră, secționând peninsula aflată în nordul lacului Siutghiol, au făcut posibilă recuperarea primelor materiale litice paleolitice din zona peninsulară cuprinsă între localitățile Lumina și Năvodari, completând, astfel, lista așezărilor paleolitice din Dobrogea, descoperirile din anii '60 fiind urmate de primele cercetări sistematice realizate în punctul ”Peninsula”, ultima intervenție științifică din această regiune remarcându-se prin identificarea a două noi puncte, aflate în sud-vestul peninsulei, în apropierea micului golf nord-vestic al lacului Siutghiol, denumite ”Peninsula II” și ”Peninsula III”. Din acest moment și până în prezent, situația descoperirilor de la ”Peninsula” a rămas neschimbată, singurele intervenții cu caracter științific fiind cele menționate deja. Contextul general, al zonei peninsulare, impune reexaminarea potențialului arheologic împreună cu localizarea precisă a celor trei puncte arheologice preistorice ce se regăsesc în acest spațiu, cu atât mai mult cu cât urbanizarea accentuată din ultimele două decenii, manifestată prin extinderea zonelor de locuit, a rețelelor de utilități și a infrastucturii comunei Lumina și cartierului Peninsula, aparținând orașului Năvodari (cele două unități administrativ-teritoriale împărțind zona peninsulară aflată în nordul lacului Siutghiol), tinde să afecteze întreaga zonă.

Investigațiile perieghetice din această regiune, desfășurate în mai multe etape, s-au concentrat în zona precizată de Alexandru PĂUNESCU, Florea MOGOȘANU, Marin CÂRCIUMARU și Mihalache BRUDIU ca fiind de maximă importanță, încercându-se, prin acestea, identificarea și stabilirea poziției stereografice a celor trei puncte precizate și, în același timp, recuperarea eventualelor materiale arheologice.

The survey investigations in the "Peninsula" site, Constanța county

The advanced works on the navigable channel of the northern branch of the Danube-Black Sea Canal, sectioning the peninsula north of Lake Siutghiol, made it possible to recover the first Palaeolithic lithic

materials from the peninsular area between Lumina and Năvodari, thus completing the list of Palaeolithic settlements in Dobrogea, the discoveries made in the 1960s were followed by the first systematic research carried out in the "Peninsula" point, the last scientific intervention in this region being remarkable for the identification of two new points, located in the south-west of the peninsula, near the small north-western bay of Lake Siutghiol, called "Peninsula II" and "Peninsula III". Since then, the situation of the finds at the 'Peninsula' has remained unchanged, the only scientific interventions being those already mentioned. The general context of the peninsular area requires a re-examination of the archaeological potential together with the precise location of the three prehistoric archaeological sites found in this area, all the more so given the accentuated urbanisation of the last two decades, manifested by the expansion of residential areas, utility networks and infrastructure of the commune of Lumina and the Peninsula district, belonging to the town of Năvodari (the two administrative-territorial units sharing the peninsular area to the north of Lake Siutghiol), tends to affect the entire area.
The survey investigations in this region, carried out in several stages, were concentrated in the area specified by Alexandru PĂUNESCU, Florea MOGOȘANU, Marin CÂRCIUMARU and Mihalache BRUDIU as being of the utmost importance, in an attempt to identify and establish the stereographic position of the three points mentioned and, at the same time, to recover any archaeological material.

Cimitirul preistoric de la Gumelnița

Cătălin LAZĂR, Bogdan MANEA, Cristina COVĂTARU,
Andreea TOMA, Vasile OPRIȘ,
Theodor IGNAT, Adelina DARIE,
Gabriel VASILE, Mădălina DIMACHE,
Valentin PARNIC, Tiberiu SAVA

Situl de la Gumelnița, mun. Oltenița, jud. Călărași, este binecunoscut specialiștilor și marelui public prin prisma așezării de tip tell, care este și situl eponim al culturii Gumelnița. Situl este compus din așezarea de tip tell aparținând comunităților gumelnițene, din două necropole corespunzătoare așezării respective, iar în proximitate sunt semnalate și alte locuiri atribuite eneoliticului timpuriu (cultura Boian, faza Vidra), eneoliticului final (o necropolă Cernavoda II), epocii

bronzului (o așezare atribuită culturii Tei), primei epoci a fierului sau culturii Dridu.

Reluare cercetărilor din acest sit în anul 2017 a vizat și continuarea cercetării necropolei preistorice aflate pe terasa de vis-a-vis de tell, cercetări începute în anii ’60 ai secolului trecut, de către Silvia Marinescu-Bîlcu și Ersilia Tudor.

Prezentarea de față va face o trecere în revistă a mormintelor săpate în anii ’60 ai secolului trecut, dar și complexele funerare cercetate de echipa noastră în ultimii 5 ani, atât din punct de vedere al elementelor de tratament funerar și al informațiilor antropologice, precum și datările radiocarbon realizate până în prezent.

Această lucrare a fost susținută printr-un grant al Ministerului Cercetării, Inovării și Digitizării, CNCS - UEFISCDI, număr proiect PN-III-P4-ID-PCE-2020-2369, PNCDI III.

The prehistoric cemetery from Gumelnița

The Gumelnița site, Oltenița town, Călărași county (Romania), is well known to specialists and the general public for the tell settlement, which is also the eponymous site of Gumelnița culture. The site comprises the tell type settlement belonging to the Gumelniţa communities, two necropolises corresponding to that settlement. In addition, in the vicinity are indicated other dwellings attributed to the early Eneolithic (Boian culture, Vidra phase), the Late Eneolithic (a Cernavoda II cemetery), the Bronze Age a settlement attributed to the Tei culture), the first Iron Age or the Dridu culture.

The resume of research on this site in 2017 also aimed to continue the investigation of the prehistoric cemetery located on the terrace opposite the tell. We mention that the research started here in the 60s of the last century, by Silvia Marinescu-Bîlcu and Ersilia Tudor.

This presentation will review the graves dug in the 60s of last century, but also the funerary complexes researched by our team in the previous five years, both in terms of elements of funeral treatment and anthropological information, as well as radiocarbon dating to date.

This work was supported by a grant from the Ministry of Research, Innovation and Digitization, CNCS - UEFISCDI, project number PN-III-P4-ID-PCE-2020-2369, PNCDI III.

O abordare multidisciplinară pentru determinarea temperaturilor și traiectoriilor procesului de ardere a unei construcții eneolitice din ocupația off-tell de la Sultana-Malu Roșu

Cristina COVĂTARU,
Ionela OPRIȘ, Vasile OPRIȘ,
Theodor IGNAT, Cristian PANAIOTU,
Daniela DIMOFTE, Cătălin LAZĂR

Mileniul al V-lea î.Hr. a fost martorul unei multitudini de schimbări majore în Europa de sud-est. Așezările de tip tell au devenit principala formă de locuire, completate de așezările plane, cimitire și ocupații temporare în zona din apropierea tell-urilor, cunoscute și sub numele de locuiri off-tell.

Prospecțiunile geofizice și săpăturile la scară largă au scos la iveală numeroase exemple de așezări off-tell, în toată regiunea Balcanilor, specifice perioadelor neolitic și eneolitic. În România, locuințe off-tell au fost documentate în mai multe situri, precum Sultana-Malu Roșu, Pietrele-Gorgana sau Vătași-Măgura.

Situl eneolitic de la Sultana-Malu Roșu (SE României) este bine cunoscut în cadrul general al complexului cultural Gumelnia – Kodjadermen - Karanovo VI (cca. 4500-3800 î.Hr.) datorită numeroaselor artefacte spectaculoase descoperite aici, multe dintre ele unice pentru perioada eneolitică europeană. Zona cuprinde așezarea de tip tell, o așezare plată și un cimitir care a fost folosit de cele două comunități care au locuit în această zonă în perioade de timp diferite. Unicitatea acestui sit se remarcă și prin cea mai recentă descoperire făcută în 2014 în zona exterioară a așezării tell, mai exact în zona necropolei, unde a fost găsită o impresionantă construcție arsă.

Lucrarea de față își propune să prezinte informațiile actuale privind distribuția temperaturilor de ardere în interiorul unei construcții eneolitice arse localizate în zona exterioară tell-ului de la Sultana-Malu Roșu. De la descoperirea, în 2014, a chirpiciului ars în zona necropolei, noi informații au contribuit la schimbarea viziunii noastre referitoare la evoluția spațio-temporală a acestui sit.

Studiul nostru implementează o abordare interdisciplinară care integrează date analitice multiple, obținute prin metode precum XRD și analiza susceptibilității magnetice, într-o aplicație GIS pentru a realiza o analiză spațială comparativă a traiectoriilor de temperatură din interiorul construcției.

Rezultatele abordării noastre analitice multiple oferă informații referitoare la proiectarea structurii, precum și la eventualele operațiuni care au dus la incendierea și distrugerea acesteia.

Această lucrare a fost susținută printr-un grant al Ministerului Educației, CNCS, CNFIS, UEFISCDI, număr proiect CNFIS-FDI-2021-0405 D6/ 2021, PNCDI III

A multidisciplinary approach to determine
the temperatures and combustion trajectories of an Eneolithic construction
from the off-tell occupation at Sultana-Malu Roșu

The 5th millennium BC witnessed a plethora of major changes in Southeastern Europe. The tell settlements became the main form of habitation, complemented by flat settlements, cemeteries, and temporary occupancies on the area nearby the tell site, also known as the off-tell habitation.

Geophysical surveys and largescale excavations have revealed numerous examples of off-tell settlements, all over the Balkan region, specific to the Neolithic and Eneolithic periods. In Romania, off-tell habitations were documented in several sites such as Sultana-Malu Roșu, Pietrele-Gorgana, or Vătași-Măgura.

The Eneolithic site of Sultana-Malu Roșu (SE Romania) is well known in the overall framework of the Gumelnița – Kodjadermen - Karanovo VI cultural complex (ca. 4500-3800 BC) due to many spectacular artifacts discovered here, many of them unique for the European Eneolithic period. The area encompasses the tell settlement, one flat settlement and one cemetery that was used by the two communities that inhabited this area in different time periods. Its uniqueness also stands in the most recent discovery made in 2014 in the external area of the tell settlement, more precisely in the necropolis area where there was found an impressive burnt construction.

This paper aims at presenting the current information regarding the distribution of firing temperatures inside a burnt Eneolithic construction located in the off-tell area at Sultana-Malu Roșu. Since the discovery in 2014 of burnt daub in the necropolis area, new information contributed to changing our views relative to this unique site`s spatio-temporal evolution.

Our study implements an interdisciplinary approach integrating multiple analytical data obtained using methods such as XRD and magnetic susceptibility analysis into a GIS application to perform a

comparative spatial analysis of the temperature trajectories inside the construction.

The results of our multiple analytical approach provide insights concerning structure's design as well as the potential operations that led to its burning and destruction.

This work was supported by a grant from the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS, CNFIS, UEFISCDI, project number CNFIS-FDI-2021-0405 D6/ 2021, PNCDI III.

Noi date cronologice referitoare la culturile Gumelnița și Cucuteni evidențiate de cercetările arheologice de la Carcaliu (județul Tulcea)

Constantin PREOTEASA, Cristian MICU,
Laurent CAROZZA, Albane BURENS, Florian MIHAIL

Cercetările arheologice efectuate de către Elena Lăzurcă (în anii '80 ai secolului trecut) în cuprinsul sitului pluristratificat de la Carcaliu - *Vadu Mare* (județul Tulcea) au permis descoperirea unui număr important de fragmente ceramice pictate aparținând unor vase de prestigiu din etapa Cucuteni A_3, în asociere cu fragmente ceramice de la vase de tip Cucuteni C, în nivelurile de locuire ale etapei Gumelnița A_2.

Reinterpretarea acestor importuri și corelarea datelor de cronologie relativă și absolută existente pentru culturile Gumelnița și Cucuteni – dintre care unele sunt inedite – completează tabelul cronologic al celor două manifestări culturale eneolitice, precum și imaginea de ansamblu referitoare la contactele dintre comunitățile umane de la Dunărea de Jos în a doua jumătate a mileniului V a.Chr.

Nouvelles données chronologiques concernant les cultures Gumelnița et Cucuteni mises en évidence par les recherches archéologiques de Carcaliu (comté de Tulcea)

Les recherches archéologiques réalisées par Elena Lăzurcă dans les années '80 du XXe siècle sur le site pluristratifié de Carcaliu-Vadu Mare (département de Tulcea) ont également permis de découvrir un nombre important des fragments de vases de prestige peints attribués à l'étape Cucuteni A_3 et des fragments de vases de type Cucuteni C dans les niveaux de l'étape Gumelnița A_2.

La réinterprétation de ces importations et la mise en relation des données de chronologie absolue et relative des cultures Gumelnița

et Cucuteni – dont certaines sont inédites – viennent compléter à la fois le tableau chronologique des deux civilisations énéolithiques et l'image d'ensemble relative aux contacts entre les membres des communautés humaines dans la zone du Bas Danube durant la seconde moitié du Ve millénaire av. J.-C.

Considerații asupra pieselor din dinte de mistreț de la Drăgușeni-Ostrov

Adina BORONEANȚ, Monica MĂRGĂRIT

Scopul prezentei lucrări este de a rediscuta ansamblul pieselor din canin de mistreț din situl Cucuteni de la Drăgușeni-Ostrov. Cercetările arheologice au fost efectuate de S. Marinescu-Bîlcu și Al. Bolomey între 1970-1974 și 1979-1985. Colecția se află în prezent la Institutul de Arheologie 'Vasile Pârvan', Academia Română. Metodologia utilizată a vizat identificarea produselor și subproduselor schemelor operaționale, precum și a tuturor urmelor tehnologice și de uzură. De asemenea, s-a acordat atenție modului în care comunitățile Cucuteni au interacționat cu mediul animal, au exploatat resursele acestuia (în acest caz, mistrețul) pentru confecționarea artefactele prezentate și, uneori, a reintegrat aceste obiecte în ciclul de utilizare. Publicații viitoare ale unor ansambluri similare ar aduce o contribuție decisivă la înțelegerea modelelor de exploatare a exploatării mistrețului pe durata culturii Cucuteni.

Considerations on the artifacts made of wild boar teeth discovered in Drăgușeni-Ostrov

The goal of the present paper is to re-discuss the wild boar canine assemblage from the Cucuteni site at Drăgușeni-Ostrov. The archaeological research was carried out by S. Marinescu-Bîlcu and Al. Bolomey between 1970-1974 and 1979-1985. The assemblage is currently curated at the 'Vasile Pârvan' Institute of Archaeology, the Romanian Academy. The methodology used aimed to identify the products and by-products of the operational schemes, as well as all the technological and use-wear marks. Also, we observed the manner the Cucuteni communities interacted with the animal environment, exploited its resources (in this case the wild boar) in order to manufacture the artefacts presented, and at times re-integrated these objects in the cycle of use. Future publications of similar assemblages would make a

decisive contribution to our understanding of the exploitation patterns of the wild boar exploitation during the Cucuteni Eneolithic period.

Analiza carpologică a două probe de sediment din vechile săpături de la Aldeni, județul Buzău

Mihaela GOLEA

În anul 2019, conținutului a două vase ceramice prelevate din vechile săpături de pe situl de la Aldeni, județul Buzău, au fost analizate. Aceste analize au constat în procesarea sedimentului prin cernere umedă. Printre fragmentele de oase, ceramică și alte materiale arheologice, au mai fost identificate și câteva macroresturi vegetale, sub formă de fructe și resturi de spic. Fructele determinate sunt în principal resturi de cereale. Printre ele, cea mai numeroasă specie este cea a orzului (*Hordeum vulgare*). Aceste determinări carpologice reprezintă una din rarele analize botanice ale aspectului cultural Stoicani-Aldeni și sunt singurele date de acest fel pentru acest sit arheologic. Această determinare face parte din cercetările carpologice extinse care se vor cristaliza în lucrarea doctorală, intitulată „Exploatarea resurselor vegetale din perioada culturii Gumelnița de pe teritoriul României" și în care se dorește identificarea și cercetarea preferințelor culinare a populațiilor neo-eneolitice din sud-estul Europei.

Carpological analysis of two sediment samples from the old excavations at the Aldeni site, Buzau county

In 2019, the content of two ceramic vessels found in older excavations of the Aldeni archaeological site (Buzău county) were analyzed. These analyzes were done through wet sieving. Among the bone fragments, ceramic sherds and other archaeological materials, some macrobotanical remains were identified. These fragments are represented by fruits and chaff. The fruits identified belong to the cereal family. The main species identified is barley (Hordeum vulgare). These analyzes are one of the few archaeobotanical identifications made for the cultural aspect Stoicani-Aldeni and mostly is the only archaeobotanical determination made for this specific archaeological site. The analyzes are included in the archaeobotanical studies that will be comprised in the doctoral thesis, intitled „The exploitation of vegetal resources during the Gumelnița culture on the territory of Romania" in

which we wish to identify and research the culinary preferences of Eneolithic populations from the southeastern part of Europe.

Rezultatele analizelor elementale realizate pe un lot de piese din cupru Gumelnița

Adelina-Elena DARIE,
Dragoș-Alexandru MIREA,
Valentin PARNIC, Cătălin LAZĂR

Scopul principal al acestei cercetări îl reprezintă extinderea cunoștintelor privind etapele incipiente ale metalurgiei cuprului în perioada eneolitică, din arealul comunităților Gumelnița (cca. 4600-3900 BCE). Astfel, baza demersului nostru o reprezintă obiectele din cupru identificate în siturile arheologice de la Chitila-Fermă, Măriuța-*La Movilă*, Sultana-*Malu Roșu*, Sărulești, Vidra și Gumelnița.

Răspândirea unor artefacte din metal care prezintă caracteristici morfologice comune demonstrează intensificarea relațiilor de schimb între grupurile aflate în diferite grade de proximitate, ceea ce reprezintă un marker privind dinamica internă a comunităților umane Gumelnița, dar și aspecte invizibile legate de alegerile socio-economice ale oamenilor din trecut.

În strânsă legătură cu asemănările morfologico-tipologice avem și datele compoziționale, care pot indica extinderea unor obiecte realizate din surse de materie primă similare într-un spațiu geografic larg.

O altă componentă importantă este reprezentată de realizarea unei corespondențe între piesele din metal și zonele de materii prime exploatate în perioada eneolitică, în sud-estul Europei. În acest scop au fost realizate analizele PIXE și XRF la Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară „Horia Hulubei".

Această lucrare a fost susținută printr-un grant al Ministerului Cercetării, Inovării și Digitizării, CNCS - UEFISCDI, număr proiect PN-III-P4-ID-PCE-2020-2369, PNCDI III și cu ajutorul programului "Instalații și Obiective de Interes Național".

The results of the elementary analyzes performed on a group of Gumelnița copper artefacts

The main aim of this research is to expand the knowledge on the early stages of copper metallurgy during the Eneolithic across the

Gumelnița region (ca. 4600-3900 BCE). Our approach is based on the copper artefacts discovered in the archaeological sites Chitila-Fermă, Măriuța-La Movilă, Sultana-Malu Roșu, Sărulești, Vidra and Gumelnița.

The wider distribution of metal artefacts with similar morphological characteristics demonstrates the increase of exchange networks between groups situated in varying degrees of proximity, which can be a marker of the internal dynamics of the Gumelnița communities, but also can be related to the socio-economic choices of the people of the past.

In strong connection with the morpho-typological similarities there are the compositional analyses, which can indicate the spread of objects manufactured from similar raw material sources.

Another important component is represented by the correspondence between the copper artefacts and the raw material sources exploited during the Eneolithic period in Southeastern Europe. PIXE and XRF analyses were performed at the Horia_Hulubei National Institute for Research&Development in Physics and Nuclear Engineering.

This work was supported by a grant of the Romanian Ministry of Research and Innovation, CCCDI – UEFISCDI, within the Waterscape project (PN-III-P4-ID-PCE-2020-2369) and through the support of the Romanian Governmental Programme "Instalații și Obiective de Interes Național".

Analiză interdisciplinară a unor greutăți preistorice din lut ars

Bogdan MANEA, Mircea LECHITAN,
Gabriel POPESCU, Theodor IGNAT,
Vasile OPRIȘ, Florin CONSTANTIN,
Mădălina DIMACHE, Valentin PARNIC,
Roxana BUGOI, Cătălin LAZĂR

Greutățile din lut ars reprezintă o categorie comună de artefacte pentru siturile arheologice din Sud Estul Europei, încadrate cronologic în perioada neo-eneolitică. Cu toate acestea, publicațiile care analizează astfel obiecte sunt puține în comparație cu numărul de greutăți de lut descoperite de-a lungul timpului în cadrul a numeroase situri arheologice aparținând zonei și cronologiei menționate. De asemenea, studiile care abordează acest grup de materiale sunt în general de natură descriptivă și au fost realizate în lipsa unor analize arheometrice care să permită investigarea structurii interne a probelor.

În acest context, lucrarea de față își propune să prezinte rezultatele unui studiu interdisciplinar realizat asupra unui lot de 64 de greutăți din lut ars, atribuite culturii Gumelnița (4500-3900 cal. BC) și descoperite în cadrul siturilor arheologice Sultana-Malu Roșu, Gumelnița și Măgura-Jilava.

Scopul acestui demers a fost acela ca, prin cuplarea unor metode precum investigația macroscopică, tomografia computerizată (CT-scan), arheologia experimentală și analiza statistică, să identificăm o serie de aspecte technologice, altfel invizibile doar prin intermediul analizelor tradiționale.

Astfel, pe lângă categoriile de pastă, calitatea arderii, tratarea suprafețelor și tipurile de decor, studiul noastru s-a concentrat puternic asupra incluziunilor (naturale sau antropice), porilor și crăpăturilor/fisurilor prezente în structura internă a pieselor, acestea fiind analizate pe criterii de frecvență, morfologie, dimensiune și densitate.

Prin corelarea informațiilor arheologice (context, cronologie etc.) cu datele obținute, astfel de studii interdisciplinare au potențialul de a dezvălui noi aspecte legate de tehnologia de manufacturare a greutăților preistorice din lut.

Această lucrare a fost susținută printr-un grant al Ministerului Educației și Cercetării, CNCS - UEFISCDI, număr de proiect PN-III-P4-ID-PCE-2020-2369, în cadrul PNCDI III.

Interdisciplinary analysis of prehistoric weights made of burnt clay

Burnt clay weights are a common category of artefacts for archaeological sites in Southeast Europe, chronologically framed in the Neo-Eneolithic period. However, the publications that analyze such objects are few compared to the number of clay weights discovered over time in numerous archaeological sites belonging to the area and chronology mentioned. Also, studies addressing this group of materials are generally descriptive and have been conducted in the absence of archaeometric analyses to investigate the evidence's internal structure.

In this context, the present paper aims to present the results of an interdisciplinary study conducted on a batch of 64 burnt clay weights, attributed to the Gumelnița culture (4500-3900 cal. BC) and discovered within the archaeological sites Sultana-Malu Roșu, Gumelnița and Măgura-Jilava.

The purpose of this approach was to identify a series of technological aspects, otherwise invisible only through traditional

analyzes, by coupling methods such as macroscopic investigation, computed tomography (CT-scan), experimental archaeology and statistical analysis. Thus, in addition to the categories of paste, burning quality, surface treatment and types of decoration, our study focused firmly on the inclusions (natural or anthropogenic), pores and cracks/fissures present in the internal structure of the parts. These are being analyzed on frequency criteria, morphology, size and density.

By correlating archaeological information (context, chronology, etc.) with the data obtained, such interdisciplinary studies have the potential to reveal new aspects related to the technology of manufacturing prehistoric clay weights.

This work was supported by a grant from the Ministry of Education and Research, CNCS - UEFISCDI, project number PN-III-P4-ID-PCE-2020-2369, within PNCDI III.

Cercetările arheologice de la Pietroasa mică – *Gruiu Dării* (campaniile 2019-2020). Perioada eneolitică târzie

Laurențiu GRIGORAȘ

În campaniile din anii 2019-2020 desfăşurate în situl de la Pietroasa Mică – *Gruiu Dării* (com. Pietroasele, jud. Buzău) au fost identificate, în cursul cercetării secţiunii 11, zece complexe arheologice eneolitice: C113 şi C295 (resturi ale unor construcţii incendiate); C295a („aglomerare" de materiale arheologice); C298 („concentrare" de pietre şi materiale arheologice); C296, C297 şi C299-302 (cel mai probabil gropi şi/sau alveolări cu un conţinut variabil de fragmente ceramice şi osteologice). În cursul aceloraşi campanii a fost finalizată şi cercetarea complexelor C275 (şanţ de fundaţie) şi C293 (groapă), ambele atribuite epocii bronzului şi care au secţionat nivelurile eneolitice.

Observaţiile stratigrafice au evidenţiat existenţa, în cadrul depunerii arheologice eneolitice, a două niveluri (în ordinea identificării: N.1 – nivelul eneolitic superior şi N.2 – nivelul eneolitic inferior) cu o amplitudine variabilă de cca. 35-45 cm.

Materialele arheologice eneolitice descoperite în secţiunea 11 sunt numeroase şi diversificate din punct de vedere morfologic, tipologic şi funcţional: predominant fragmente ceramice şi câteva recipiente întregi; plastică zoomorfă şi antropomorfă; unelte din piatră, os şi corn; greutăţi din lut perforate; obiecte diverse cu funcţionalităţi incerte; oase de animale şi o cantitate foarte mare de chirpici arşi. La fel ca în toate

complexele eneolitice cercetate, până acum, la *Gruiu Dării*, complexele identificate în S11 conţin fragmente ceramice Cucuteni B_2 (cu pictură sau fără) asociate cu materiale Cernavoda I_c (atât cele cu scoică pisată şi/sau pietricele prezente în pastă şi decorate cu crestături şi/sau alveolări realizate pe buză, cât şi ceramica neagră sau neagră-cenuşie).

Archaeological researches from Pietroasa Mică-Gruiu Dării (2019-2020 campaigns).
Late Chalcolithic Period

In the campaigns from 2019-2020, carried out in the site from Pietroasa Mică – Gruiu Dării (Pietroasele commune, Buzău county) were identified, during the research of section 11, ten archeological complexes belonging to the Late Chalcolithic period: C113 and C295 (remains of burned structures); C295a ("agglomeration" of archaeological materials); C298 ("concentration" of stones and archaeological materials); C296, C297 and C299-302 (most likely pits or alveoli/ shallow depressions in the ground containing varying amounts of pottery shards and osteological fragments). During the same campaigns has been completed the research of two complexes belonging to the Bronze Age and which sectioned the Late Chalcolithic levels: C275 (foundation ditch) and C293 (pit).

The stratigraphic observations highlighted the existence, within the Late Chalcolithic archeological deposit, of two levels (N.1 and N.2) with a variable thickness of about 35-60 cm.

The Late Chalcolithic archeological materials discovered in section 11 are numerous and diversified as a morphological, typological and functional point of view: predominantly ceramic shards and several whole pots; zoomorphic and anthropomorphic plastics; stone, bone and horn tools; perforated clay weights; various objects with uncertain functionalities; animal bones and a very large amount of burnt adobe. As in all the Late Chalcolithic complexes researched, so far, at Gruiu Dării, the complexes identified in S11 contain ceramic fragments Cucuteni B_2 (with or without painting) associated with Cernavoda I_c clay materials (both those with crushed shell and/or pebbles present in the paste and decorated with notches and/or alveoli made on the lip, as well as black or black-gray pottery).

Abordări interdisciplinare cu privire la funcționalitatea unui vas miniatural
din bronzul mijlociu din bazinul Bistriței

Ana DROB, Neculai BOLOHAN,
Viorica VASILACHE

Tipologia unor vase speciale a fost întotdeauna un punct de interes pentru arheologi. Pentru perioada mijlocie a epocii bronzului din spațiul est-carpatic, tipologiile ceramice au inclus o serie de vase miniaturale atribuite grupurilor ceramice Costișa și Monteoru. Deși rolul acestor forme nu este pe deplin cunoscut, fiind clasificate ca „rituale" sau „speciale", în această cercetare este prezentat un studiu de caz pentru un astfel de recipient.

Vasul analizat provine din așezarea de la Piatra Neamț-*Bâtca Doamnei* (județul Neamț) și are pe suprafața interioară urme consistente de pigment roșu. Această descoperire a dus la o serie de întrebări legate de utilizarea sa, fiind cunoscut faptul că în această perioadă nu mai era practicată pictarea ceramicii. Pentru a obține mai multe informații despre aceste reziduuri s-au efectuat analize detaliate, precum cele de microscopie optică (detalii despre textură și suprafețe), SEM-EDX (compoziție elementală) și micro-FTIR (compuși chimici). În urma acestor investigații, s-au obținut o serie de date privind natura pigmentului, metoda de preparare, precum și câteva informații legate de sursa materiei prime. Prin urmare, utilizarea vaselor miniaturale pentru prepararea pigmenților contribuie la cunoașterea anumitor funcții care pot fi atribuite acestei categorii tipologice.

Interdisciplinary approaches regarding the functionality of a miniature vessel
dated to the Middle Bronze Age in the Bistrița Basin

The typology of some special pottery forms has always been a point of interest for the archaeologists. For the middle bronze age period in the eastern Carpathian basin, the ceramic typologies included a series of miniature vessels attributed to the Costișa and Monteoru pottery cultures. Although the role of these forms is not fully known, being classified as ritual or special purposes, in this research we present a case study for this type of vessel.

The analyzed pot comes out from the Piatra Neamț-Bâtca Doamnei (Neamț County) settlement and has on the inner surface

consistent traces of red pigment. This find led to a series of questions related to its use, being known that in this period the painting of ceramics was no longer practiced. In order to obtain more information about these residues were performed detailed analyzes, such as those of optical microscopy (details of texture and surfaces), SEM-EDX (elemental composition) and micro-FTIR (chemical compounds). Following these investigations, a series of data were obtained on the nature of the pigment, the preparation method, as well as some information related to the source of raw material. Therefore, the use of miniature vessels for the preparation of pigments contributes to the knowledge of certain functions that can be attributed to this typological category.

Căi de comunicare și comunități vechi la poalele Carpaților Răsăriteni

Neculai BOLOHAN

Documentarea gestionării apei în rândul comunităților contemporane sau istorice oferă detalii care nu pot fi recuperate numai din evidența arheologică. Încercarea de a înțelege sistemele de apă necesită profunzime temporală pentru a identifica costurile sociale pe termen lung. Arheologia permite comparații longitudinale între sistemele de apă din centrele bine definite ale organizării sociale complexe.

Habitatul include nu numai adăpostirea, ci și facilități de infrastructură, precum căi, poduri, zone de pescuit, mori, trasee de amenajare și drumuri, precum și facilități naturale, cum ar fi vaduri și amenajări acvatice. Aceste rețele „amfibii" sunt rezultatul unei interacțiuni vii, diverse și în continuă schimbare între diferiți actori, factori și forțe. Pe măsură ce ne deplasăm între uscat și apă, noi perspective se deschid în fața noastră; dihotomia dintre cele două este dizolvată.

Legătura dintre comunitățile preistorice și rețeaua hidrografică se găsește la nivel social, economic și experimental. Balanța fluctuantă a acestor aspecte urmează această relație în moduri recognoscibile atunci când este urmată o examinare mai atentă a modelelor și practicilor. Cursurile de apă au fost un element central în viața oamenilor preistorici timpurii și este uneori necesar să fim mai atenți la ce este în jurul nostru. Acestea, de regulă, sunt văzute ca o parte pasivă a unui peisaj în care oamenii vânau, culegeau, construiau adăposturi etc.

În contextul geografic studiat, apa este unul dintre cei mai puternici agenți care formează peisajul, nu numai în perioadele mai îndepărtate ale istoriei Pământului, ci și în cel mai recent Holocen.
Cursurile de apă reprezentau un loc pentru întâlniri, delimitare (munteni-deleni-câmpeni), sacrificii materiale sau umane. Astfel, cursurile de apă au amprentat în mare măsură comportamentul uman.

Ways of communication and ancient communities at the foothills of the Eastern Carpathians

The documentation of water management among contemporary or historic communities provides synchronic detail not retrievable from the archaeological record. Attempting to understand water systems, however, requires temporal depth to identify long-term social costs. Archaeology permits longitudinal comparisons between water systems from well-defined centers of complex social organization.

Habitat includes not only sheltering, but also infrastructure facilities, such as pathways, bridges, fishing, mills, setting trails and roads as well as natural facilities such as fords and harbors. These "amphibious" networks are the result of a lively, diverse and constantly changing interplay between different actors, factors, and forces. As we move between land and water, new perspectives open up in front of us; the dichotomy between the two is dissolved.

The connection between prehistoric communities and rivers is found at social, economic and experiential levels. The fluctuating balance of these issues follows this relationship in discernible ways when a closer examination of settlement models and practices is followed. The river was a central element in the lives of early prehistoric people and it is sometimes necessary to look better around. They are seen as a passive part of the background of a landscape in which people hunted, gathered, built shelters a.s.o.

Within the geographical context under study, water is one of the most powerful agents that form the landscape, not only in the more distant periods of Earth's history, but also in the most recent Holocene.
The watercourses represented a place for meetings, delimitation (highlanders-lowlanders), material or human sacrifice. Thus, watercourses have largely shaped human behavior.

Tumulii de epoca bronzului de la Aliman, jud. Constanta

Cristian Eduard ŞTEFAN, Gabriel VASILE,
Radu PETCU, Andrei HEROIU,
Alin Georgian GHEORGHE,
Ioana Costina RUSU, Adrian IRIMIA

În anul 2019 au fost efectuate cercetări arheologice preventive la Aliman, jud. Constanţa, de către specialiştii de la Muzeul de Istorie Naţională şi Arheologie din Constanţa. Cu această ocazie au fost cercetaţi, în întregime, doi tumuli de epoca bronzului, aflaţi la SV de localitatea menţionată, la circa 2 km de centrul acesteia, în punctul cunoscut ca *Dealul Macului*. Cei doi tumuli fac parte dintr-o necropolă cu opt asemenea monumente, înşirate de la nord către sud, cunoscute în literatura de specalitate drept "tumulii de la Aliman" (cod RAN: 61014.01; cod LMI: CT-I-s-A-20171). Patru dintre tumuli apar pe Planurile Dierctoare de Tragere de la începutulul secolului XX.

Cercetarea s-a efectuat prin suprafeţe rectangulare, cu martori stratigrafici pe direcţiile N-S şi E-V, printr-o decapare cu mijloace mecanice în etape diferite şi prin răzuieli manuale succesive, până la stratul de loess galben (1,00/1,10 m sub nivelul actual al terenului). Cercetarile arheologice preventive de la Aliman, judetul Constanța, au scos la iveală morminte de epoca bronzului, din perioada Jamnaja. Au fost cercetati cei doi tumuli care conțineau șapte morminte și a mai fost găsit încă un mormant izolat. Scheletele erau depuse în poziție întins pe spate sau chircite, presărate cu ocru și nu conțineau inventar, cu excepția a două vase descoperite în M.2 din Tumulul 3.

Șapte date rardocarbon obținute în cadrul Laboratorului de la Bristol conturează cadrul cronologic al descoperirilor funerare.

Bronze Age tumulus from Aliman, Constanta County

In 2019, preventive archaeological research was carried out in Aliman, Constanţa County, by specialists from the Museum of National History and Archeology in Constanţa. On this occasion, two Bronze Age mounds, located to the SW of the mentioned locality, at about 2 km from its center, in the point known as Dealul Macului, were fully investigated. The two mounds are part of a necropolis with eight such monuments, lined up from north to south, known in the literature as the "Aliman mounds" (RAN code: 61014.01; LMI code: CT-I-s-A-20171).

Four of the mounds appear on the Drawing Plans of the early twentieth century.

The research was carried out by rectangular sections, with stratigraphic outliers on the N-S and E-V directions, by a pickling with mechanical tools in different stages and by successive manual scraping, down to the yellow loess layer (1.00 / 1.10 m below the current level of the land). Preventive archaeological research in Aliman, Constanța County, has revealed tombs from the Bronze Age, from the Jamnaja period. The two mounds containing seven graves were searched and another isolated grave was found. The graves were laid on their backs or crumpled, sprinkled with ocher and did not contain inventory, except for two vessels discovered in M2 in Tumulus 3.

Seven rardiocarbon samples obtained at the Bristol Laboratory outline the chronological framework of the funerary discoveries.

Cultura Hamangia între tradiții și inovații
Hamangia Culture - between Traditions and Inovations

Așezările de la Baia Golovita si Ceamurlia de Jos (jud. Tulcea): noi date cronologice privind siturile eponime ale culturii Hamangia

Laurent CAROZZA, Cristian MICU,
Albane BURENS, Laurence MANOLAKAKIS,
Florian MIHAIL, Adrian BĂLĂȘESCU,
Jean-Michel CAROZZA, Constantain HAITĂ,
Andrei ASANDULESEI

Cultura Hamangia s-a dezvoltat de-a lungul litoralului Mării Negre, într-o regiune cuprinsă între actuala Deltă a Dunării în România și nord-estul Bulgariei, zonă care include lacurile litorale de la Varna și Burgas. Ea ocupă sud-estul României (din Dobrogea, pe malul drept al Dunării până în sud-estul Munteniei) și nord-estul Bulgariei.

Pe baza materialelor obținute în urma cercetărilor de teren, dar mai ales a celor rezultate prin săpăturile efectuate în zona Lacului Golovița, în așezările de la Ceamulrmia de Jos și Golovița, comuna Baia, Dumitru Berciu a realizat periodizarea culturii Hamangia (Berciu 1966).

Din 2018 am început cercetarea siturilor din zona eponimă a culturii Hamangia, respectiv zona Baia și malurile actualului lac Golovița,

cercetare desfășurată, în special, în cadrul unui proiect al Institutului „Vasile Pârvan" și în cadrul IRP-ului franco-român „Goche". În cadrul acestui proiect a fost studiat lotul de materiale provenind din săpăturile lui Dumitru Berciu: 4088 fragmente ceramice (forme identificabile) pentru situl Ceamurlia de Jos; 1244 pentru Goloviţa.

În plus, am preluat și datat colecțiile rezultate în urma săpăturii de salvare efectuată în 1972 de Elena Lăzurcă la Goloviţa. Dacă din lucrările efectuate de Dumitru Berciu s-a ajuns la concluzia că așezarea Baia Goloviţa era cronologic anterior celei de la Ceamurlia de Jos, cele 12 noi date radiocarbon pe care le-am efectuat arată că situația este mai complexă, iar această ipoteză de lucru ar trebui ponderată, chiar abandonată.

În completarea datelor obținute prin vechile săpături și prin prospecțiuni recente (carotaje și prospecțiuni geofizice), obiectivul nostru este de reevaluare a acestor locuiri Hamangia, a modalităților de populare în zona riverană a actualului Lac Razim (Carozza, Micu, Burens, sub tipar). La o scară mai mică, vom pune problema dinamicii populării zonei litorale din Dobrogea de către comunitățile agro-pastorale Hamangia, precum și relațiile acestora cu celelalte comunități contemporane.

Les habitats de Baia Golovita et de Ceamurlia de Jos (département de Tulcea):
nouvelles données chronologiques sur les sites éponymes de la culture Hamangia

La culture Hamangia se développe sur le littoral de la mer Noire, dans une région comprise entre l'actuel delta du Danube en Roumanie et le nord-est de la Bulgarie, zone qui englobe les lacs littoraux de Varna et de Bourgas. Elle occupe le sud-est de la Roumanie (depuis la Dobroudja sur la rive droite du Danube jusqu'au sud-est de la Monténie) et le nord-est de la Bulgarie.

C'est à l'aide de matériaux issus de recherches de terrain, et notamment des fouilles conduites dans la zone du lac Goloviţa sur les habitats de Ceamurlia de Jos et de Goloviţa à Baia, que Dumitru Berciu a construit un modèle chronologique pour la culture Hamangia (Berciu 1966).

Depuis 2018 nous avons engagé un travail sur les sites de la zone éponyme de la culture Hamangia, dans la zone de Baia et sur les rives de l'actuel lac de Goloviţa, notamment dans le cadre d'un projet de recherche de l'Institut « Vasile Parvan » et dans le cadre de l'IRP

Franco-Roumain « Goche ». Dans le cadre de ce projet, l'ensemble des matériels issus des fouille de Dumitru Berciu a été étudié : 4088 éléments de formes pour le site de Ceamurlia de Jos ; 1244 pour Golovita).

De surcroît, nous avons repris et daté les collections issues de la fouille de sauvetage conduite en 1972 par Elena Lazurca à Golovita. Si les travaux conduits par Dumitru Berciu concluaient à une antériorité chronologique de l'habitat de Baia Golovita sur celui de Ceamurlia de Jos, les 12 nouvelles datations radiocarbone que nous avons réalisées montrent que la situation est plus complexe, et que cette hypothèse de travail doit être pondérée, voire abandonnées.

A l'appui des données issues des fouilles anciennes et des nouvelles investigations de terrain (carottages et prospections géophysiques), notre objectif est d'opérer une relecture de ces occupations et des modalités du peuplement de la zone riveraine de l'actuel lac Razim par les communautés néolithiques Hamangia (Carozza, Micu, Burens sous presse). A une échelle plus petite, nous poserons la question de la dynamique du peuplement de la zone littorale de la Dobroudja par les communautés agro-pastorales Hamangia et leurs relations avec les sociétés contemporaines.

Kozareva Mogila: așezare și necropolă din Eneoliticul Timpuriu (partea de sud a coastei de vest a Mării Negre)

Petya GEORGIEVA

Litoralul tracic al Mării Negre este considerat teritoriul în care s-au dezvoltat culturile Hamangia și Sava, în epoca eneoliticului timpuriu și mijlociu, precum și a cultura Varna, datată în perioada târzie a eneoliticului. Pe baza unui număr redus de situri cercetate în zonă, aceste definiții au, în cea mai mare măsură, un grad ridicat de ipoteză, fiind bazate pe descoperiri izolate. Arealul de răspândire al culturii Hamangia a fost delimitat de D. Berciu pe baza unei descoperiri întâmplătoare, reprezentate de un vas, provenit cel mai probabil dintr-un tumul de lângă Kableshkovo. Istoriografia subiectului a fost completată de Puiu Hașotti care a semnalat faptul că respectivul vas nu se încadrează în tipologia ceramicii Hamangia, dar ilustrează cel mai sudic punct de pătrundere a influenței acestei culturi. Pentru perioada eneoliticului timpuriu, H. Todorova a considerat zona ca fiind specifică culturii Sava, accepțiune bazată pe descoperirile de suprafață provenite, cel mai probabil dintr-un tell din proximitatea localității Kableshkovo. În

același context, cercetătoarea a menționat și a documentat existența unui grup cultural Kableshkovo .

Situl arheologic este localizat în apropierea orașului modern Kableshkovo, regiunea Pomorie, situat la o distanță de 4.5 km de coasta Mării Negre. Această stațiune marchează cel mai sudic punct din zona coastei vest-pontice, fiind carcaterizată de un climat pontic tipic. Spre vest se întinde Câmpia Traciei superioare, cu un aspect relativ deluros, bogată în surse de apă – izvoare și ape subterane, precum și cu un climat diferit.

În cadrul cercetărilor arheologice efectuate în tell a fost săpată o parte dintr-o construcție incendiată, datată în perioada eneoliticului timpuriu. Totodată, s-au făcut numeroase descoperiri în afara tell-ului, evidențiind existența unor locuințe și în exteriorul acestuia. În aceeași zonă au fost investigate și câteva complexe funerare, contemporane cu nivelul de locuire din tell. Stadiul actual al cercetărilor a apropiat, din punct de vedere al caracteristicilor, noua cultură de cele mai bine cunoscute, Sava și Mariță, dar totodată, cu elemente convergente în arealul Hamangia. Ritul funerar, precum și o piesă de podoabă, și anume un inel, sunt elementele care apropie noua cultură de specificul culturii Hamangia.

Kozareva Mogila: Settlement and Necropolis from the Early Eneolithic (the southern part of the West Black Sea Coast)

The strip of Thrace next to the Black Sea is considered territory of the Hamangia and Sava cultures during the Early and Middle Eneolithic, and of the Varna culture during the Late Eneolithic. Given the small number of sites explored in the area, these definitions are given in part hypothetically, based on accidental single finds. The spread of the Hamangia culture was proposed by D. Berciu on the basis of an accidental find of a vessel probably originating from one of the mounds near Kableshkovo. P. Hasotti later noted that the vessel is not typical of Hamangia, but marks the southernmost point of influence of the Hamangia culture. For the Early Eneolithic period, H. Todorova defined the area as belonging to the Sava culture, mostly based on finds from the surface of one of the mounds near Kableshkovo, and on other occasions she wrote about the Kableshkovo cultural group (Тодорова 2011: 68).

The site is located in the vicinity of the town of Kableshkovo, Pomorie municipality, 4.5 km from the modern Black Sea coast. This is the region of the Pontic natural-climatic zone, the southern part of the

west Black Sea coast. To the west is the Upper Thracian lowland, with which there is no sharp boundary, but the climate is different because of the influence of the Black Sea. The area is slightly hilly, rich in water sources. There are many springs and high groundwater in the area.

From the early Eneolithic, a part of a burnt building from the settlement mound has been explored. There are many finds from outside the settlement, showing that there were buildings outside the mound as well. Several graves from the same period have been explored. At this stage of exploration it can be said that the culture is closest in characteristics to the Sava and Maritsa cultures, but there are also certain elements of the Hamandjia culture. These are some of the elements of the funerary rite, as well as a jewel specific to the Hamandjia culture, namely, a finger ring.

Tradiție și inovație în faza Hamangia IV
Studiu de caz situl Techirghiol – Dealul Minerva / Paloda

Valentina VOINEA, Constantin BĂJENARU,
Marius Florin LASCU, Cătălin NOPCEA,
Adrian IRIMIA, Manuela MĂIȚĂ

Relațiile dintre fenomenele preistorice în zona coastei vest-pontice sunt ilustrate de circulația materiilor exotice (Sponylus, marmură, jad, cupru) precum și de elementele de import. În cele mai multe cazuri, prezența acestor factori constituie dovada schimburilor comerciale sau a unei influențe exterioare asupra tradițiilor culturale locale și, foarte posibil, dovada unor mișcări de populații. Elemente neobișnuite și diferite de tradiția locală sunt identificate în faza Hamangia IV în special în situl Techirghiol Minerva / Paloda. În gropile cercetate s-au descoperit vase care se disting prin diferite tehnici de decorare și motive caracteristice culturilor Sava, Marica, Boian, Precucuteni și care pot fi considerate importuri. Ele sunt decorate în tehnici specifice culturilor Sava IV, Marica IV, Boian - Spantov, Precucuteni III. După caracteristicile celorlalte tipuri de forme și decoruri, ceramica din aceste gropi poate fi atribuită finalului culturii Hamangia. Prezența vaselor de import pune o nouă problemă privind existența contactelor între comunitățile din Peninsula Balcanică în perioada eneoliticului timpuriu.

Tradition et innovation dans la phase Hamangia IV.
Etude de cas – le site Techirghiol Minerva / Paloda

Les relations entre les phénomènes préhistoriques dans zone de la côte ouest-pontique sont illustrés par de circulation des matériaux exotiques (Spondylus, marbre, jadeit, cuivre), ainsi que par les éléments d'importation. Dans la plupart des cas, la présence de ces facteurs est la preuve de contacts commerciaux ou d'une influence extérieure sur les traditions culturelles locales et très possible et la preuve de mouvements de population. Les caractéristiques inhabituelles et différentes de la culture matérielle locale sont constatées dans la phase Hamangia IV et en particulier dans les site Techirghiol Minerva / Paloda. Dans les fosses étudiées ont été trouvés vases qu'ils se distinguent par les différentes techniques de la décoration et des motifs caractéristiques de les cultures Sava, Marica, Boian, Precucuteni et qu'ils peuvent être appelés une importation. Ils sont ornés dans techniques spécifiques aux cultures Marica IV, Boian - Spanțov, Sava IV, Precucuteni III. Selon les caractéristiques des autres types de formes et des ornements, la céramique de ces fosses peut être attribuée au final de la culture Hamangia. La présence de vases d'importations on pose à nouveau la question sur l'existence de contacts entre les communautés de la Péninsule Balkanique pendant la période énéolithique ancien.

Industria osoasă din așezarea Hamangia de la Techirghiol - Dealul Minerva / Paloda (campania 2020)

Monica MĂRGĂRIT, Valentina VOINEA,
Adrian BĂLĂȘESCU, Valentin RADU

Studiul de față analizează un ansamblu arheologic format din 74 de piese, din care 53 au fost confecționate din os, 7 din corn, 12 din valvă și 2 din carapace de țestoasă, descoperite în așezarea de la Techirghiol, în cadrul campaniei arheologice din anul 2020. Ansamblul arheologic este destul de fragmentat, lipsind în general partea activă a pieselor, care ne oferă informații legate de modul de utilizare și, implicit, de activitățile desfășurate de comunitatea respectivă.

În cadrul pieselor din os, atrage atenția standardizarea ridicată în selecția suporturilor, cu predominanța coastelor de *Bos taurus* și a metapodiilor de *Ovis aries/Capra hircus*. Apar, însă, și suporturi rar întâlnite în industria osoasă, precum osul de pasăre. Cornul de cerb, ca

materie primă, are un rol secundar. Au fost utilizate valvele din speciile *Unio* și *Cardium*, în timp ce la capitolul importuri, putem menționa doar un fragment dintr-o valvă de *Glycymeris.*

La nivel tipologic, predomină vârfurile, urmate de dăltițe, percutoare, mânere, iar din categoria podoabelor fac parte două aplice, o mărgea tubulară și o brățară. Recuperarea unor piese aflate în stadiul de suporturi este și ea importantă deoarece acestea ne oferă informații legate de operația de debitaj, stigmatele din această etapă fiind de obicei distruse de etapa ulterioară, de fasonaj.

Relevanța studiului nu poate fi pusă la îndoială deoarece, până în prezent, caracteristicile industriei osoase specifice culturii Hamangia sunt puțin cunoscute, putând contribui decisiv la conturarea unui model de exploatare a resurselor animale pentru perioada amintită.

Bone industry in the Hamangia settlement
of Techirghiol - Dealul Minerva / Paloda (expedition 2020)

The present study analyzes an archaeological assemblage consisting of 74 pieces, of which 53 were made of bone, seven of antler, 12 of valve and two of tortoise carapace found in the settlement of Techirghiol, within the archaeological campaign of 2020. The archeological assemblage is quite fragmented, generally lacking the active end of the pieces, which provides us with information about the use and, implicitly, the activities carried out by the respective community.

Within the bone pieces, the high standardization in the selection of blanks draws attention, with the predominance of the Bos taurus ribs and the Ovis aries/Capra hircus metapods. However, there are also rare blanks in the bone industry such as bird bone. Deer antler, as raw material, has a secondary role. Unio and Cardium valves were used, while in terms of imports, we can only mention a fragment of a Glycymeris valve.

At the typological level, the pointed tools predominate, followed by bevelled tools, hammers, handles, and the category of ornaments includes two appliqués, a tubular bead and a bracelet. The recovery of items in the blank stage is also important because they provide us with information about the debitage operation, the marks of this stage being usually destroyed by the shaping operation.

The relevance of the study cannot be questioned because, so far, the characteristics of the osseous industry specific to the Hamangia culture are little known, and can make a decisive contribution to

shaping a model of animal resource exploitation for the mentioned period.

Analiza preliminară a materialului litic descoperit în aşezarea Techirghiol *Dealul Minerva / Paloda*

Constantin HAITĂ

Sunt prezentate rezultatele preliminare ale studiului petrographic al inventarului litic descoperit in situl Techirghiol *Dealul Minerva*.

Au fost analizate la nivel macroscopic 176 de piese, întregi sau fragmentare, provenind din complexe inchise, bine încadrate stratigrafic. Acestea corespund unor lustruitoare (75), topoare (12), dăltiţe (5), greutăţi (21), râșniţe (29) și o bilă. Materialul litic cioplit este reprezentat prin lame (24), așchii (4), deșeuri de prelucrare/rebuturi (2), nuclee (2) și un vârf.

Studiul a avut în vedere atât relaţia dintre tipul de unealtă și materia primă din care au fost realizate, cât și posibila provenienţă a diferitelor tipuri de roci.

The preliminary analysis of the lithic inventory discovered in the Techirghiol Dealul Minerva site / Paloda

The preliminary results of the petrographic study of the lithic inventory discovered in the Techirghiol Dealul Minerva site are presented.

At macroscopic level, 176 pieces were analyzed, whole or fragmentary, coming from closed complexes, well framed stratigraphically. These correspond to polishers (75), axes (12), chisels (5), weights (21), grinders (29) and a ball. The carved lithic material is represented by blades (24), chips (4), processing waste / scrap (2), cores (2) and an arrowhead.

The study took into account both the relationship between the type of tool and the raw material from which they were made, as well as the possible origin of different types of rocks.

Cultura Hamangia şi vecinii ei (5200-4600 BC)

Cristian Eduard ŞTEFAN

Legăturile dintre tradiţiile culturale neolitice de la Dunărea de Jos au captat mereu interesul cercetătorilor, datorită potenţialului acestora de a lămuri unele aspecte privind cronologia relativă, dar şi pentru că dovedeau schimburile dintre comunităţile respective. Lucrul acesta este evident în primul rând la nivelul ceramicii, dar şi în cazul altor resurse cum ar fi silexul, piatra şlefuită, grafitul, etc. Pe de altă parte, sunt unele resurse care se pierd în timp, de exemplu materialele perisabile (alimente, blănuri, etc.), dar şi circulaţia unor anumite idei sau credinţe. În această prezentare dorim să reliefăm aceste tipuri de schimburi în cazul culturii Hamangia şi a vecinilor săi în intervalul cuprins între circa 5200 şi 4600 BC, pe baza dovezilor arheologice.

Hamangia culture and its neighbors (5200 – 4600 BC)

The links between the Neolithic cultural traditions of the Lower Danube have always captured the interest of researchers, due to their potential to clarify some aspects of relative chronology, but also because they proved the exchanges between the respective communities. This is evident primarily in ceramics, but also in the case of other resources such as flint, polished stone, graphite, etc. On the other hand, there are some resources that are lost over time, for example perishable materials (food, furs, etc.), but also the circulation of certain ideas or beliefs. In this presentation we want to highlight these types of exchanges in the case of the Hamangia culture and its neighbors in the period between about 5200 and 4600 BC, based on archaeological evidence.

Prezența comunităților Hamangia în peisajul carstic

Valentina VOINEA,
Bartłomiej SZMONIEWSKI

Cercetările arheologice efectuate în cadrul proiectului româno-polon „Study of the Prehistoric and Early Mediaeval Settlements in the Casimcea Valley in Central Dobrudja” a făcut posibilă reluarea săpăturilor arheologice în peșteri binecunoscute precum La Izvor, La Baba și Casian precum și grote din zona Cheile Dobrogei care nu au făcut, până în prezent, obiectul unor cercetări arheologice.

În peisajul religios al Văii Casimcea, grotele au ocupat un loc special. Putem spune chiar că au aparținut noțiunii de sacru; o dovada în acest sens o constituie oasele umane din depuneri sedimentare, precum fragmentele de falange descoperite în peștera La Baba. În Peștera Liliecilor a fost descoperită o mică figură feminină Hamangia, tăiată în marmură. Chiar dacă marmura nu i-a permis artistului să marcheze muşchii şi jocul de volume, cele două suprafeţe din faţă/spate fiind plane, perfect lustruite, piesa impresionează deopotrivă prin perfecţiunea formei şi precizia execuţiei.

La présence des communautés Hamangia dans le paysage karstique

Les recherches archéologiques effectuées dans le cadre du projet roumano-polonais „Study of the Prehistoric and Early Mediaeval Settlements in the Casimcea Valley in Central Dobrudja" ont rendu possible tant la reprise des fouilles archéologiques dans les grottes bien connues comme La Izvor, La Baba et Casian que des grottes qui n'ont pas encore fait l'objet de recherches dans la zone Cheile Dobrogei.

Les recherches archéologiques menées dans les grottes et dans leurs entourages situés dans la Vallée Casimcea, au Centre de Dobrudja, ont apporté d'intéressantes conclusions. L'image qu'elles donnent démontre clairement que ces terrains se peuplaient progressivement à partir du Énéolithique ancien, par de communautés Hamangia. Dans le paysage religieux de la Vallée Casimcea, les grottes ont occupé leur place particulière. On peut même dire qu'elles appartenaient à la notion du sacré; le témoignage affirmant cette constatation étant les restes humaines dans leurs couches de sédiments, telle les fragments de phalanges découverts dans la grotte Dans la grotte Liliecilor, on a découvert une petite figure feminine Hamangia, coupé en marbre. Même si le marbre n'a pas permis à l'artiste le marquage des muscles et le jeu des volumes, les deux surfaces devant/derrière en étant plates, parfaitement luisantes, la pièce impressionne par la même perfection de la forme et par la précision de l'exécution.

Exploatarea mamiferelor în cadrul paleoeconomiei animaliere a comunităților Hamangia (mileniile VI-V, România)

Adrian BĂLĂȘESCU, Valentin RADU

Cultura Hamangia în România din punct de vedere arheozoologic este relativ bine cunoscută ţinând cont că până în prezent s-au analizat fauna din şapte aşezări preistorice: Ceamurlia de Jos, Cernavodă, Cheia, Goloviţa, Hamangia - situl eponim, Techirghiol punct *Dealul Minerva* și Techirghiol punct *Paloda*. În siturile Hamangia s-au identificat peste 32.000 resturi care aparţin unor variate clase de animale, dintre care predomină resturile de mamifere.

În cultura Hamangia, ponderea resturilor de mamifere domestice variază între 36% la Cernavodă şi 93% la Cheia. În cadrul activităţii de creştere a animalelor, bovinele ocupă primul loc în toate siturile, ele furnizând ceea mai mare parte din proteinele animale. Astfel procentajele deţinute de acestea variază în cadrul spectrului faunistic total de mamifere al fiecărei aşezări preistorice între 24,6% la Cernavodă până la 57,5% la Techirghiol *Paloda*. Resturile de bovine sunt uşor depăşite de ovicaprine doar în aşezarea de la Hamangia, dar aceasta se poate datora şi eşantionului faunistic extrem de redus numeric de aici (doar 70 de resturi determinate).

Ovicaprinele se situează pe locul doi ca număr de resturi în cele mai multe dintre aşezările culturii Hamangia, ele prezentând o frecvenţă destul de mare comparativ cu alte civilizaţii preisorice contemporane. Procentele deţinute de ovicaprine variază între 6,5% la Cernavodă şi 41% la Cheia, dar în majoritatea aşezărilor aceste animale prezintă ponderi de peste 25%. Porcul domestic se pare că nu avea un rol foarte important în alimentaţie. Acest lucru este evidenţiat de frecvenţele extrem de mici deţinute de specia respectivă. Astfel ca NR ponderea lui *Sus domesticus* variază între 1,4% la Hamangia şi 5,4% la Cernavodă. Câinele, care se întâlneşte destul de rar, deţine procentaje reduse ca număr de resturi care variază între 0,3% la Techirghiol şi 4,3% la Hamangia.

Vânătoarea a avut un rol secundar în cadrul paleoeconomiei animaliere a culturii Hamangia, dacă avem în vedere procentajele mici deţinute de speciile vânate, excepţie făcând situl de la Cernavodă, care se caracterizează prin 64% NR. Celelalte aşezări prezintă 26% la Hamangia, 12% la Techirghiol *Paloda*, 11% la Cheia

și 7% la Techirghiol *Dealul Minerva*. Diferenţele ca NR dintre staţiunea eponimă şi celelalte aşezări Hamangia se pot datora mărimii eşantioanelor, care sunt reprezentative pentru majoritatea siturilor (mai puțin la Hamangia și Cernavoda). Acest lucru nu trebuie să ne surprindă deoarece din punct de vedere al reprezentativităţii eşantioanelor faunistice, aşezările de la Cheia şi Techirghiol (ambele puncte) Durankulak sunt cele mai în măsură să caracterizeze *per* global paleoeconomia culturii Hamangia.

Ponderea redusă a suinelor domestice în diferitele aşezări Hamangia reflectă în general gradul de sedentarizare al populaţiilor preistorice. În aceste condiţii ne punem întrebarea dacă absenţa şi/sau prezenţa lor în procentaje reduse nu ar putea fi pusă pe seama unor populaţii cu o mai mare mobilitate, având în vedere şi procentajele crescute ale cornutelor domestice mari şi mici descoperite în aceste aşezări.

Această contribuție a fost realizată în cadrul proiectelor CNCS - UEFISCDI, PN-III-P4-ID-PCE-2020-2369 si GOCHE

Exploitation des mammifères dans la paléoéconomie animalière des communautés Hamangia (VIe-V^{e} millénaires, Roumanie)

La culture Hamangia en Roumanie, d'un point de vue archéozoologique, est relativement bien connue. La faune de sept établissements majeurs a été analysée : Ceamurlia de Jos, Cernavoda, Cheia, Goloviţa, Hamangia - site éponyme, Techirghiol Dealul Minerva et Techirghiol Paloda. Pour les sites Hamangia en Roumanie, plus de 32 000 restes ont été identifiés qui appartiennent à différentes classes d'animaux, parmi lesquels les restes de mammifères prédominent.

Dans la culture Hamangia, la part des restes de mammifères domestiques varie entre 36% à Cernavoda et 93% à Cheia. Dans le cadre de l'activité d'élevage, les bovins occupent la première place dans la majorité des sites, ils fournissent la plupart des protéines animales. Ainsi, les pourcentages qu'ils décrivent varient au sein du spectre faunistique mammifère total de chaque établissement préhistorique entre 24,6% à Cernavoda et 57,5% à Techirghiol Paloda.

Les restes des bovins ne sont légèrement dépassés par les caprines que dans le site d'Hamangia, mais cela peut être dû à l'échantillon de faune extrêmement faible analysé ici (seulement 70 restes déterminés). Les caprines occupent la seconde place dans la plupart des habitats de la culture Hamangia, ils ont une fréquence assez élevée par rapport aux autres cultures préhistoriques contemporaines

(Bolintineanu et Boian ?). Les pourcentages détenus par les caprines varient entre 6,5 % à Cernavoda et 41 % à Cheia, mais dans la plupart des établissements, ces animaux ont un poids supérieur à 25 %. Le porc domestique ne semble pas avoir joué un rôle très important dans l'alimentation. Ceci est démontré par les fréquences extrêmement basses détenues par cette espèce. Ainsi, la part de NR de Sus domesticus varie entre 1,4% à Hamangia et 5,4% à Cernavoda. Le chien, assez rare, a de faibles pourcentages qui varient entre 0,3% dans Techirghiol et 4,3% dans Hamangia.

La chasse avait un rôle secondaire dans la paléoéconomie animale de la culture Hamangia, si l'on considère les faibles pourcentages détenus par les espèces chassées, à l'exception du site de Cernavoda qui se caractérise par 64% en NR. Les autres sites présentent des pourcentages plus faibles : 26% à Hamangia, 12% à Techirghiol Paloda, 11% à Cheia et 7% à Techirghiol Dealul Minerva. Les différences en nombre de restes (NR) entre les sites éponyme et les autres établissements de la culture Hamangia peuvent être dues à la taille des échantillons, qui sont représentatifs de la plupart des sites (sauf à Hamangia et Cernavoda). Cela ne devrait pas nous surprendre car du point de vue de la représentativité des échantillons fauniques, les établissements de Cheia et Techirghiol (les deux points) sont les mieux à caractériser la paléoéconomie globale de la culture Hamangia.

La faible proportion de porcs domestiques dans les différents sites d'Hamangia reflète généralement le degré de sédentarisation des populations préhistoriques. Dans ces conditions, on se demande sur leur absence et/ou leur présence dans une faible proportion qui pourrait caractériser des populations à plus grande mobilité, compte tenu des pourcentages élevés des ruminants domestiques (bovins et caprines).

Cette contribution a été réalisée au sein des projets CNCS - UEFISCDI, PN-III-P4-ID-PCE-2020-2369 et GOCHE

Importanța peștilor și a pescuitului în paleoeconomia animală a comunităților Hamangia (mileniile VI-V, România)

Valentin RADU,
Valentina VOINEA, Adrian BĂLĂȘESCU

În urma cercetărilor arheologice recente din cateva situri eneolitice Hamangia din Dobrogea (sfarsitul mileniului VI – inceputul mileniului V BC) au fost identificate pe lângă resturile peștilor de apă

dulce și cele a mai multor specii de origine marina (pesti plati, lup, mugil, dorada, rutilus de marea neagra, sturioni).

Contextele arheologice în care au fost identificate resturile faunistice sunt variate: zone de deșeuri menajere, gropi rituale, spații în interiorul caselor etc. Relația dintre aceste contexte și resturile animale ne oferă informații suplimentare care vor contribui, printre altele, la stabilirea sezonul de pescuit iar în legătură cu acesta, comerțul cu anumite specii sau vânătoarea altora.

În ceea ce privește speciile de pești de origine marină pe baza cerințelor lor ecologice sunt propuse cele mai adecvate metode de pescuit. De asemenea, este discutată probabilitatea pescuitului activ sau de mare adâncime în Marea Neagră în aceste perioade și posibilitatea ca populațiile Hamangia să navigheze pe mare.

Un alt subiect analizat este legat de importanța peștilor și a pescuitului în paleoeconomia animalieră a comunităților Hamangia. Creșterea animalelor, în special rumegătoarele mari și mici, a reprezentat ocupația dominantă a locuitorilor. Alte animale, precum păsările și broaștele țestoase, au fost, de asemenea, capturate și, împreună cu peștii și vânatul, au contribuit la diversificarea dietei și totodata au contribuit probabil în gestionarea animalelor.

Această contribuție a fost realizată în cadrul proiectelului CNCS - UEFISCDI, PN-III-P4-ID-PCE-2020-2369.

The importance of fish and fishing in the animal paleoeconomy of Hamangia communities (VI-Vth millennia, Romania)

Archaeological researches realised in the past few years for several Hamangia sites, located in Dobrogea region (late 6th millennium - first half of the 5th millennium BC) has revealed except freshwater species, bones remains from marine fish species: flatfish, sea bass, flathead mullet, gilt-head bream, Black Sea roach, sturgeons.

The archaeological contexts in which the faunal remains were identified are varied: household waste areas, ritual pits, spaces inside the houses, etc. The relationship between these contexts and animal remains provides us additional information that will contribute, among others, to the establishment of the fishing season and, related with that, the trade of certain species or the hunting of others.

The most appropriate fishing methods are proposed based on their ecological requirements regarding marine origin's fish species. The probability of active or deep-sea fishing in the Black Sea during these

times and the possibility of Hamangia populations sailing the sea is also discussed.

The importance of fish and fishing in the animal paleoeconomy of Hamangia communities is other analysed topic. Animal husbandry, especially the large and small ruminants, was the dominant occupation of the Hamangia peoples. Other animals, such as birds and turtles, were also captured and, along with fish and game, contributed to the diversification of the animal diet and probably played a specific role in livestock management.

This work was supported by a grant from the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS - UEFISCDI, project number PN-III-P4-ID-PCE-2020-2369.

SECȚIA GRECO-ROMANĂ / GRECO-ROMAN SECTION

Ceramica greco-orientală decorată: servicii de masă, identitate şi colonizare la Açic Suat– Caraburun (com. Baia, jud. Tulcea)

Vasilica LUNGU, Pierre DUPONT

Situată la mijlocul distanţei dintre Orgame la nord şi Istros la sud, aşezarea antică de la Acic Suat (Caraburun), întemeiată încă din secolul al VI-lea a.C. în apropierea unui vast complex lagunar ce se deschide către Marea Neagră, a livrat un asortiment bogat de ceramică Greco-orientală arhaică, permiţând stabilirea datei de fondare şi a primei faze de ocupare a sitului. Cu toate că materialul este fragmentar, el oferă totuşi informaţii clare privind originea, categoria ceramică sau datarea.

Cele mai vechi fragmente sunt cele cu decor „Late Wilde Goat", „Fikellura"de origine sud-Ioniana (probabil, Milet), precum şi numeroase alte importuri de vase fine încadrate grupului stilistic nord-Ionian. Tipologia lor este variată, fiind formată în special din amfore de masă, cratere, platouri, vase de iluminat (opaiţe) şi cupe de băut, care sunt dominante. Limitele cronologice rezultate se situează între ca 590/565 a. C., pentru limita superioară a intervalului, şi ca 550/525 a.C. pentru cea inferioară.

Aceste vase compun cea mai mare parte a grupului de ceramici de servit, din care mai fac parte şi unele vase corintiene decorate şi atice cu figuri negre, acestea fiind mai reduse ca număr în comparaţie cu cele din ceramica greco-orientală din prima fază de ocupare a sitului. Repertoriul tipologic reflectă, alături de amforele de transport importate din acelaşi spaţiu, un ansamblu de bunuri consumate şi o manieră de servit masa tipice culturii greceşti. Legături strânse există între felurile de hrană, modalitatea de a le servi şi identitatea consumatorilor, între comensalitate şi politicile de rezistenţă într-un mediu străin.

Hrana a reprezentat întodeauna un obiectiv central în fixarea strategiilor de implementare şi rezistenţă a coloniile greceşti. Aceste vase sunt martorele unei adevarate revoluţii culinare din acest spaţiu şi ea implică nu numai pe locuitorii de la Açic Suat dar şi pe cei cu care aceştia au intrat în contact.

Decorated Greek-Oriental pottery: table pottery, identity and colonization at Açic Suat– Caraburun (com. Baia, jud. Tulcea)

Located in the middle of the distance between Orgame to the north and Istros to the south, the ancient settlement of Acic Suat (Caraburun), founded since the sixth century BC., near a vast lagoon complex that opens to the Black Sea, it delivered a rich assortment of archaic Greek-Oriental pottery, allowing the establishment of the date of foundation and the first phase of occupation of the site. Although the material is fragmentary, it still provides clear information on the origin, ceramic category or dating. The oldest fragments are those with "Late Wilde Goat" decoration, "Fikellura" of South Ionian origin (probably Miletus), as well as numerous other imports of fine vessels belonging to the North Ionian stylistic group. Their typology is varied, being mainly composed of table amphorae, craters, plateaus, lighting vessels (lamps) and drinking cups, which are dominant. The resulting chronological limits are between 590/565 BC, for the upper limit of the range, and 550/525 BC. for the lower one.

These vessels make up most of the group of pottery for serving, which also includes some Corinthian vessels decorated and Attic with black figures, these being smaller in number compared to those of Greek-Oriental pottery from the first phase of the site occupation. The typological repertoire reflects, together with the transport amphorae imported from the same space, a set of consumed goods and a way of serving food typical for Greek culture. There are close links between food types, how to serve them and the identity of consumers, between commensality and resistance policies in a foreign environment. Food has always been a central goal in setting strategies for the implementation and resilience of the Greek colonies. These dishes are the witnesses of a real culinary revolution in this space and it involves not only the inhabitants of Açic Suat but also those with whom they came into contact.

Tomis. Primele importuri greceşti din sectorul Arhiepiscopiei, no. 11

Vasilica LUNGU, Tiberiu POTARNICHE,
Aurel MOTOTOLEA, Tatiana IORGANDA

În apropiere de sectorul Parcul Catedralei, pe strada Arhiepiscopiei la nr. 11, săpăturile de salvare, efectuate între anii 2017-

2019 pe o suprafață de circa 400 mp, au adus noi date. Terenul cercetat arheologic face parte din zona de acropolă a anticului Tomis, zonă caracterizată printr-o densă locuire, insuficient cercetată până în prezent.

În urma recentelor săpături, au rezultat 7 niveluri stratigrafice (notate de la N1 - cel mai recent, la N7 – cel mai timpuriu). Au fost identificate un număr de 36 de complexe, databile într-un interval cuprins între secolele V a.Chr. şi VI p.Chr. Perioadele arhaică şi clasică sunt probate prin câteva complexe, precum gropi (C30, C31), probabil menajere, şi o locuinţă-bordei (C32). Aceste descoperiri se plasează în zona centrală a perimetrului cercetat şi au fost identificate pe acelaşi orizont cronologic, fiind conturate sub vegetalul antic.

Cel mai vechi material ceramic provine din groapa C31 şi din bordeiul C32. Ceramica este fragmentară dar prezintă uneori suficiente date tipologice pentru a identifica originea şi datarea unor piese de import. Majoritatea sunt de origine atică. Absenţa importurilor greco-orientale timpurii constituie un bun reper cronologic, mai ales pentru stabilirea datei de fondare a Tomis-ului. Printre cele mai vechi obiecte găsite în gropa C31, figurează o cupă „offset lip" databilă în intervalul 525-475/450 a.Chr. O piesă aparte din bordeiul C32 este o cupă pictată cu figuri negre şi incizată cu mai multe litere greceşti, atribuită pictorului Haimon (circa 500-450 a.Chr.). Mai multe fragmente de Vi-cup şi un exemplar de „stemlesse, small" sunt printre cele mai caracteristice vase cu firnis negru din perioada 500-470/460 a.Chr. prezente în complexele tomitane.

Compararea intervalelor cronologice stabilite pentru vasele de import întâlnite în complexele cercetate din strada Arhiepiscopiei nr. 11 demonstrează faptul ca cele mai vechi vase de import sunt în groapa C31. Unele dintre formele identificate aici încep să fie fabricate din secolul al VI-lea a.Chr. Inventarul bordeiului C32 se datează în prima jumatate a secolului al V-lea a.Chr. Împreună, aceste complexe sunt atribuite perioadei de început a locuirii tomitane.

Tomis. The first Greek imports from the Archdiocese sector, no 11

Near the Cathedral Park sector, on Arhiepiscopiei Street at no. 11, the rescue excavations, carried out between 2017-2019 on an area of about 400 square meters, brought new data. The archeologically researched sector is part of the acropolis area of the ancient Tomis, an area characterized by a dense habitation, insufficiently researched until now.

Recent excavations have resulted in 7 stratigraphic levels (noted from N1 - most recent, to N7 - earliest). A number of 36 complexes have been identified, dating to a period between the 5th century BC. and VI AD. The archaic and classical periods are proven by several complexes, such as pits (C30, C31), probably domestic, and a hut (C32). These discoveries are placed in the central area of the researched perimeter and were identified on the same chronological horizon, being outlined under the ancient plant.

The oldest ceramic material comes from the C31 pit and the C32 hut. The pottery is fragmentary but sometimes presents sufficient typological data to identify the origin and dating of some imported pieces. Most are of Attic origin. The absence of early Greek-Oriental imports is a good chronological landmark, especially for establishing the founding date of Tomis. Among the oldest objects found in the C31 pit, there is an "offset lip" cup dating from 525-475 / 450 BC. A special piece from the C32 hut is a cup painted with black figures and engraved with several Greek letters, attributed to the painter Haimon (circa 500-450 BC). Several fragments of Vi-cup and a specimen of "stemlesse, small" are among the most characteristic vessels with black firnis from the period 500-470 / 460 BC. present in Tomitan complexes. Comparison of the chronological intervals established for the imported vessels encountered in the researched complexes from Arhiepiscopiei street no. 11 demonstrates that the oldest import vessels are in pit C31. Some of the forms identified here begin to be manufactured from the 6th century BC. The inventory of the C32 hut dates back to the first half of the 5th century BC. Together, these complexes are attributed to the early period of Tomitan settlement.

Cercetări arheologice în Sectorul Sud de la Histria. Campania 2021

Mircea DABÎCA

Din anul 2010 obiectivul principal al cercetării arheologice în Sectorul Sud de la Histria este punerea în evidenţă a oraşului roman timpuriu de la Histria, mai puţin cunoscut şi cercetat în economia investigaţiilor arheologice de pe acest sit.

În comunicarea de față sunt prezentate principalele rezultate ale cercetării arheologice din Sectorul Sud, din anul 2021. În această campanie arheologică, efortul a fost direcționat asupra *edificiului public roman timpuriu* (secolul III p.Chr.) descoperit aici în anii din urmă. Acesta a continuat să fie analizat la nivel planimetric, cercetarea fiind

concentrată asupra laturii sale de sud. Un al doilea obiectiv a fost continuarea cercetării în suprafață, concretizat în această campanie prin analizarea tuturor complexelor funerare, care aparțin necropolei de secolele IV – sfârșit de secol V p.Chr., care suprapun edificiul roman timpuriu de secol III p.Chr.
Pentru atingerea acestor obiective au fost continuate investigațiile arheologice în suprafețele S16 și S17. În această campanie arheologică au fost cercetate și documentate în suprafața S17, încă două morminte de inhumație (M33/2021 și M34/2021) aparținând tipologic și stratigrafic necropolei din secolul IV-sf. sec. V p.Chr.

Spre sfârșitul campaniei arheologice din acest an a fost atins obiectivul central al cercetării din S17, și anume dezvelirea unui nou segment din zidul de sud al edificiului roman timpuriu de secol III p.Chr. (posibil *horreum*) cât și a primului contrafort / pinten de sprijin, pentru prima dată în totalitatea sa.

Recherches archéologiques dans le secteur Sud d'Histria. Campagne archéologique 2021

Depuis 2010, l'objectif principal des recherches archéologiques dans le Secteur „Sud" de Histria est de mettre en valeur la ville romaine du Haut-Empire d'Histria, une période moins connue et moins présente dans l' économie des recherches archéologiques de ce site.

Cette communication présente les principaux résultats des recherches archéologiques menées dans le Secteur Sud en 2021. Au cours de cette campagne archéologique, l'effort a été dirigé vers l'édifice public romain du Haut-Empire (IIIe siècle ap. J.-C.) découvert ici au cours des dernières années. On a continué notre analyse au niveau planimétrique, la recherche étant centrée sur son côté sud. Un deuxième objectif a été la poursuite de la recherche en surface, concrétisée dans cette campagne sur l'analyse de tous les complexes funéraires, appartenant à la nécropole du IVe siècle - fin du Ve siècle ap. J.-C. et chevauchant l'édifice fonctionnant depuis le début du IIIe siècle ap. J.-C.

Afin d'atteindre ces objectifs, les recherches archéologiques ont été poursuivies dans la surface S16 et la surface S17. Dans la surface S17, dans cette campagne archéologique ont été recherchées et documentées, deux autres tombeaux (M33 / 2021 et M34 / 2021) appartenant du point de vue typologique et stratigraphique à la nécropole du IV-fin du Ve siècle ap. J.-C.

Vers la fin de la campagne archéologique de cette année, l'objectif central de la recherche dans S17 a été atteint, c'est-à-dire le dévoilement d'un nouveau segment du mur sud de l'édifice romain du Haut-Empire (éventuellement horreum) ainsi que le premier contrefort/éperon d'appui, dans son intégralité, pour la prèmiere fois.

Rezultatele preliminare a investigațiilor de la Argamum - Sectorul Poarta Mică. Analiza ceramicii

Ștefan HONCU, Ana HONCU

Cercetările arheologice de la Argamum - Sector Poarta Mică au scos la suprafață, în ultimele campanii, mai multe edificii și artefacte arheologice. În cele ce urmează vom proceda la o scurtă prezentare a materialului ceramic descoperit aici. După cum știam, din anii anteriori, Sectorul Poarta Mică a generat foarte mult material ceramic ce urmează să facă obiectul unui volum dedicat ceramicii descoperite în acest punct de lucru. Astfel că lotul ceramic avut la dispoziție se prezintă ca fiind unul unitar, cu unele mici excepții, generate de intervențiile moderne în sol care au antrenat unele artefacte, datate în epoca elenistică și romana, în straturile romane-târzii. Însă cu toate aceste neajunsuri materialul ceramic constituie, alături de alte artefacte, un vector cronologic important pentru acest sector. Fragmentele ceramice de masă, unele amfore pontice ori nord africane, dar și ceramică autohtonă și cea aparținând populației migratoare ne oferă un reper cronologic important nu numai pentru cornologia setorului ci și pentru cea a sitului, în particular. În general, aceste informații obținute din studierea ceramicii coroborate cele de existente déjà în literatura de specialitate pot fi un argument în plus pentru stabilirea cronologiei sfârșitului stăpânirii romane în provincia Scythia Minor.

Résultats préliminaires des recherches archéologiques du secteur Argamum - Poarta Mică. Analyse de la céramique

Les recherches archéologiques menées à Argamum secteur Poarta Mica ont remit à la surface, au cours de derniers campagnes, plusieurs bâtiments et artefacts archéologiques. Dans ce qui suit, nous allons procéder à une brève présentation du matériau céramique découvert ici. Au cours des années précédentes, le secteur Poarta Mica a généré beaucoup de matériaux céramiques qui feront l'objet d'un volume dédié à l'étude à son étude. Le lot de céramique se présente

unitaire, à quelques petites exceptions générés par des interventions modernes, qui ont entraîné certains artefacts, datés de l'époque hellénistique et romaine, dans les couches romaines tardives. Cependant, avec toutes ces lacunes, le matériau céramique constitue, avec d'autres artefacts, un vecteur chronologique important pour ce secteur. Les fragments terra sigillata, quelques amphores pontiques ou nord-africaines, mais aussi la céramique locale et la céramique appartenant à la population migratrice nous donnent un repère chronologique important pour la chronologie du secteur mais aussi pour celle du site. Les informations obtenues à partir de l'étude des céramiques corroborées avec celles déjà existantes dans la littérature peuvent être un argument supplémentaire pour établir la chronologie de la fin de la domination romaine dans la province de Scythie Mineure.

Noi inscripții grecești din Dobrogea

Dragoș HĂLMAGI

Autorul prezintă zece noi inscripții grecești scurte sau fragmentare din Dobrogea: decrete onorifice, dedicații, inscripții votive și funerare.

New Greek Inscriptions from Dobrudja

The author presents ten new short or fragmentary Greek inscriptions from Dobrudja: honorific decrees, dedications, votive and funerary inscriptions.

Les empreintes digitales sur les amphores grecques trouvées en Dobroudja

Thibaut CASTELLI, André DESMARAIS,
Cătălin I. NICOLAE

Este bine-cunoscut faptul că degetele, precum și întreaga palmă umană lasă amprente pe o diversitate de materiale ușoare și suprafețe între care remarcăm, de interes pentru arheologi, lutul umed din care este confecționată ceramica, urme care sunt conservate apoi prin ardere pentru perioade foarte lungi de timp. Analiza acestor amprente digitale de pe ceramică, mai ales în cazul cercetării unor ateliere ceramice, unde acestea abundă, poate oferi informații interesante cu privire la procesul de fabricație al diverselor categorii de vase - putând fi identificate

diferite persoane care lucrează diferite tipuri de vase într-un atelier, sau o persoană care lucrează în ateliere diferite ș.a.m.d. Prezentarea noastră analizează o sumă de amprente digitale identificate pe o serie de amfore elenistice descoperite pe teritoriul Dobrogei (în principal de la Histria). Analiza acestor urme prezintă dificultăți inerente, datorate în principal suportului pe care se găsesc, dispunerii acestora dar și lizibilității lor. Aflată încă în stadiu incipient, analiza noastră își propune să deschidă posibilitatea creării unei baze de date cu amprente digitale elenistice care să faciliteze în viitor obținerea de date cât mai detaliate privind dinamica confecționării ceramice în spațiul pontic și egeean.

Les empreintes digitales sur les amphores grecques trouvées en Dobroudja

Les doigts, ainsi que l'ensemble de la face interne de la main laissent des traces sur les surfaces molles, notamment la céramique que leur cuisson permet de conserver. Leur analyse dans le cadre de fouilles d'atelier céramique permet de mieux comprendre leur fonctionnement, notamment par l'étude des supports de cuisson. Leur prise en compte sur le matériel produit comme les amphores pose de nouvelles difficultés liées à leurs emplacements, au support céramique et à leur lisibilité. Quelques exemples provenant d'amphores hellénistiques trouvées en Dobroudja, notamment à Istros, permettront de montrer les difficultés et les potentialités de ces analyses. Ce type de démarche peut permettre de mieux comprendre les processus de fabrication, d'identifier les différents travailleurs d'un atelier, de rassembler différents tessons provenant d'un même atelier voire d'un même vase. La constitution d'une base de données pourrait à l'avenir faciliter l'association des tessons avec empreinte digitale à un atelier particulier, identifié par des fouilles d'atelier ou par la présence de timbres amphoriques.

Un nou lot de ștampile amforice de la Dulcești, Moșneni și Vâlcele (jud. Constanța)

Natalia MATEEVICI, Mihai IONESCU

Este o continuare a publicării unor noi ștampile de amfore grecești de la așezările déjà cunoscute din cora callatiană: Dulcești și

Moșneni, dar și dintr-o nouă așezare – Vâlcele. Lotul cuprinde 19 ștampile pe toarte de amfore grecești, clasate, în funcție de centrele producătoare grecești după cum urmează: Sinope – 8 exemplare, Rhodos - 4 exemplare, Cnidos – 2, Mende – 1, Thasos -1, Cos – 1, Akanthos -1, 1 exemplar aparține unui centru neidentificat.

Stampilele de Sinope, în marea majoritate sunt cele de magistrat, doar una singură fiind de producător, iar datarea lor se încadrează, din punct de vedere cronologic, între 278 – 226 a. Chr. Datarea celor 4 exemplare de Rhodos, se încadrează între 265 și 155 a. Chr., iar ale celor de Cnidos – cu 255-215 a. Chr. Ștampila de Thasos, face parte din grupul celor târzii, datând cu 226-224 a. Chr. Exemplarul de Cos, ar putea data cu sec. III a. Chr, iar cel de Akanthos are o datare tradițională – ultima treime a sec. IV a. Chr. Ne abținem să oferim o datare categorică ștampilei de Mende, dar credem, că ar putea fi încadrată în limita sec. IV a. Chr.

A new lot of amphora stamps from Dulcești, Moșneni and Vâlcele (Constanța County)

This is a continuation of the publication of new stamps of Greek amphorae from the already known settlements of the chora of Callatis: Dulcesti and Moșneni, as well as from a new settlement of Vâlcele. The lot includes 19 stamps on handles of Greek amphorae classified by Greek production centers as follows: Sinope – 8 specimens, Rhodos – 4 ones, Cnidos – 2, Mende – 1, Thasos – 1, Cos – 1, Akanthos – 1, and one specimen belongs to an unidentified center.

The stamps of Sinope, in the great majority, are those of magistrate, only one being of the manufacturer, and their dating falls between 278 and 226 BC. The dating of 4 specimens of Rhodos falls between 265 and 155 BC, and those of Cnidos are dated between 255 and 215 BC. The stamp of Thasos is part of a later group dating from 226-224 BC. The specimen of Cos could be dated the 3rd century BC and that of Akanthos has a traditional dating: the last third of the 4th century BC. We refrain from categorically dating the Mende stamp, but we believe that it could be framed within the 4th century BC.

Noua Listă Roșie pentru obiectele de patrimoniu din Europa de Sud-Est aflate în pericol

Mihaela SIMION, Margareta ARSENESCU

Concentrându-se pe 10 țări din sud-estul Europei, ICOM a coagulat o echipă de experți din întreaga regiune pentru a crea o Listă Roșie care conține 119 obiecte din 45 de muzee din Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Muntenegru, Macedonia de Nord, Republica Moldova, România, Serbia și Slovenia.

La 14 octombrie 2021, ICOM a lansată oficial cea de-a 18-a Listă Roșie. Echipa de experți ICOM, reunind specialiști din domeniul patrimoniului cultural dar și din structurile implicate în combaterea treficului de obiecte de patrimoniu care a continuat să lucreze de la distanță în întreaga Europă, chiar și in condițiile pandemiei globale, pentru a finaliza acest important instrument de protecție a patrimoniului cultural. Este prima Listă Roșie care se referă la patrimoniul în pericol de pe continentul European, fiind, în același timp, cea mai completă și consistentă dintre toate celelalte Liste Roșii publicate de ICOM până în acest moment. Acest instrument nu numai că este o dovadă a patrimoniului bogat și divers al regiunii, dar și a faptului că ICOM și experții săi pot avea și au o contribuție importantă la stoparea traficului ilicit de obiecte culturale.

The New Red List for Southeast European Cultural Objects at Risk

Focusing on 10 countries in Southeast Europe, ICOM worked with experts and coordinators from across the region to create a Red List which features 119 objects from 45 museums from Albania, Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Croatia, Montenegro, North Macedonia, Republic of Moldova, Romania, Serbia and Slovenia.

On 14 October 2021, ICOM officially launched its 18th Red List. While the global pandemic has dampened any expectations for a large-scale unveiling of the Red List for Southeast European Cultural Objects at Risk, it did not stop ICOM's team of dedicated experts who continued to work remotely across Europe to bring this important heritage protection tool to completion. The first Red List to focus on the European continent, it will also be ICOM's largest to date. Not only is this tool a testament to the rich and diverse heritage of the region, but ICOM and its experts sincerely hope it will contribute to alleviating the problem of illicit trafficking of cultural objects.

Cercetări arheologice preventive în necropolele orașului Callatis

Nicolaie ALEXANDRU, Robert CONSTANTIN,
Mihai IONESCU

În anii 2020 și 2021, la Mangalia, anticul Callatis, au fost efectuate cinci cercetări preventive care au dus la descoperirea de morminte antice. Punctele în care s-au făcut cercetările: str. Muncitorului nr. 9, str. Libertății nr.4A, str. Duiliu Zamfirescu 2A, str. Rozelor 28B/lot1, str. Griviței nr. 9. În topografia antică aceste puncte se aflau pe valul de apărare al cetății sau de-a lungul drumurilor antice din imediata apropiere a orașului antic. Mormintele cercetate aparțin epocilor elenistică, romană și romană-târzie. Morminte de inhumație dar și unul de incinerație. Mormântul de epocă elenistică, după monedele descoperite se datează în secolul II - I a. Chr. Mormintele de epocă romană, conform inventarul descoperit, se datează în secolul II și începutul secolului III p. Chr. Mormintele de epocă romano-bizantină, după orientare sunt creștine, datarea lor în secolele IV-VI p. Chr.

Topografic necropolele callatiene din prejma oraşului antic sunt constituite din parcele funerare care sunt grupate în jurul sistemului de apărare al oraşului din sud, de la valea lacului Mangalia, până în nord spre staţiunea Saturn. Spaţiile funerare închise arată o sistematizare şi eventualele extensii s-au făcut în detrimentul spaţiului agricol. Grupurile de morminte precum şi complexele tumulare aflate la distanţe apreciabile faţă de oraşul antic pe langa faptul că trasează drumuri antice, stabilesc limite de propietăţi funciare.

Preventive archaeological research in the Callatis necropolises

In the years of 2020 and 2021, in Mangalia, the ancient city called Callatis, five preventive researches were carried out, which that led to the discovery by the ancient tombs. The points where research was done are the following: str. Muncitorului no. 9, str. Libertății no.4A, str. Duiliu Zamfirescu 2A, str. Rozelor 28B / lot1, str. Griviței no. 9. In ancient topography, these points are located on the defensive wave of the fortress or along the ancient roads in the immediate vicinity of the ancient city. The researched tombs belong to the Hellenistic (one), Roman and late Roman eras. Burial graves and also an incineration grave. The Hellenistic tomb, according to the discovered coins, dates from the 2nd - 1st century BC. The tombs from the Roman era,

according to the discovered inventory, dated from the 2nd century and the beginning of the 3rd century AD. The tombs of the Roman-Byzantine era, according to the orientation are Christian, and their dating in the IV-VI centuries AD.

Topographically, the Callatian necropolises near the ancient city are made up of funerary lots that are grouped around the defense system of the southern city, from the valley of Lake Mangalia, to the north to the resort of Saturn. The closed funerary spaces show a systematization and also the possible extensions which were made to the detriment of the agricultural space. The groups of tombs as well as tumular complexes located at appreciable distances from the ancient city, next to which ancient roads must pass, establish limits of landowners.

Necropolele de perioadă romană târzie și creștină timpurie din zona extramurană a Histriei. O privire de ansamblu reflectată de cercetările arheologice recente

Viorica RUSU- BOLINDEȚ, Mircea DABÎCA

Comunicarea pe care o propunem dorește să ofere o sinteză asupra cercetărilor arheologice efectuate în necropolele situate în zona extra murană a Histriei, atât ca urmare a valorificării cercetărilor anterioare, cât mai ales ca urmare a săpăturilor arheologice derulate în ultimele trei decenii.

Începând cu secolul IV p. Chr., această zonă, situată între incintele romană târzie la est și romană timpurie la vest, a fost afectată de amplasarea mormintelor unei populații locale, care au suprapus o parte a construcțiilor anterioare. De asemenea, la sfârșitul secolului al V-lea p. Chr., ca urmare a construirii unei basilici creștine timpurii în aceeași zonă – *Basilica extra muros* – înmormântările au continuat până la începutul secolului al VII-lea, ele fiind legate de cimitirul aferent acestui monument creștin.

Informațiile noi obținute ca urmare a reinițierii cercetărilor arheologice începând cu anul 2001 în două puncte situate în zona extramurană – Sectorul *Basilica extra muros* și Sectorul Centru Sud - , respectiv prezentarea noilor morminte aparținând celor două necropole - tipologia, inventarul și cronologia acestora, precum și analizele antropologice efectuate asupra scheletelor-, vor constitui cea mai importantă parte a comunicării propuse. Totodată, vom lua în discuție și posibilele limite dintre zona locuită și cea ocupată de cele două

necropole în zona extra murană, ca urmare a informațiilor obținute din săpăturile arheologice recente.

Late Roman and Early Christian necropolises from extra muros *area at Histria. An overview reflected by the recent archaeological excavations*

The present lecture aims at providing a synthesis overview of the archaeological research performed on the necropolises located in extra muros area at Histria since more than 100 years of the initiation of archaeological research on the site.

Starting with 4th century AD, this area, located between the late Roman precinct and the Early Roman fortification to the West was affected by the burials of the local population, who superposed a part of the ancient buildings. Also, at the end of the 5th century, due to the construction of early Christian Basilica in the area - Basilica extra muros -, have continued its related burials in the cemetery and in the area around it until the beginning of the 7th century AD.

The new data obtained during archaeological researched performed in the last three decades by the teams excavating in the Basilica extra muros and in the Central South sectors – respectively the presentation of these tombs, together with their inventory, typology and chronological setting, as well as the anthropologic analysis of the skeletons - are a significant part of our lecture. Also, we will analyze the new data provided by the recent excavations on the possible boundaries between the habitation area and the necropolises.

Capidava 2021 – Sectorul VII intra muros. Noi elemente de planimetrie și de arhitectură

Al. RAȚIU, Ioan C**.** OPRIȘ,
Ioana MANEA

Comunicarea prezintă rezultatele cercetărilor arheologice din campania 2021 în sectorul VII al cetății de la Capidava. Pe terasa dinspre Dunăre corespunzătoare acestui sector intra muros s-au desfășurat între 2013-2019 cercetări exhaustive într-un ansamblu oficial reprezentativ, *Principia* – Comandamentul roman târziu.
Cercetările au fost reluate în 2021 în zona laturii scurte (NV) unde se afla dispusă axial intrarea în edificiu la sfârșitul sec. III – sec IV, cât și pe latura lungă paralelă cursului fluviului (SV). Cu această ocazie au fost

identificate și cercetate noi obiective arhitecturale, a căror descriere și cronologie face în mod direct obiectul comunicării noastre.

Capidava 2021 - Sector VII intra muros. New elements on planimetry and architecture

Our topic is focused on the archaeological excavations during season 2021 in the 7th intra muros sector of the Roman fort from Capidava (Constanța County, Romania). On the lower terrace next to the Danube took place during seasons 2013-2019 exhaustive excavations of an official ensemble – Principia, or Late Roman Headquarters. The archaeological excavations resumed in 2021 in the area in front of the NW entrance from the late 3rd – early 4th century AD, as well as next to the long SW side parallel to the river. On this occasion new architectural objects were identified and investigated. This latter investigation (features and chronology) will be the direct and main subject of our communication.

Cercetări preventive campania 2020 – 2021. Platforma Continentală a Litoralului Românesc al Mării Negre

Vitalie BODOLICĂ, Ionuț-Cătălin DOBRINESCU,
Vlad RĂDULESCU

În perioada anilor 2020 – 2021, a fost realizat un diagnosticul arheologic non intrusiv, pe Platforma Continentală a Litoralului Românesc al Mării Negre. Suprafața cercetată este de 383 km². Pe o lungime de 160 de km, travers de extravilanul comunei Tuzla. Lățimea ariei scanate: 2 km. Adâncimea apei: 0 – 120 m; 130 – 1000 m.

Datele (SBP, SSS) au fost obținute în cursul investigațiilor din anii 2013, 2014 și 2017. Acestea, au fost analizate, transformate și integrate într-un singur proiect accesibil în programul SonarWiz, pentru o suprafață de aproximativ 383 km^2. Interpretarea geofizică a fost efectuată cu accent pe datele de scanare laterală, împreună cu datele de la profilatorul sub-bottom și a sonarului multifascicul, pentru a localiza, identifica și cartografia posibilele obiective arheologice de pe fundul mării, în colaborare cu specialiștii de la GeoEcoMar Constanța.
În urma analizei și interpretării datelor culese de side scan sonar și subbottom profile au fost identificate un număr de 152 de contacte. Cele 152 de anomalii au fost clasate în 4 tipuri: biogenice, geologice, antropice și contacte cu posibil potențial arheologic. În acest sens, a

fost realizată o hartă GIS, în coordonate WGS 84 a celor 25 de obiective, cu posibil potential arheologic, propuse pentru investigații foto - video.

Deplasarea pe mare a fost efectuată în perioada octombrie 2020-martie 2021, cu nave pregătite de cercetare, pentru vizualizarea și înregistrarea foto – video, cu scafandri și ROV, a celor 21 (25) de anomalii cu posibil potential arheologic. Ieșirile pe mare au fost împărțite în două etape, în funcție de adâncimi 0 – 50 m; - 50 m – 120 m. Înregistrările foto video au fost efectuate de la bordul a două nave, SAFIR din cadrul ARSVOM, pentru adâncimile de 0 -50 m și MARE NIGRUM, nava de cercetare a GEOECOMAR, pentru adâncimi -50 m la -130 m.

Dintre cele 21 de contacte investigate foto – video, 4 au fost documentate, ca epave de importanța istorică și arheologică. Celelalte 17 puncte, apreciate de noi de interes arheologic, s-au dovedit în momentul vizualizării, că se încadrează în sfera biogenică, geologică sau antropică modernă (ex. epava vasului Mitera Zafira).

Preventive archaeological research campaign 2020 – 2021. Continental Platform of the Romanian Black Sea Coast

Between 2020 and 2021, a non-intrusive archaeological diagnostic was made on the Continental Platform of the Romanian Black Sea Coast. The researched area is 383 km², on a length of 160 km, across the suburb of Tuzla commune. Width of the scanned area: 2 km. Water depth: 0 - 120 m; 130 - 1000 m.

The data (SBP, SSS) were obtained during the investigations in 2013, 2014 and 2017. These were analyzed, transformed and integrated into a single project accessible in the SonarWiz program, for an area of approximately 383 km2. The geophysical interpretation was performed with emphasis on lateral scanning data, together with data from the sub-bottom profiler and the multifascial sonar, to locate, identify and map possible archaeological sites on the seabed, in collaboration with specialists from GeoEcoMar Constanța. Following the analysis and interpretation of the data collected by side scan sonar and subbottom profiles, a number of 152 contacts were identified. The 152 anomalies were classified into 4 types: biogenic, geological, anthropogenic and contacts with possible archaeological potential. In this sense, a GIS map was made, in WGS 84 coordinates of the 25 objectives, with possible archaeological potential, proposed for photo - video investigations. The research on the sea, was made between

October 2020 and March 2021, with ships prepared for research, for viewing and photo-video recording, with divers and ROV, of the 21 (25) anomalies with possible archaeological potential. The research on the sea were divided into two stages, depending on depths 0 - 50 m; - 50 m - 120 m. The photo-video recordings were made on board two ships, SAFIR within ARSVOM, for depths of 0 -50 m and MARE NIGRUM, GEOECOMAR research vessel, for depths -50 m at -130 m.

Of the 21 investigated photo-video contacts, 4 were documented as wrecks of historical and archaeological importance. The other 17 points, appreciated by us of archaeological interest, proved at the time of visualization, that they fall into the modern biogenic, geological or anthropogenic sphere (eg the wreck of the Mitera Zafira vessel).

Sincretismul religios dobrogean reflectat în scrierile cantemiriene

Florentina NICOLAE

Istoricii se referă la Dobrogea sub două aspecte principale: ca zonă periferică și de importanță strategică a Imperiului Otoman pe de o parte, și ca zonă comercială, de intensă circulație a mărfurilor prin porturile maritime, pe de altă parte. Nu ne preocupă aici aceste aspecte intens cercetate, ci ne oprim asupra informațiilor pe care Cantemir le oferă asupra vieții cotidiene a turcilor și tătarilor dobrogeni, la sfârșitul secolului al XVII-lea. Această lucrare își propune să sintetizeze și să analizeze opiniile variate ale lui Dimitrie Cantemir, privitoare la populaţia musulmană din Dobrogea, sub aspect istoric şi cultural. Principele înregistrează şi menţionează în mai multe dintre lucrările sale, elemente de sincretism religios între creştinii şi musulmanii dobrogeni. Practicile religioase mixte sunt fenomene locale organízate în spaţiile periferice, în legătură de regulă, cu un sfânt local, în afara oraşelor şi satelor, adică în afara atenţiei autorităţilor politice şi religioase. Atunci când apar în interiorul unui oraş, chiar şi la Constantinopole, aceste altare nu se află în raza clerului cu înaltă autoritate. Locurile sfinte (izvoare, sanctuare) nu sunt în interiorul unei parohii sau al unei moschei, ci în apropierea lor (în grădini, curţi, capele). O altă caracteristică a acestui tip de comportament este că împărţirea locului sfânt un este o practică uzuală, ci condiţionată de o tradiţie locală, care şterge frontierele religioase şi se instaurează într-un anumit spaţiu şi timp, într-o comunitate care a convieţuit o perioadă îndelungată. Referirile la dobrogenii musulmani

transgresează toată opera istorică a principelui, oferind informaţii preţioase asupra vieţii cotidiene, religiei, arhitecturii specifice, precum şi asupra raporturilor interetnice şi interconfesionale dobrogene, de la sfârşitul secolului al XVII-lea.

Religious syncretism from Dobrudja, as reflected in the Cantemirian writings

Historians refer to Dobrudja on two main aspects: as a peripheral area and of strategic importance of the Ottoman Empire on the one hand, and as a commercial area, with intense movement of goods through seaports, on the other hand. We are not concerned here with these intensively researched aspects, but we focus on the information that Cantemir offers on the daily life of the Turks and Tartars of Dobrudja, at the end of the 17th century. This paper aims to synthesize and analyze the various opinions of Dimitrie Cantemir, regarding the Muslim population in Dobrudja, from a historical and cultural point of view. The prince records and mentions in several of his works, elements of religious syncretism between Christians and Muslims în this area. Mixed religious practices are local phenomena organized in peripheral spaces, usually in connection with a local saint, outside the cities and villages, i.e. outside the attention of political and religious authorities. When they appear inside a city, even in Constantinople, these altars are not within the reach of the clergy of high authority. The holy places (springs, sanctuaries) are not inside a parish or a mosque, but near them (in gardens, courtyards, chapels). Another characteristic of this type of behavior is that the division of the holy place is not a common practice, but conditioned by a local tradition, which erases religious boundaries and is established in a certain space and time, in a community that has lived together for a long period of time. References to Muslims living in Dobrudja transgress Cantemir's entire historical works, providing valuable information on everyday life, religion, specific architecture, as well as on interethnic and confessional relations in Dobrudja, at the end of the 17th century.

Un exemplu de strategie comunicativă epigrafică în Scythia Minor: ISM IV 16 (Tropaeum Traiani)

Nelu ZUGRAVU

Pe baza sugestiilor venite dinspre literatură, în special retorică și teoria textului, teoria comunicării, semiotică și studiul imaginii în arta figurativă antică târzie, discutăm strategia comunicativă folosită în cazul unei inscripții de la Tropaeum Traiani (ISM IV 16). Sunt analizate elementele de natură paratextuală (mise en place), textuală (mise en page) și paralexicală (mise en texte) care facilitează decodarea mai nuanțată a mesajului transmis de această epigrafă de caracter oficial.

Un esempio di strategia comunicativa epigrafica in Scythia Minor: ISM IV 16 (Tropaeum Traiani)

Sulla base dei suggerimenti della letteratura, in particolare della retorica e della teoria del testo, della teoria della comunicazione, della semiotica e dello studio dell'immagine nell'arte figurativa tardoantica, si discute la strategia comunicativa utilizzata nel caso di un'iscrizione trovata a Tropaeum Traiani (ISM IV 16). Vengono analizzati gli elementi di natura paratestuale (mise en place), testuale (mise en page) e paralessicale (mise en texte), che facilitano la compresione più sfumata del messaggio trasmesso da questa epigrafe ufficiale.

Organizarea bisericească în provincia romană Scythia de-a lungul secolului al IV-lea (ante 381)

Ionuț HOLUBEANU

Biserica din provincia romană Scythia a avut o organizare aparte până în prima jumătate a secolului al VI-lea. Spre deosebire de celelalte provincii romane, toate comunitățile creștine de aici se aflau sub jurisdicția directă a episcopului din metropola Tomis. Din acest motiv, în anul 381, pentru a fi creată eparhia bisericească Scythia, scaunului tomitan i-au fost subordonate episcopiile de la Cherson (astăzi Sevastopol, în Peninsula Crimeea), Odessos (astăzi Varna, în Bulgaria) și, foarte probabil, de la Bosporus (anticul Panticapaeum, astăzi Kerch, în Peninsula Crimeea). Tema centrală a acestei expuneri o reprezintă organizarea bisericească din Scythia înainte de 381. Informațiile păstrate în izvoarele istorice conduc la concluzia că aici a existat o

organizare bisericească centralizată, în fruntea căreia se afla ierarhul de la Tomis. Principiile fundamentale ale acestei forme de organizare au fost stabilite spre sfârșitul secolului al III-lea, după înființarea provinciei romane Scythia de către împăratul Dioclețian. Alegerea episcopilor tomitani pare a fi fost făcută de către *presbyterium*-ul (colegiul preoților) de aici. În ceea ce privește hirotonirea episcopilor de la Tomis, ea era oficiată în afara Scythiei, dar nu întotdeauna în același loc. De altfel, scaunul bisericesc de la Tomis pare a fi fost în afara sistemului de organizare de tip mitropolitan înainte de 381. Ca atare, el nu era sufragan al niciunei mitropolii.

The Ecclesiastical Organisation in the Roman Province of Scythia during the Fourth Century AD (ante 381)

Until the first half of the sixth century, the Church in the Roman province of Scythia had a specific organisation. Unlike the other Roman provinces, all Christian communities there were governed by the bishop of the metropolis of Tomis. For this reason, in 381, the bishoprics of Cherson (today's Sevastopol, in Crimean Peninsula), Odessos (today's Varna, in Bulgaria) and, very likely, Bosporus (ancient Panticapaeum, today's Kerch, in Crimean Peninsula) were subordinated to the metropolitan see of Tomis in order to form the ecclesiastical province of Scythia. The main issue of this study is the Church organization of Scythia before 381. The available historical sources reveal that a centralised ecclesiastical organizstion function here during the fourth century, headed by the bishop of Tomis. The fundamental principles of this form of organisation were established toward the end of the third century, after emperor Diocletian established the Roman province of Scythia. The election of the bishops of Tomis seems to have been made by the presbyterium *(the body of presbyters) in the area. As far as the ordination of the bishops of Tomis is concerned, it occurred outside of Scythia, but not always in the same place. Besides, the see of Tomis seems to have been outside the metropolitan system of organization before 381. Therefore, it was not subordinated to any ecclesiastical metropolis.*

Monumente romane din piatră din zona Dobrogei de Nord: studiu de caz fortificaţia de la Murighiol/Halmyris

Cristina-Georgeta ALEXANDRESCU, Albert BALTRES,
Bodgan OLARIU

Monumentele romane din piatră din nordul provinciei Moesia inferior constituie principala sursă antică pentru perioada sec. I-III, dificil accesibilă arheologic, datorită suprapunerii locuirii antice târzii și stadiului cercetării. În cadrul unui proiect de cercetare dedicat început în 2021 și găzduit de Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", se vor aborda aspecte vitale ale acestei tematice, formulându-se metodologic abordarea multidisciplinară prin care informația uneori foarte disparată sau neglijată legată de proveniență și contextul descoperirii este gestionată într-o bază de date cu componentă GIS. Documentarea holistică și analiza unor sculpturi, reliefuri și inscripții, precum și elemente de decor arhitectonic vor fi definitivate si corelate cu aceasta. Astfel, sunt localizate și ulterior verificate in teren posibile nuclee de locuire, cu scopul perceperii unor eventuale diferențieri între centre militare/civile și/sau zonele rurale înconjurătoare, în privința preferințelor unei anumite categorii de clienți și/sau pentru utilizări specifice (de ex. monumente funerare, votive). Determinarea sistematică a provenienței materialului litic și evaluarea multidisciplinară a rezultatelor acesteia vor înlesni diferențierea cronologică, geografică și funcțională a utilizării pietrelor disponibile local în Dobrogea de Nord.

Informațiile referitoare la contextul arheologic și materialele arheologice asociate, la materialul litic și la (re)utilizarea fiecărui monument în parte vor face posibile, în partea analitică a proiectului, studii asupra populației, istoriei culturale, evoluției așezărilor, și relațiilor economice ale regiunii. Comunicarea de faţă prezintă un studiu de caz, anume fortificaţia de la Murighiol/Halmyris. Este un exemplu concludent atât în privinţa materialelor de construcţie cât şi a pieselor sculpturale, a inscripţiilor şi monumentelor funerare reutilizate în fortificaţia romană târzie.

Roman stone monuments in the Northern Dobruja: case study the Murighiol / Halmyris fortification

The Roman stone monuments in the northern province of Lower Moesia are the main ancient source for 1st-3rd c. A.D., difficult to access archaeologically, due to the overlap of late ancient settlement

and the state of research. In a dedicated research project started in 2021 and hosted by the Institute of Archaeology "Vasile Pârvan", vital aspects of this topic are addressed, formulating a methodological multidisciplinary approach whereby the sometimes very disparate or neglected information related to the provenance and context of the discovery is managed in a database with GIS component. The holistic documentation and analysis of sculptures, reliefs and inscriptions as well as elements of architectural decoration will be completed and correlated with this. Thus, possible nuclei of settlement are localised and subsequently verified in the field, with the aim of perceiving possible differentiations between military/civil centres and/or surrounding rural areas, in terms of preferences of a certain category of clients and/or for specific uses (e.g. funerary monuments, votives, architecture). Systematic determination of the provenance of lithic material and multidisciplinary evaluation of its results will facilitate the chronological, geographical and functional differentiation of the use of locally available stones in Northern Dobruja.

The information on the archaeological context and associated archaeological materials, the lithic material and the (re)use of each monument will make possible, in the analytical part of the project, studies on the population, cultural history, evolution of the settlements, and economic relations of the region. The present paper introduces a case study, namely the fortification of Murighiol/Halmyris. It is a conclusive example both in terms of building materials and of sculptural pieces, inscriptions and funerary monuments reused in the late Roman fortification.

De la conținut la vasul sacru: vasul ca purtător de mesaje în arta antică târzie

Jelena ANĐELKOVIĆ GRAŠAR, Milica TAPAVIČKI-ILIĆ

Utilizarea diferitelor tipuri de recipiente în viața de zi cu zi este cunoscută de secole. De obicei acestea erau făcute din ceramică, sticlă sau metal. Cele mai populare recipiente erau amforele pentru apă, ulei, vin și alte lichide. Diferite tipuri vase erau încă printre cele mai importante obiecte din toate gospodăriile. Făcând parte din viața de zi cu zi, este de așteptat că acestea au jucat un anumit rol în ideea oamenilor despre viața de apoi. Nu numai că diferite containere au fost așezate de-a lungul defunctului ca bunuri funerare, însă unele au și fost fabricate în acest scop. La fel ca și pentru alte obiecte care au deținut

funcții simbolice importante în viața de apoi, recipientele din sticlă, metal și ceramică s-au transformat de la obiecte de uz cotidian la oiecte rituale și au devenit în cele din urmă motive în artă. Farfuriile, cupele, amforele pot fi găsite în mod obișnuit în scena banchetului funerar, în timp ce diverse tipuri de balsamaria fac adesea parte din toaleta stăpânei. Vasele pictate ca și cum ar fi fost făcute din materiale diferite au jucat un rol important în scena vieții eterne, în cea mai mare parte combinate cu imagini păunilor. În ideea de paradis, atât pentru păgâni, cât și pentru creștini, vasele erau aproape inevitabile. Apa ca *aqua vitae* sau vița sacră nu ar avea același sens cultic/teologic fără recipientul corespunzător. Astfel, în această lucrare, autorii vor încerca să urmărească modul în care acele elemente practice au devenit simboluri atât de importante în contextul vieții de apoi și al filozofiei morții.

From package to sacred vessel: container as message carrier in Late Antique art

The usage of various container kinds in everyday life is known for centuries. They usually were made of pottery, glass and metal. The most popular containers were amphorae for water, oil, wine and many other liquids. Different types of dishes still were among the most important objects in all of the households. Being part of everyday life, it is to be expected that they played a certain role in peoples' idea about the afterlife. Not only that various containers were laid down along the deceased as grave goods, but even some were manufactured for such a purpose. Same as for other objects that gained important symbolical functions in the afterlife, glass, metal and pottery containers has transferred from usage to ritual function and finally became the motif in art. Plates, treys, goblets, amphorae commonly can be found within scenes of funerary banquets. While various types of balsamaria are often part of the mistress' toilette. Vessels painted as if they were made of different materials played an important role within the scene of eternal life, mostly combined with images of peacocks. Within the idea of paradise, for both pagans and Christians, vessels were almost inevitable. Water as aqua vitae or sacred vine would not have the same cultic/theological meaning without the proper container. Thus in this paper, the authors will attempt to follow the path of how those practical items became such important symbols in the context of afterlife and philosophy of the dead.

Noi reflecții despre câteva geme din colecțiile Muzeului Municipiului București

Alina STREINU

Muzeul Municipiului București deține o bogată colecție de artefacte gliptice din două colecții private, cea ale lui George Severeanu și a lui Adrian Maiu, cu o varietate de motive decorative, de la figuri istorice, divinități, creaturi și scene mitice, animale, în timp ce unele sunt pur și simplu inscripționate. George Severeanu a fost unul dintre cei mai prolifici colecționari de artefacte antice de la începutul secolului al XX-lea în România. Colecția sa este formată din peste 3000 de obiecte preistorice, grecești și romane, adunate în mare parte din regiunea Mării Negre și donate Muzeului Municipal București. Printre diferitele categorii de obiecte, există și 44 de pietre prețioase antice montate într-un colier de aur, la începutul secolului al XX-lea și alte 70 de pietre prețioase grecești și romane, fie individuale, fie montate în inele. Adrian Maiu a adunat geme antice de pe teritoriul României moderne, din arealul unor situri precum Apulum și Romula. Muzeul Municipiului București a achiziționat o selecție de piese din colecția în anul 1950, dar fără alte informații despre ele. Prezentarea va evidenția unele dintre aceste podoabe gliptice, folosite atât ca bijuterii, cât și ca amulete sau obiecte magice, oferind o perspectivă asupra credințelor și practicilor private din perioada când au fost realizate și purtate.

New reflections about some of the gems from the Bucharest Municipality Museum

Bucharest Municipality Museum holds a rich collection of glyptic artefacts from two private collections, those of George Severeanu and that of Adrian Maiu, with a variety of decorative motifs, from historical figures, gods, mythical creatures and scenes, animals, while some are simply inscribed. George Severeanu was the one of the most prolific collectors of ancient artefacts at the beginning of the 20th century in Romania. His collection consists of over 3000 prehistoric, Greek and Roman objects, gathered mostly from the Black Sea region and donated to the Bucharest Municipal Museum. Among the various categories of objects, there are 44 ancient gemstone mounted into a golden necklace, at the beginning of the 20th century and some 70 other Greek and Roman gems, either single or mounted in rings. Adrian Maiu collected ancient gems from the territory of modern day Romania, from

sites such as Apulum and Romula. The Bucharest Municipality Museum acquired a lot from his collection collection in 1950, but no other records. The presentation will highlight some of these glyptic adornments, used both as jewelry and as charms or amulets, offering insight into the private beliefs and practices of the time they were made and worn.

Un aspect de viață cotidiană romană - securitatea bunurilor personale. Câteva închizători de casete de la Ibida (Moesia Inferior/Scythia)

Dan APARASCHIVEI

Securitatea personală și a bunurilor materiale este un subiect care a suscitat, în timp, un interes crescut în literatura ce a abordat aspecte ale vieții cotidiene din perioada antică. În acest scop, perfecționarea tehnologiei dispozitivelor de încuiere a ușilor și a recipientelor în care se depozitau valorile a devenit un obiectiv serios de-a lungul timpului.

Primele mecanisme cunoscute ca având rol de încuietori-închizători provin din Mesopotamia și Egipt și au fost datate în secolul al XIII-lea a.Chr. Sistemele folosite erau destul de simple, iar pentru fabricarea lor era utilizat, în primă fază, în special lemnul. În timp, beneficiind de tehnici superioare de producție, dar și de aliaje de metal rezistente, aceste mecanisme au devenit mai complexe, dar și mai răspândite și adaptate nevoilor cotidiene.

Pentru perioada greco-romană, mărturia lui Pliniu cel Bătrân, potrivit căreia inventatorul dispozitivelor de închidere a fost Theodorus din Samos este greu de verificat. Cert este că în perioada greacă sistemele s-au perfecționat, iar apoi romanii au adus îmbunătățiri semnificative broaștelor (*sera* ori *claustrum*), cheilor (*clavis*), lacătelor sau altor sisteme de încuiere și blocare, dintre care unele erau cu adevărat inovatoare.

Închizătorile pe care le vom prezenta în materialul de față, cu rol practic, dar și decorativ, sunt destul de numeroase pe teritoriul Imperiului Roman, dar și în *Barbaricum*. Pe tot cuprinsul Moesiei Inferior au fost identificate astfel de părți de mecanism, ceea ce dovedește popularitatea lor în epocă. Mecanismul de funcționare era unul destul de simplu. Terminația superioară a piesei, care prezintă o buclă, un inel, era atașată la capacul cutiei printr-o balama, cel mai des, sau printr-o clemă. La partea inferioară, pe spate, sunt prevăzute unul sau două

orificii rectangulare - mai rar, circulare - unde intra zăvorul care făcea închiderea de pe corpul cutiei. Pe lângă rolul practic pe care îl aveau, multe dintre aceste componente aveau reprezentate figuri antropomorfe, ceea ce le conferea și o valoare estetică și o semnificație simbolică.

An aspect of Roman daily life - the safety of personal goods. Some chest hasps from Ibida (Moesia Inferior/Scythia)

The safety of personal goods is a subject that has stirred, over time, an increased interest in the literature that has addressed aspects of everyday life in Antiquity. To this end, improving the technology of locking devices for doors and containers storing valuables has become a serious goal over time.

The first mechanisms known as locks-hasps originate from Mesopotamia and Egypt and were dated to the thirteenth century BC. The systems used were quite simple, and for their manufacture was used, in the first phase, mainly wood. Over time, these mechanisms have reached a higher complexity, benefiting from superior production techniques, but also from resistant metal alloys, and became more widespread and adapted to everyday needs.

*For the Greek-Roman period, Pliny the Elder's testimony that the inventor of the locking devices was Theodoros of Samos is difficult to verify. What is certain is that these systems were perfected in the Greek period, and then the Romans made significant improvements to locks (*sera *or* claustrum*), keys (*clavis*), padlocks or other locking and securing systems, some of which were truly innovative.*

The hasps that we present in this paper, with both practical and decorative role, are quite numerous on the territory of the Roman Empire as well as in the Barbaricum.

Such parts of mechanism were identified throughout Moesia Inferior, which demonstrates their popularity at the time. The operational mechanism was a fairly simple one. The upper end of the piece, which has a loop, was attached to the lid of the box most often by a hinge, or sometimes by a clip. At the bottom, on the back, there were one or two rectangular holes – or, seldom, circular - where the latch that closed the box entered its body.

In addition to their practical role, many of these components included depictions of anthropomorphic figures, which provided them an aesthetic value and a symbolic meaning.

Lumea traiană la frontierele Imperiului Roman
The Trajan world at the borders of the Roman Empire

Noi cercetări arheologice în necropola de la Noviodunum

Aurel-Daniel STĂNICĂ, Marian MOCANU,
Alina STREINU, Radu STĂNESCU,
Marius STREINU, Marian TUFARU

Necropola municipiului Noviodunum oferă de departe una dintre cele mai importante secvențe de complexe funerare din provincia Moesia Inferior. Complexul arheologic Isaccea–Noviodunum este format din vestigiile cetății romano-bizantine, medio-bizantine și medievale, o întinsă așezare civilă delimitată de trei valuri de apărare cu șanțurile aferente, la care se adaugă, spre sud și sud-est, necropolele cetății și așezările rurale.

Necropola tumulară de la Noviodunum a fost investigată în perioada 1958–1992 de către Gavrilă Simion, fiind cercetate un număr de 27 de movile. Esențial pentru orice studiu ce vizează peisajului funerar al orașului antic este faptul că majoritatea mormintelor cercetate au fost publicate. Astfel, informațiile desprinse din cercetarea necropolei jalonează perioada cuprinsă între sfârșitul secolului I și finalul secolului al II-lea p.Chr.

În anul 2020, Organizația Utilizatorilor de Apă pentru Irigații Fruvinis (în continuare O.U.A.I. Fruvinis) Isaccea, a desfășurat lucrări în vederea realizării investiției „Modernizarea plotului de irigații SPP1 din amenajarea de irigații Isaccea, județul Tulcea". Cercetările arheologice preventive au avut ca obiectiv un număr de 17 puncte, la care se adaugă 11 complexe identificate în timpul supravegherii lucrărilor.

În prezentarea noastră, ne-am propus să prezentăm rezultatele cercetărilor din anul 2020.

New archaeological research in the necropolis of Noviodunum

The necropolis of Noviodunum offers by far one of the most important sequences of funeral complexes in the province of Moesia Inferior and later Scythia Minor. The archaeological ensemble Isaccea–Noviodunum consists of the remains of the Roman-Byzantine, Middle-Byzantine and medieval fortress, a large civil settlement bordered by

three defensive valla with their respective ditches, to which are added, to the south and southeast, the necropolises of the fortress and the rural settlements.

The tumular necropolis from Noviodunum was investigated between 1958-1992 by Gavrilă Simion, and a number of 27 burial mounds were uncovered. Essential to any study of the funerary landscape of the ancient city is the fact that most of the researched tombs have been published. Thus, the information derived from the research of the necropolis marks the period between the end of the 1st century and the end of the 2nd century AD.

In 2020, the Fruvinis Water Users for Irrigation Organization (hereinafter O.U.A.I. Fruvinis) Isaccea, carried out works in order to realize the investment "Modernization of the SPP1 irrigation plot from the Isaccea irrigation, Tulcea county".

In our presentation, we set out to present the results of research in 2020.

Considerații privind frontiera Imperiului Roman la Dunărea de Jos, în timpul lui Traian. Studiu de caz: Fortificația de la Bărboși (Tirighina, Galați)

Mihaela Denisia LIUȘNEA, Cristian ȘTEFAN

În lucrarea de față ne-am propus să realizăm, plecând de la poziția geografică și descoperirile arheologice din perimetrul castellum-ului de la Bărboși – Galați al Dunării de Jos, un studiu privind posibile interpretări ale acestora cu scopul de a contribui la o mai bună cunoaștere a lumii romane de pe frontiera Imperiului, în perioada domniei lui Traian. Analiza situației hidromorfologice și a evoluției acesteia in timp (Transgresiunea Valahă – cu urmări până în secolul XVIII), ne ajută să înțelegem că fortificația de la Bărboși se afla pe malul Bârladului în perioadă romană. Aceasta nu a devenit un castru, așa cum s-a crezut, datorită caracteristicilor terenului suport și a inexistenței mărturiilor arheologice care să dovedească acest lucru. Din timpul lui Augustus și mai ales Claudius (Scrisoarea lui Flavius Sabinus, guv. Moesiei – 43-49), militarii din flota au fost prezenți în zonă, motivul fiind practicile de navigație, necesitatea existenței unor schele și adăposturi pentru nave pe perioada iernii, toate acestea făcând plauzibilă ideea încheierii unor aliațe cu populația autohtonă înainte de domnia lui Vespasian. Descoperirile ceramice, fragmentele de turibula și fragmentele de sticlă romană de secol I-II d.Hr., pot contribui, credem,

la o posibilă reconsiderare a perioadei constituirii la Bărboși, a unei comunități romane – posibil militari, poate imediat după momentul venirii în zonă a generalului Rubrius Gallus, în timpul domniei lui Vespasian (69-96 dHr). În acel timp, fortificația nu apăra frontiera propriu zis ci mai degrabă asigura circulația pe un sector al Dunării împotriva pătrunderii pe la Nord, de pe râurile navigabile, fiind amplasată în fața limitelor provinciale, cu o funcție strategică, militară, nu administrativă. A urmat apoi anexarea spațiului dintre Dunăre și Mare și stabilirea unei frontiere permanente la Dunărea de Jos.

Cât privește fortificația, de tip *Castellum*-ul, credem că a avut cel putin două etape de construcție: una din pământ și bârne, într-o perioadă anterioară domniei lui Traian, poate din timpul lui Vespasian, inițial fiind de fapt garnizoană pentru militarii romani trimiși în teritoriul aliaților (și nu în Barbaricum), adică în teritoriu care nu era roman din punct de vedere juridic (Arrian), dar se afla sub autoritatea comandamentului militar la Moesiei Inferior. Momentele de inundație și de intrerupere temporară a utilizării acesteia ar putea să explice prezența în același spațiu a unor complexe civile – nepermanente – bordeie și semibordeie, respectiv morminte. Mai târziu, A doua etapă – de piatră – poate data din timpul lui Traian, care va anexa S. Moldovei Moesiei Inferior – si in 112 este prezent in persoană în zonă – inscripția care-l menționează pe Guvernatorul Moesiei Inferior Publius Calpurnius Macer Caulius/Aurelius Rufus (CIL 3779). Este probabil că începuse deja și construcția sistemului defensiv cu val și șanț - Serbeștii Vechi - Vadul lui Isac – S. Bugeacului – vărsarea Nistrului în Mare. Studierea fragmentelor de ceramică și sticlă romană de secol I-II d.Hr. demostrează faptul că punctul de la Bărboşi, Tirighina, jud. Galaţi, a jucat un rol important economic şi strategic.

Considerations regarding the border of the Roman Empire on the Lower Danube, during the time of Trajan.
Case study: Fortification from Bărboși (Tirighina, Galați)

In this paper we set out to make, starting from the geographical position and archaeological discoveries in the perimeter of the castle of Bărboși - Galați, a study on possible interpretations of them in order to contribute to a better knowledge of the Roman world, from the frontier of the Empire, during the reign of Trajan, on the Lower Danube. The analysis of the hydro-morphological situation and its evolution in time (Wallachian Transgression - with consequences until the XVIII century), helps us to understand that the fortification from

Bărboși was on the bank of Bârlad, about 8 km from the Danube. It did not become a camp, as was thought, due to the characteristics of the supporting terrain. From the time of Augustus and especially Claudius (Letter of Flavius Sabinus, governor of Moesia - 43-49), the soldiers of the fleet were present in the area, the reason being the navigation practices, the need for scaffolding and shelters for ships during the winter, all this making plausible the idea of concluding alliances with the native population before the reign of Vespasian. The ceramic discoveries, the turibula fragments and the fragments of Roman glass from the 1st-2nd century AD, can contribute, we believe, to a possible reconsideration of the period of establishment in Bărboși, of a Roman community - possibly military, maybe immediately after coming to area of General Rubrius Gallus, during the reign of Vespasian (69-96 AD). At that time, the fortification did not defend the border itself but rather ensured the movement on a sector of the Danube against the penetration of the North, on navigable rivers, being located in front of the provincial boundaries, with a strategic, military, not administrative function. This was followed by the annexation of the space between the Danube and the Sea and the establishment of a permanent border on the Lower Danube.

As for the fortification, Castellum type, we believe that it had at least two stages of construction: one of earth and beams, in a period before the reign of Trajan, perhaps from the time of Vespasian, initially being in fact a garrison for the Roman military sent into Allied territory (and not into Barbaricum), that is, into territory that was not legally Roman, but was under the authority of the military command at Lower Moesia. The moments of flooding and temporary interruption of its use could explain the presence in the same space of civil complexes in huts and semi-huts, respectively graves. Later, the second stage, of stone, may date from the time of Trajan, who will annex the South of Moldova of Lower Moesia, and in 112 AD. is present in person in the area, as the inscription that mentions the Governor of Lower Moesia Publius Calpurnius Macer Caulius / Aurelius Rufus (CIL 3779) seems to suggest. It is probable that the construction of the defensive system with wave and ditch - the Old Șerbeștii - Isaac's ford- the South of Bugeac - the discharge of the Dniester into the Sea - had already begun. Studying the fragments of Roman ceramics and glass from the 1st-2nd century AD. demonstrates the fact that the point from Bărboşi, Tirighina, Galati County, played an important economic and strategic role.

Elemente ale sistemului defensiv decoperite recent, aparținând așezării de tip canabae de la Apulum

Radu OTA, Cristian Titus FLORESCU

Cu ocazia unor cercetări arheologice preventive efectuate în vara anului 2020 pe bulevardul Horea, nr. 30, din Alba Iulia, au fost scoase la lumină elemente de fortificare pe care autorii le interpretează drept șanțuri aparținând unui sistem defensiv aparținând așezării de tip canabae, dezvoltată în jurul castrului legiunii a XIII-a Gemina, care ulterior, în timpul lui Septimius Severus, a acces la statutul urban, primind denumirea de municipium Septimium Apulense. Punctul cercetat se află la 370 m nord-vest de castrul legiunii a XIII-a Gemina. Câteva fragmente ceramice de terra sigillata ne vor ajuta să înțelegem mai bine datarea acestor elemente de fortificare, dar și complexele identificate în imediata apropiere. Este vorba despre limita vestică a canabelor. Ulterior, după accederea la statutul de municipium, această incintă va fi suprapusă de structuri de locuire aparținând sec. III p.Chr.

Elements of the defensive system, recently discovered, belonging to the canabae *from Apulum*

On the occasion of preventive archaeological research carried out in the summer of 2020 on Horea Boulevard, no. 30, from Alba Iulia, there have been discovered elements of fortification that the authors interpret as ditches belonging to a defensive system from the settlement of canabae type, developed around the fort of the XIII Gemina legion, which later, during Septimius Severus, has achived urban status, receiving the name of municipium Septimium Apulense. The researched point is located 370 m northwest of the legionary fort. A few ceramic fragments of terra sigillata will help us better understand the data of these fortification elements, but also complexes identified in the immediate vicinity. This is the western limit of the canabae legionis. Subsequently, after accessing the status of municipality, this precinct will be superimposed by the housing structure belonging to sec. III p.Chr.

Cercetări arheologice pe limes-ul Dunărean, lângă Negotin, Fortificația poziționată strategic la confluența râului Timok

Vladimir PETROVIĆ, Gordan JANJIĆ

Anul 2021 marchează începutul unor noi săpături arheologice în cel mai îndepărtat punct de pe limes-ul dunărenean din Serbia, în zona de graniță cu Bulgaria și România. Acest sit pare a fi o fortificație romană care a fost nu a mai cercetată înainte. Poziția fortului roman este conturată strategic la vărsarea râurilor Timok în Dunărea și este situat aproape de Aquae (Prahovo). Când a fost construit și care au fost principalele sale scopuri? Această contribuție ar încerca să răspundă la aceste întrebări științifice și să arate unele rezultate recente.

Archaeological Excavations on Danubian Limes near Negotin: The Strategically Positioned Fortification at the Timok River Confluence

The year of 2021 marks the start of new archaeological excavations in the far most point of danubian limes in Serbia at the three border area with Bulgaria and Romania. This site seems to be a Roman fortification that was newer researched before. The position of the Roman fort is strategically outlined at the mouth of Timok and Danube rivers and it was situated close to Roman Aquae (Prahovo). When it was constructed and what were its main purposes? This contribution would try to answer those scientific questions and to show some resent results.

Repere arheologice privind dezvoltarea așezării civile a Drobetei în timpul împăratului Traian

Oana Minodora NEAGOE, Marin Iulian NEAGOE

Cercetările arheologice începute în perimetrul așezării romane de la Drobeta, acum mai bine de 150 de ani, nu au oferit extrem de multe informații concrete, care să permită înțelegerea dezvoltării urbanistice a unuia dintre cele mai importante orașe ale provinciei romane Dacia, atât din punct de vedere strategio-militar, cât și economic. Ne referim aici la faptul că, deși au fost descoperite și parțial cercetate numeroase structuri arhitectonice din perimetrul așezării civile a Drobetei, rezultatele acestora au fost doar vag consemnate în literatura de specialitate și nu permit creionarea detaliată a topografiei

Drobetei. Totuși, în ultimul deceniu, grație unor descoperiri prilejuite de o serie de cercetări arheologice preventive, am avut ocazia să analizăm în câteva cazuri părți ale unor clădiri situate atât la nord, cât și la est și vest de actualul parc arheologic din incinta Muzeului Regiunii Porților de Fier, unde se află ruinele podului și castrului roman, dar și cele ale termelor și amfiteatrului descoperit în anul 2010. Rezultatele obținute, atât din punct de vedere stratigrafic, dar mai ales prezența unor structuri de zidărie din piatră și a unui bogat material arheologic divers (ceramică, monede, obiecte din bronz, fibule, fragmente de cărămizi, țigle și olane, fragmente de recipiente sau alte obiecte din sticlă etc.), ajută pe de-o parte la înțelegerea unor etape ale evoluției urbanistice, iar pe de altă parte la o încadrare cronologică precisă a structurilor arhitectonice identificate.

Interesant este că la Drobeta părți din clădiri civile au fost identificate până în apropierea castrului roman (la distanțe de 70-100m), aparent nerespectându-se regula păstrării unei zone de protecție a fortificației, cel puțin din a doua jumătate a secolului al II-lea. Acest fenomen se pare că a fost posibil și datorită reliefului terasei Dunării pe care s-a dezvoltat așezarea civilă și care a limitat dezvoltarea pe axa est-vest, până în zona a două ravene, cea a Tăbăcarilor la est, respectiv cea a Fântânilor la vest. Știm însă că la Drobeta s-au mai făcut abstracții de la reguli încetățenite în domeniul arhitecturii romane, iar exemplul cel mai elocvent este cel al orientării castrului cu poarta pretoria spre sud, adică spre podul construit de arhoitectul Apolodor din Damasc.

Toate aceste informații noi permit aprecierea că, încă din perioada domniei lui Traian, Drobeta atinsese stadiul de dezvoltare specific unei așezări urbane, dovadă și faptul că la scurt timp după moartea împăratului Traian (117), succesorul acestuia, Hadrianus (117-138) acorda Drobetei rangul de municipium (118/119 sau 121/122).

Archaeological landmarks on the development of the civil settlement of Drobeta during the reign of Trajan Emperor

The archeological researches started in the perimeter of the Roman settlement from Drobeta, more than 150 years ago, did not offer extremely much concrete information, which would allow the understanding of the urban development of one of the most important cities of the Roman province Dacia, both from strategic-military as well as economic view. We refer here to the fact that, although numerous architectural structures from the perimeter of the civil settlement of

Drobeta were discovered and partially researched, their results were only vaguely recorded in the literature and do not allow detailed drawing of the topography of Drobeta. However, in the last decade, thanks to discoveries occasioned by a series of preventive archaeological research, we had the opportunity to analyze in some cases parts of buildings located both north and east and west of the current archaeological park inside the Museum of the Gates Region. de Fier, where are the ruins of the Roman bridge and camp, but also those of the baths and amphitheater discovered in 2010. The results obtained, both from a stratigraphic point of view, but especially the presence of stone masonry structures and a rich various archaeological material (ceramics, coins, bronze objects, brooches, fragments of bricks, tiles and tiles, fragments of containers or other glass objects, etc.), helps on the one hand to understand some stages of urban development, and on the other part of a precise chronological framing of the identified architectural structures.

It is interesting that in Drobeta parts of civil buildings were identified near the Roman camp (at distances of 70-100m), apparently not respecting the rule of maintaining a protection area of the fortification, at least from the second half of the second century. This phenomenon seems to have been possible also due to the relief of the Danube terrace on which the civil settlement developed and which limited the development on the east-west axis, to the area of two ravines, that of Tăbăcarilor to the east, respectively that of Fântânilor to the west. However, we know that in Drobeta there were abstractions from the rules established in the field of Roman architecture, and the most eloquent example is the orientation of the camp with the praetorian gate to the south, to the bridge built by the architect Apollodorus of Damascus.

All this new information allows the appreciation that, since the reign of Trajan, Drobeta had reached the stage of development specific to an urban settlement, proof and the fact that shortly after the death of Emperor Trajan (117), his successor, Hadrian (117-138) granted Drobeta with the rank of municipium (118/119 or 121/122).

Apărarea canalului de navigație construit de împăratul Traian în zona Porților de Fier ale Dunării

Călin TIMOC

La începutul secolului al II-lea d.Hr. împăratul Traianus inaugura canalul de navigație din zona Porților de Fier care făcea posibilă navigația întregului curs al Dunării, de la Pontul Euxin până în provincia Raetia, aproape de izvoarele fluviului. Această operă constructivă a permis transferul de trupe și materiale pentru frontul dacic, înlesnind romanilor cucerirea Regatului lui Decebal. Detaliile tehnice ale acestui canal au fost aflate la finalul secolului al XIX-lea când pe traseul vechiului canal traianic, Austro-Ungaria și celelalte state partenere din „Donau Verein" au construit un nou canal navigabil care să încurajeze comerțul dintre Orientul și Occidentul European. Totuși pentru că Dunărea în antichitate era un curs de apă care pe multe sectoare reprezenta granița dintre Imperiul Roman și lumea barbară, iar navigația din aceste considerente avea un caracter internațional apărarea acestui obiectiv strategic era obligatorie, deoarece cine stăpânea canalul de navigație de la Porțile de Fier putea bloca foarte ușor orice mișcare de oameni și mărfuri pe Dunăre. Identificarea acestei defensive în regiunea canalului, precum și maniera în care romanii au proiectat fortificarea zonei, evidentă mai ales în secolele III-IV d.Hr. constituie obiectivul comunicării de față. În sprijinul cercetării noastre aducem ridicările topografice habsburgice, respectiv austro-ungare precum și rezultatele arheologice ale săpăturilor de salvare din anii 60 ai secolului trecut, când s-a construit proiectul hidrotehnic de la Porțile de Fier ale Dunării, obiectiv industrial comunist care a înghițit în apele sale urmele romane din Clisură.

Defense of the navigation canal built by Emperor Trajan in the area of the Iron Gates of the Danube

At the beginning of the 2nd century AD emperor Trajan inaugurated the navigation canal in the Iron Gates area, which made it possible to navigate the entire course of the Danube, from Pontus Euxinus to the province of Raetia, near the river springs. This constructive work allowed the transfer of troops and materials durring the Dacian wars, making it easier for the Romans to conquer the Kingdom of Decebalus. The technical details of this canal were found at the end of the 19th century when on the same place of the old Trajan's

canal, Austria-Hungary and the other partner states of "Donau Verein" built a new navigable canal to encourage trade between Eastern and Western Europe. However, because the Danube in antiquity was a river that in many sectors represented the border between the Roman Empire and the barbarian world, and navigation for these reasons had an international character, the defense of this strategic objective was very important, because who owned the navigation channel in the Iron Gates area could easily block any movement of people and goods on the Danube. The identification of this defense system in the canal region, as well as the manner in which the Romans designed the fortification of the area, more evident especially in the 3rd-4th centuries AD, is the purpose of this communication. In support of our research we bring the Habsburg and Austro-Hungarian topographic surveys and the archaeological results of rescue excavations in the 60s of last century, when the hydrotechnical project was built at the Iron Gates of the Danube that swallowed in its waters the Roman traces from Djerdap region.

Câteva considerații despre zona Berzovia- Ramna în epoca lui Traian

Ana GEORGESCU - HAMAT,
Ștefan GEORGESCU

Situl arheologic Berzovia este unul dintre cele mai importante puncte pe harta Daciei romane, și în același timp un sit emblematic pentru arhitectura militară din timpul împăratului Traian. Odată cu sistematizarea habsburgică a localităţilor din Banat, vechiul sat românesc Jidovin a fost mutat pe actualul amplasament al localităţii contemporane Berzovia, suprapunând în mare parte urmele castrului roman. Locuitorii, cărora li s-au repartizat mici loturi de pământ pentru case şi grădini, au refolosit piatra găsită şi apoi au nivelat terenul. Prin urmare, astăzi se mai pot observa doar rămăşiţele valului fortificaţie romane cu dimensiunile de 490 x 410 m.

Primele săpături arheologice neștiințifice la ruinele romane de la Berzovia, s-au făcut la sfârșitul secolului al XVIII-lea și au fost publicate într-o revistă la Bratislava, de către inginerul Hoffinger. În urma acestor săpături, au fost scoase la iveală *pretorium*-ul și o parte a castrului de legiune, precum și fundațiile băilor romane. In anul 1856, în perioada cand satul Jidovin a fost mutat chiar pe castrul roman, funcționarul Șefan Ionescu a întreprins alte săpături.

Cercetarea științifică a castrului de la Berzovia a început în anii 1961-1962 și a continuat în vara anului 1977. Săpăturile arheologice au fost reluate începând cu anul 1998 de către un colectiv format din Florin Medelet, Ovidiu Bozu si Alexandru Flutur. Unele sapaturi de salvare au fost realizate de-a lungul timpului de Fl. Medelet, R. Petrovszky (1972), O. Bozu, D. Rancu (2004), D. Teicu, Al. Flutur, D. Rancu (2012) și A. Ardeț (2020-2021). Ultima campanie de cercetare arheologica sistematica a avut loc in 2017 (D. Teicu, Al. Flutur si Ana Cristina Hamat). Cercetările arheologice în perimetrul castrului și al canabelor legiunii a IV Flavia Felix, au dus la dezvelirea mai multor puncte de interes arheologic, alături de materiale care se pot data la începutul stăpânirii romane în Dacia.

Prezentarea de față dorește să treacă în revistă ultimele descoperiri din perimetrul localităților Berzovia- Ramna, pentru a recrea, pe cât posibil, imaginea Berzoviei romane în epoca lui Traian.

Some considerations about the area Berzovia- Ramna in the time of Emperor Trajan

The archeological site from Berzovia is one of the most important points on the map of Roman Dacia and at the same time an emblematic site for the military architecture during the reign of Emperor Trajan. In the time of Habsburg systematization for the Banat localities, the Romanian village Jidovin was moved to the current location of the contemporary locality Berzovia, largely overlapping the Roman camp. The inhabitants, who were assigned small lots of land for houses and gardens, reused the stone found and then leveled the ground. Therefore, today only the remains of the Roman fortification ramparts, with the dimensions of 490 x 410 m can be observed.

The first unscientific archaeological excavations at the Roman ruins from Berzovia were made at the end of the 16th century and were published in a journal from Bratislava by the engineer Hoffinger. Following these excavations, the praetorium and part of the legionary camp, as well as the foundations of the Roman baths, were revealed. In 1856, during the period when the village of Jidovin was moved right on the Roman fort, the official Ștefan Ionescu undertakes other excavations.

The scientific research of the Berzovia began in 1961-1962 and continued in the summer of 1977. Archaeological excavations were resumed in 1998 by a team of Florin Medelet, Ovidiu Bozu and Alexandru Flutur. Some rescue excavations have been carried out over

time by Fl. Medelet, R. Petrovszky (1972), O. Bozu, D. Rancu (2004), D. Teicu, Al. Flutur, D. Rancu (2012) and A. Ardeț (2020-2021). The last systematic archaeological research campaign took place in 2017 (D. Teicu, Al. Flutur and Ana Cristina Hamat). Archaeological research in the perimeter of the fort and canabae of the legion of IV Flavia Felix, led to the unveiling of several points of archaeological interest, along with artifacts that can be dated to the beginning of Roman rule in Dacia.

This presentation wants to review the latest discoveries from the perimeter of the Berzovia-Ramna localities, in order to recreate, as much as possible, the image of the Roman Berzovia in the time of Trajan.

Arheologie tomitană
Tomitan Archaeology

Edificiul Roman cu mozaic din Constanța: studii preliminare asupra decorațiunilor din marmură

Irina SODOLEANU, Cristina-Georgeta ALEXANDRESCU,
Walter PROCHASKA

Marile descoperiri arheologice din Constanța contemporană au avut loc într-o perioadă de reorganizare urbană, care a privit în mod special zona peninsulară și falezele orașului, în anii 60-70 ai secolului trecut. Părți importante din vechiul Tomis au fost atunci scoase la lumină: Edificiul cu mozaic, cel cu Lentiarion și construcțiile adiacente din așa-numitul sector antrepozite, Sectorul de Vest cu cele două basilici ale sale, cu cuptoarele de ars materiale de construcții și o porțiune din zidul de incintă târziu al orașului, complexele de locuire din Parcul Catedralei etc. Tocmai această bogăție de descoperiri, care au venit cu un volum imens de materiale arheologice, a văduvit într-o oarecare măsură publicarea integrală a fiecărei cercetări în parte. Dintre acestea, Edificiul cu mozaic, cercetat sistematic între anii 1959-1966, are încă multe informații de oferit. O parte infimă din inventarul său a fost publicată parțial și selectiv sau doar redată fotografic în articole de specialitate sau în materialele de popularizare precum cele câteva variante de ghiduri apărute până acum. Reluarea investigațiilor asupra edificiului, cercetat în urmă cu peste 50 de ani, a debutat cu consultarea materialului din arhiva instituțiilor implicate (MINAC, INP), ceea ce a

creat condițiile obținerii de noi informații și identificării locului sau chiar a contextului descoperirii unora dintre categoriile de materiale.

Placajul cu marmură al pereților marii săli cu mozaic, făcut cunoscut până acum numai prin fotografii și succinte trimiteri, uneori numai tangențiale, în ghiduri și studii tehnice asupra arhitecturii clădirii, constituie prima categorie de material ce face obiectul unui proiect de colaborare inițiat în anul 2019. Acesta și-a propus investigarea pieselor și a contextului în care au ființat prin metode moderne de analiză, în vederea stabilirii provenienței materialelor, a apartenenței la una dintre etapele de funcționare a edificiului, a relației cu cronologia propusă pentru acesta, etc. Ca prime etape în acest demers amintim verificarea mențiunilor despre placajul cu marmură (loc de descoperire, context, reconstituiri etc) în materialul de arhivă (carnete de șantier, planuri, desene, fotografii), selectarea unor exemplare relevante de placaj din depozitele MINAC, în vederea stabilirii proveninței și terminologiei marmulelor, prelevarea de probe și analiza acestora prin metode petrografice și geo-chimice. Rezultatele acestor prime faze, dintr-o colaborare care privește întreaga cantitate de marmure păstrată în depozitele muzeului, fac obiectul prezentei comunicări.

The Roman Mosaic building in Constanța: preliminary studies on its marble cladding

The great archaeological discoveries of contemporary Constanța took place during a period of urban reorganization, which particularly concerned the peninsular area and the city's cliffs, in the 60s and 70s of the last century. Important parts of ancient Tomis were then brought to light: The mosaic building, the Lentiarion and the adjacent buildings in the so-called warehouses sector, the Western Sector with its two basilicas, the furnaces for burning building materials and a segment of the late city wall, the housing complexes in the Cathedral Park, etc. It was precisely this richness of discoveries, which came with a huge volume of archaeological material, which to some extent prevented the full publication of each individual research. Of these, the so-called mosaic building, systematically investigated between 1959 and 1966, still has much to offer. A tiny part of its inventory has been published partially and selectively or only reproduced photographically in specialist articles or in popularization materials such as the few guidebook versions that have been published so far. The resumption of investigations into the building, which was investigated over 50 years ago, began with the investigation of archival materials from the

institutions involved (MINAC, INP), which created the conditions for obtaining new information and locating the place or even the context of the discovery of some of the categories of found archaeological materials.

The marble wall cladding of the large mosaic hall, hitherto known only through photographs and brief references, sometimes only tangential, in guides and technical studies on the architecture of the building, is the first category of material to be the subject of a collaborative project initiated in 2019. It aimed to investigate the pieces and the context in which they were produced using modern methods of analysis, in order to establish the provenance of the materials, their belonging to one of the stages of the building's functioning, their relationship with the chronology proposed for it, etc. As first steps in this approach, we mention the verification of mentions about the marble cladding (place of discovery, context, reconstructions, etc.) in archival material (archaeological field notebooks, plans, drawings, photographs), the selection of relevant specimens of cladding from MINAC storage, in order to establish the origin and terminology of the marbles, the sampling and analysis by petrographic and geochemical methods. The results of these first phases, in a collaboration aiming to investigate as much as still available of the marble cladding of the large mosaic hall preserved in the museum's deposits, are the subject of this paper.

Cercetări arheologice preventive la tumulul de Epocă Romana din zona localității Conacu (jud. Constanța)

Robert GINDELE, Ștefan GEORGESCU,
Andrei HEROIU

Cercetarea arheologică preventivă pentru Situl arheologic nr. 2, s-a realizat pe traseul viitoarei conducte de transport gaze naturale care va traversa județul Constanța.

În urma diagnosticului, a fost descoperit un tumul aplatizat în apropierea localității Conacu. Tumulul are un diametru pe axa est-vest de 27 de m a fost realizat prin excavarea pământului dintr-un șanț perimetral. În centru a fost descoperit un mormântul de incinerație în cistă de piatră, realizată din lespezi, acoperită de un capac, tras ulterior de lucrările agricole. Stratigrafia ne-a demonstrat că cista a fost construită la nivelul solului antic și peste capac a fost ridicată mantaua tumulului. Mormântul are un inventar bogat. Printre oasele calcinate am descoperite două cuțite din fier, o verigă din bronz, un vas de ofrandă,

două căniţe şi un opaiţ. Mormântul se poate data pe parcursul secolului al II-lea p.Chr.

Preventive archeological researches at the Roman Age mound in the area of Conacu locality (Constanţa county)

Preventive archaeological research for Archaeological Site no. 2, was made on the route of the future natural gas pipeline that will cross Constanţa County. Following the diagnosis, a flattened mound was discovered near Conacu. The mound has a diameter on the east-west axis of 27 m and was made by excavating the earth from a perimeter ditch. In the center we have discovered a cremation tomb in a stone cyst, made of slabs, covered by a lid which was later pulled by agricultural works. The stratigraphy showed us that the cyst was built at the level of the ancient soil and the mantle of the mound was raised over the lid. The tomb has a rich inventory. Among the burned bones we have discovered two iron knives, a bronze link ring, an offering vessel, two small cups and a lamp. The tomb can be dated during the second century AD.

Cercetări arheologice în necropolele Tomisului

Constantin BĂJENARU,
Cătălin-Mircea NOPCEA, Marius LASCU,
Ingrid-Linda PETCU-LEVEI, Radu PETCU,
Ştefan- Viorel GEORGESCU,
Ana Cristina GEORGESCU-HAMAT,
Alin GHEORGHE, Manuela MĂIŢĂ,
Ioana Costina RUSU, Adrian IRIMIA,
Andreea PREDA, Ştefan PALAMIUC,
Daniel BARBU, Venera Georgiana DONE

Prezentarea de faţă aduce în discuţie cele mai importante descoperiri arheologice din perioada 2020-2021, din necropolele Tomisului, pe străzile I. G. Duca, Smârdan, Baba Novac, Mircea cel Bătrân, Avram Iancu.

Archaeological research in Tomitan necropolises

This presentation discusses the most important archaeological discoveries from 2020-2021, in the Tomis necropolis, on I. G. Duca, Smârdan, Baba Novac, Mircea cel Bătrân and Avram Iancu streets.

Cercetări arheologice în teritoriul tomitan

Constantin BĂJENARU, Cătălin-Mircea NOPCEA,
Radu PETCU, Ingrid-Linda PETCU-LEVEI,
Ștefan-Viorel GEORGESCU,
Ana-Cristina GEORGESCU- HAMAT,
Marius LASCU, Ioana Costina RUSU,
Alin GHEORGHE, Manuela MĂIȚĂ,
Andreea PREDA, Ștefan PALAMIUC,
Adrian IRIMIA, Daniel BARBU,
Venera Georgiana DONE

Prezentarea de față aduce în discuție cele mai importante descoperiri arheologice din perioada 2020-2021, din teritoriul tomitan, Constanța în cartierele Boreal Tomis Plus și Palazu Mare, precum și la Techirghiol și Cumpăna.

Archaeological Research in the Territory of Tomis

This presentation aim is to discuss the most important archaeological discoveries from 2020-2021, carried out in the Tomitan territory, in the Boreal Tomis Plus and Palazu Mare neighborhoods of Constanța, as well as in Techirghiol and Cumpăna.

Noi cercetări privind apeductul *canalis structilis* pe traseul Ovidiu - Palazu Mare - Constanța 2017-2021

Constantin BĂJENARU, Cătălin-Mircea NOPCEA

Prezentarea de față aduce în discuție principalele puncta cu descoperiri arheologice din perioada 2017-2021, legate de apeductul canalis structilis pe traseul Ovidiu - Palazu Mare – Constanța.

New research on the canalis structilis *aqueduct, on the route Ovidiu - Palazu Mare - Constanța 2017-2021*

This presentation discusses the main point with archaeological discoveries from 2017-2021, related to the aqueduct canalis structilis on the route Ovidiu - Palazu Mare - Constanța.

SECŢIA MEDIEVALĂ / MEDIEVAL SECTION

Bizanț și populații migratoare (secolele VII – XIII)
Byzantium and Migrant Populations (7th – 13th centuries)

Un mormânt de inhumație de epocă târzie, cu ofrandă, descoperit Histria

Valentin BOTTEZ, Mircea DABÎCA,
Valentin DUMITRAȘCU, Andrei SOFICARU

Descoperirea unui mormânt de inhumație la Histria (în 2009), cu ofrandă constând într-un cap de cal, precum și părți din membrele inferioare ale acestuia, a suscitat o discuție referitoare la datarea mormântului, care poate fi stabilită pentru ultima perioadă de funcționare a cetății (secolele VI-VII), sau pentru o perioadă mult mai târzie (secolele X-XI), pentru care deținem foarte puține date la Histria.

A tomb of late epoch, with an offering, discovered Histria

The discovery (of a burial tomb in Histria (in 2009), with an offering consisting of a horse's head, as well as parts of its lower limbs, provoked a discussion regarding the dating of the tomb, which can be established for the last period of operation of the fortress. (6th-7th centuries), or for a much later period (10th-11th centuries), for which we have very little data on Histria.

O discuție privind ceramica din secolul al VII-lea din zona de azi a Bucureștiului

Andrei MĂGUREANU, Adina BORONEANȚ,
Meda TODERAȘ

Cercetările arheologice preventive din zona Bucureștiului au dus la identificarea a noi loturi ceramice provenite în special din așezările „cunoscute” de pe malurile râului Colentina. Structura unora dintre aceste loturi ridică semne de întrebare asupra paradigmei referitoare la caracteristicile ceramicii secolului al VII-lea p.Chr.

A discussion on pottery from the 7th century from today's area of Bucharest

In the Bucharest area, archaeological preventive research has led to the identification of new ceramic lots, especially from the „well-known" settlements on the banks of the Colentina River. The structure of some of these lots raises questions about the paradigm regarding the characteristics of the ceramics of the 7th century AD.

Câteva obiecte şi monede datate la sfârşitul mileniului I p.Chr. descoperite în zona de nord a Moldovei

Monica DEJAN

Zona de nord a Moldovei, în particular judeţul Suceava, este lipsită de descoperiri importante databile la sfârşitul mileniului I p.Chr. Situaţia, corelată cu absenţa informaţiilor scrise legată de această zonă îndepărtată de graniţa Imperiului Bizantin, poate crea impresia unui vid de populaţie, ceea ce nu este, evident, real. Muzeul de Istorie din Suceava păstrează în colecţiile sale câteva piese, databile la graniţa dintre mileniul I şi mileniul al II-lea, care provin din vechea colecţie a Muzeului Orăşenesc Suceava. Pentru cele mai multe, informaţiile privind locul exact de descoperire s-au pierdut, dar cel mai posibil ele au fost descoperite în zona limitrofă a Sucevei, mai ales că localitatea a cunoscut o continuitate de locuire care se întinde pe tot parcursul mileniului I şi, apoi, până la mutarea principalei reşedinţe domneşti de la Siret la Suceava, în deceniile opt-nouă ale secolului al XIV-lea.

Cercetările arheologice au dezvelit două aşezări la Suceava-Şipot (secolele VI-VII) şi Suceava-Drumul Naţional (secolele VIII-X). Structura descoperirilor în această epocă este deosebit de interesantă, fiind o caracteristică a spaţiului de la est de Carpaţi pentru o perioadă lungă de timp, inclusiv pe tot parcursul Evului Mediu: împletirea influenţelor sudice şi vestice, cu cele estice şi nordice.

Some objects and coins dated to the end of the first millennium AD. discovered in the northern part of Moldova

In he northern part of Moldova, in particular Suceava County, a lack of important discoveries dating to the end of the first millennium AD. The situation, correlated with the absence of written information

related to this area far from the border of the Byzantine Empire, may create the impression of a population vacuum, which is obviously not real. The History Museum of Suceava keeps in its collections some pieces, dating to the border between the 1st millennium and the 2nd millennium, which come from the old collection of the Suceava City Museum. For most, the information on their exact place of discovery was lost, but most likely they were discovered in the neighboring area of Suceava, especially the town has a continuity of habitation that extends throughout the 1st millennium and the 2nd millenium AD. to the relocation of the main pricely residence from Siret to Suceava, in the 8th-9th decades of the 14th century.

Archaeological research has revealed two settlements in Suceava-Şipot (6th-7th centuries) and Suceava-Drumul Naţional (8th-10th centuries). The structure of the discoveries in this era is particularly interesting, being a feature of the East territory of the Carpathians for a long time, including throughout the Middle Ages: the intertwining of southern and western influences with eastern and northern.

Observaţii preliminare privind spaţiile funerare de la Pecica-Duvenbeck (jud. Arad)

Florin MĂRGINEAN, Erwin GÁLL

În cursul săpăturilor de salvare de la est de Pecica, în zona numită, după numele investitorului, Duvenbeck, printre cele 582 de complexe identificate au fost cercetate două grupuri de morminte, care, în faza aceasta a cercetării, pot fi datate în secolele VII–VIII. Planimetria spațiului funerar ne arată foarte clar că avem două zone organizate pentru înmormântări.

Mormintele din zona „A" sunt sigur databile în secolele VII-VIII. În schimb, mormintele din zona „B", cu inventar sărăcăcios, pot fi datate pe baza observațiilor stratigrafice și a puținelor obiecte de inventar. Câteva morminte din zona „B" suprapun alte morminte, ce aparțin cronologic secolelor II-IV. Totodată, mormintele din zonele „A" și „B" sunt orientate aproape identic. Orientarea ambelor grupuri este NV-SE. Rămâne de lămurit, prin analize 14C, dacă mormintele din zona „B" sunt sigur din secolele anterior amintite sau mai târzii, adică din secolele VIII-IX. Pe baza unor artefacte (cercel, mărgele în formă de sâmbure de pepene), precum și ale ritualurilor funerare, pare destul de sigură datarea, și acestui grup de morminte, în epoca avară târzie, chiar spre secolul al X-lea.

First observations regarding to the funerary spaces from Pecica-Duvenbeck (Arad County)

The rescue excavations performed in Pecica-Duvenbeckin 2018 have led to the discovery of 582 features from different periods, among which two groups of graves which were called funerary areas "A" and "B". Every pit was dug in the NW-SE direction, both in the funerary spaces "A" and "B".

The first group (funerary area "A") very sure can be dated to the 7th-8th centuries, on the base of the inventories and the funerary customs. However, in the case of the funerary area "B" on the base of the stratigraphically observation and the very modest inventories, like earring, melon seed-shaped beads, we can dating only this group of grave in general from the second half of the 7th century to the 10th century. The dating remains to be clarified by 14C analysis.

Capete de curea ajurate din nord-estul Bulgariei

Stella DONCHEVA

Subiectul acestui articol este o colecție de 12 capete noi de curele ajurate în „stilul grifon și cârcel vegetal" găsite în nord-estul Bulgariei. Până în prezent, sunt cunoscute și publicate doar șase piese ajurate, cu palmetă „pansată", făcând din acest lot de piese unul dintre rarele apariții de pe meleagurile bulgare. Lucrul comun care unește toate aceste monumente, în afară de fanta de la bază, este compoziția palmetei „pansate", în diferite combinații de frunze și volute curbate formând la vârf un buchet cu două fante. Piesele cu fante găsite în Bulgaria diferă de modelul original al grupului Mihldorff-Skalistoe și nu urmează direct ornamentația acestuia.

În practică, se formează o nouă compoziție, care dezvoltă într-un mod nou prototipul dat, care, împreună cu forma capetelor de curea ajurate, formează un nou grup local de obiecte. Fiecare vârf al curelei prezintă o interpretare diferită a motivelor cunoscute și rareori întâlnim două obiecte total identice.

Toate vârfurile de curea ajurate prezentate aparțin practicii locale de bijuterii și confirmarea este faptul că nu a fost găsit un astfel de exemplar în afara țării. Aceste piese dovedesc, într-un mod convingător, teza despre originea bulgară a vârfurilor de curea cu fante, care nu au analogii în afara teritoriului Dunării de Jos.

Pe măsură ce turnarea seturilor de centură din material masiv este trăsătura principală a obiectelor celui de-al doilea Khangat Avar, din secolul al VII-lea până la începutul secolului al IX-lea, turnarea ajurată cu crestături este specifică metalurgiei bulgare, din secolul al VIII-lea până la începutul secolului al X-lea. Unele dintre ele sunt de calitate scăzută și cu aspect primitiv, altele sunt precise și dau un desen. Decorul este în conformitate cu practica locală în producția de seturi de curele și vârfurile ajurate cu fante capătă o poziție importantă în ea. Ele se disting de piesele avare timpurii (a doua jumătate a secolului al VII-lea - începutul secolului al VIII-lea), precum și de cele aparținând stilului avar târziu al celui de-al doilea Khaganat Avar, din secolelei VIII-IX.

Asemănările și diferențele sunt rezultatul interpretării individuale a motivelor și tradițiilor similare în producția și utilizarea centurii decorate, de modă eurasiatică. Acest lucru este valabil și pentru perioada ulterioară, după secolul al IX-lea, când pe teritoriul Bulgariei medievale în secolul al X-lea începe producția organizată la scară largă de seturi de curele turnate și tot felul de produse populare. Ornamentația lor este semnificativ diferită de cea a centurilor maghiare, care sunt din nou manifestarea diferitelor regândiri ale trăsăturilor și influențelor stilistice.

Cele două grupuri principale de piese - capete de curea ajurate și dense cu fante au datări diferite. Vârfurile din bronz, cu fante, „stil grifon și cârcel vegetal", inclusiv cele cu palmete „pansate", au fost produse în perioada caracteristică stilului - a doua jumătate a secolului al VIII-lea până la începutul secolului al IX-lea. Vârfurile de curele anterioare sunt cele cu ornamente de diferite forme și dimensiuni - datate mai ales la vârful secolului al VII-lea - prima jumătate și mijlocul secolului al VIII-lea. Similară este datarea numeroaselor descoperiri, așa spuse, de pe teritoriul Khaganatului Avar și al stepelor eurasiatice.

Vârfurile de curea de plumb cu crestături sunt, din nou, produse local, dar sunt o replică ceva mai târzie a decorațiunilor ajurate. Au o bună răspândire în principal la mijlocul și în doua jumătate a secolului al IX-lea până la începutul secolului al X-lea.

Openwork strap tips from Northeastern Bulgaria

The subject of this presentation is a collection of 12 new openwork strap tips "griffin and tendril style" found in northeastern Bulgaria. Up to now, only six openwork pieces with a "bandaged" palmette are known and published, making this group of pieces one of the rare occurrences on the Bulgarian lands. The common thing that

unites all these pieces, apart from the slice at the base, is the composition of the "bandaged" palmette in different combinations of leaves and curved volutes forming a two-sided bouquet at the tip. The pieces with slits found in Bulgaria differ from the original model of the Mihldorff-Skalistoe group and do not directly follow its ornamentation.

In practice, a new composition is being formed, which develops in a new way the given prototype, which, along with the shape of the slotted openwork tips, forms a new local group of pieces. Each strap tip presents a different interpretation of the known motifs and rarely meets two totally identical objects.

All presented openwork strap tips belong to the local jewelry practice and confirmation is the fact that no such specimen was found outside the country. These monuments prove in a convincing way the thesis about the Bulgarian origin of the strap tips with slits, which have no analogue outside the territory of the Lower Danube.

As the cast of belts sets from massive material is the main feature of the pieces of the Second Avar Khangat from the end of the 7th to the beginning of the 9th century, thus the casting of slotted openwork straps tips is specific of the Bulgarian metalwork from the 8th century to the beginning of the 10th century. Some of them are of low quality and primitive, others are precise and give a drawing. The decoration is in line with the local practice in the production of belt sets and the important position of the slotted openwork strap tips in it. They are distinguished from the early Avar monuments (the second half of the 7th century - beginning of the 8th century), as well as those belonging to the late Avar style of the Second Avar Chaganate, from the end of the 8th century - 9th century.

The similarities and differences are the result of the individual interpretation of similar motifs and traditions in the production and use of the popular Eurasian fashion decorated belt. This is also true for the later period after the 9th century, when on the territory of medieval Bulgaria in the 10th century start the large-scale organized production of casting belt sets and all kinds of popular products. Their ornamentation is significantly different from that of the Hungarian belts, which are once again the manifestation of the different rethinking of stylistic features and influences.

The two main groups of pieces - the openings and the dense slotted strap tips have different dates. The "griffin and tendril style" bronze slotted tips, including those with "bandaged" palmettes, were produced in the period characteristic of the style - the second half of the 8th century to the beginning of the 9th century. The earlier strap tips

are those with ornamentation of various shapes and size - mostly at the end of the 7th century - the first half and the middle of the 8th century. Similar is the date of the numerous finds, some of which were spoken, from the territory of the Avar Khaganate and the Eurasian steppes.

Dense slotted lead belt tips are once again locally produced, but they are a bit later a replica of the openwork decorations. Their prevalence is mainly in the middle and second half of the 9th to early 10th century.

Săbii din secolul al X-lea din Bazinul Carpaților- Istoria cercetării și noi perspective

Bertalan Zágorhidi CZIGÁNY, Péter LANGÓ,
Flórián HARANGI

Studiul săbiilor cu două tăișuri din secolul al X-lea are o tradiție lungă atât în cercetarea internațională, cât și în cea maghiară. Cu toate acestea, în ciuda numărului imens de exemplare descoperite în Bazinul Carpaților – în jur de 110 la număr –, subiectul nu a primit o atenție suficientă în secolul al XX-lea. Studiile anterioare s-au concentrat pe binecunoscutele paralele și conexiuni din Europa de Vest și Scandinavia ale acestor descoperiri. De asemenea, s-a acordat o ușoară atenție săbiilor de posibilă origine orientală (în mare parte ruse) și așa-numitelor „săbii cu garda de sabie curbată", care sunt considerate tipuri de arme hibride independente, originare din Rusia Kieveană.

O direcție a posibilelor rețele prin care aceste arme ar fi putut ajunge în Bazinul Carpaților a fost, totuși, lăsată în afara discuției până acum. Pare clar că din sud au sosit o serie de arme. Un exemplu remarcabil în acest sens este o sabie bizantină găsită în Kunágota, care, împreună cu artefactele aferente, relevă o posibilă rută (comercială?), prin Balcani. Astfel, autorii susțin că, indiferent de localizarea vest-europeană sau scandinavă a atelierelor în care erau fabricate lamele, armele ar fi putut fi transportate în Bazinul Carpaților prin diferite rute. O rețea funcțională între Carpați și Balcani este o opțiune neexplorată până acum, în acest sens, și ar trebui să facă obiectul unei examinări detaliate în viitor.

Tenth-century Swords from the Carpathian Basin – Research history and new perspectives

The study of 10th century double-edged swords has a long tradition both in international and Hungarian research. However, despite the huge number of specimens discovered in the Carpathian Basin – around 110 in number –, the topic has not received ample attention since the 20th century. Previous studies focused on the well-known Western European and Scandinavian parallels and connections of these finds. Slight attention was also devoted to swords of possible Eastern (mostly Rus) origin, and the so-called "sabre hilted swords", which are regarded as independent hybrid weapon types originating in the Kievan Rus.

One direction of possible networks through which these weapons might have reached the Carpathian Basin, was, however, left out of the discussion so far. It seems clear that a number of weapons arrived from the South. An outstanding example for this is a Byzantine sword found in Kunágota, which, together with related artefacts, assigns a possible (commercial?) route through the Balkans. Thus, the authors make a claim that regardless of the Western European or Scandinavian localization of workshops where blades were manufactured, weapons might have been transported to the Carpathian Basin through various routes. A functioning network between the Carpathians and the Balkans is a hitherto unexplored option in this regard, and should be the subject of detailed examination in the future.

De la Caucaz la Dunăre. Reflectarea arheologică a deplasării unor populații

Cristina PARASCHIV-TALMAȚCHI,
Constantin ȘOVA

Motivele politice și indispensabilitatea mijloacelor de subzistență au determinat, la începutul Evului Mediu, deplasarea unor populații dinspre est spre vest. De la Caucaz la Dunăre, pentru câteva secole, spațiul continental a fost străbătut de grupuri războinice, ca avangardă, cu rol de a deschide căi de pătrundere și de a identifica teritorii optime pentru stabilirea taberelor nomade. Erau urmate, în scurt timp, de grosul populației, fiecare popor aducând bunuri materiale, tradiții și obiceiuri.

Cu ”marca” de fost teritoriu al Imperiului bizantin și deținând terenuri propice creșterii turmelor, Dobrogea a atras în secolele VIII-XI popoare de stepă, care își vor lăsa amprenta asupra populației, culturii și istoriei provinciei. Din punct de vedere arheologic, prezența noilor veniți este relevată de artefacte diferite de cele specifice mediului cultural dobrogean. Analiza frecvenței și împrăștierii descoperirilor similare în regiunea definită (Caucaz-Dunăre), permite delimitarea zonelor de pornire sau de staționare și trasarea unor direcții de deplasare.

From the Caucasus to the Danube. Archaeological reflection of the movement of some populations

The political reasons and the indispensability of the means of subsistence determined, at the beginning of the Middle Ages, the movement of some populations from east to west. From the Caucasus to the Danube, for several centuries, the continental space was traversed by warrior groups, as an avant-garde, with the role of opening ways of penetration and identifying optimal territories for the establishment of nomadic camps. They were soon followed by the bulk of the population, each people bringing material goods, traditions and customs.

With the "brand" of the former territory of the Byzantine Empire and owning land suitable for raising herds, Dobrudja attracted steppe populations in 8th-11th centuries, who will leave their mark on the population, culture and history of the province. From an archaeological point of view, the presence of the newcomers is revealed by artifacts different from those specific to the Dobrudjan cultural environment. The analysis of the frequency and spread of similar discoveries in the defined region (Caucasus-Danube), allows the delimitation of the starting or stationary areas and the tracing of some directions of movement.

Conexiunile și originile din Europa de Est ale materialului arheologic din secolul al X-lea în Bazinul Carpatic. Rezultatele ultimelor cercetări

Attila TÜRK, Erwin GÁLL

Istoria maghiarilor timpurii, cunoscută și sub numele de preistoria maghiară, este un domeniu de cercetare care are la dispoziție

foarte puține surse narative. În consecință, arheologia, ca disciplină științifică independentă, cu un număr tot mai mare de izvoare proprii, poate căpăta o importanță semnificativă în acest domeniu. Din această perspectivă metodologică, evaluarea istorică și etnică a descoperirilor arheologice trebuie să satisfacă criterii mult mai stricte decât înainte. Pentru a ajunge la o interpretare istorică fiabilă, ar trebui să fim familiarizați cu identitatea etnică a purtătorilor originali ai descoperirilor arheologice, precum și cu apartenența lor "politică", care evident depășește sfera și posibilitățile arheologiei. Cu toate acestea, analiza diferențelor dintre materialul arheologic al celor din stepele ierboase și forestiere din Europa de Est, regiunile forestiere și microregiunile din prima ar putea să reprezinte o posibilă sursă arheologică privind cercetarea migrației cu metode arheologice tradiționale. Completând investigația arheologică cu metodele științelor naturale (și cu ceva noroc) ar fi posibil să avem mult mai multe de spus referitor la migrația maghiară din perioada medievală timpurie. Pentru arheologie, chestiunea fundamentală privind istoria maghiară timpurie a rămas aceeași până în zilele noastre: pe baza analizelor descoperirilor arheologice din teritoriile care se întind de la Ural (adică, pe baza argumentelor lingvistice, definit la vest de „Urheimatul", siberian occidental, ipotetic) până în Bazinul Carpatic, ce legături se pot face cu strămoșii timpurii medievali ai maghiarilor? Sau, pentru a spune altfel, pot fi localizate zone specifice de habitat - presupuse pe baza surselor scrise - în lumina descoperirilor arheologice mai recente? Mai mult, originile și sistemul de relații ale descoperirilor din epoca cuceririi maghiare (secolul al X-lea) punctează în primul rând relația înspre est și dacă da, în ce măsură? Pentru a răspunde la aceste întrebări, două metodologii de cercetare au fost dezvoltate în esență aproximativ în ultimii 100 de ani. Una dintre acestea este denumită metoda liniară, adică o metodă care analizează materialul arheologic pornind de la Ural înspre Carpați, în timp ce metoda a doua, denumită metoda retrospectivă, pornește analiza pe baza materialului arheologic descoperit în Bazinul Capatic, căutând antecedentele est-europene ale materialului de aici. În prezentarea noastră vom trece în revistă cele mai recente descoperiri arheologice, bazându-ne pe a doua metodă.

East European connections and roots of the 10th century archaeological heritage in the Carpathian Basin by the results of the latest investigations

Early Hungarian history, better known as Hungarian prehistory, is a

research area with scarce written sources. Consequently, archaeology, as a scientific discipline boasting a rapidly increasing number of sources, may acquire significant importance in this area. This is a fact even if from a methodological perspective, the historical and ethnic assessment of archaeological finds must satisfy much stricter criteria than before. To arrive at a reliable historical interpretation, we would need to be familiar with the ethnic identity of the original owners of the archaeological finds as well as with their political affiliation, which obviously surpasses the scope of archaeology. Nevertheless, thorough knowledge about the contemporary, significant archaeological differences between the Eastern European grassy and forest steppes, forest regions, and the microregions of the former makes it possible to research migration with traditional archaeological methods. Completing our investigation with natural scientific methods, (and with some luck), we may have a lot more to say about these matters than our predecessors. For archaeology, the fundamental question about early Hungarian history has been the same to this day: from the archaeological finds of the territory stretching from the Urals to the Carpathian Basin, i.e. west of the Western Siberian proto-homeland hypothesized earlier based on linguistic arguments, what links can be made to the early medieval ancestors of Hungarians? Or to put it differently, can the location of the individual settlement areas – hypothesized on the basis of the written sources – be confirmed in light of the more recent archaeological finds? Moreover, do the origins and the system of relations of the finds from the Age of the Hungarian Conquest Period point primarily towards the east and if yes, to what extent? To answer these questions, two research methodologies have essentially been developed over little more than the past 100 years or so. One of them proceeds from the Urals towards the Carpathians, referred to as the linear method, while the other takes the 10th century heritage of the Carpathian Basin as a point of departure and looks for the Eastern European antecedents – this is the retrospective method. In our presentation, we will go over the latest archaeological findings based on the second method.

Elemente bizantine în Alba Iulia în perioada cuceririi maghiare

Dana MARCU

Această prezentare explorează Alba Iulia, principalul loc ecleziastic al Transilvaniei medievale. Situată în partea central-sudică a regiunii, Alba Iulia a fost cucerită de unguri la începutul secolului al XI-

lea, probabil în 1002 sau 1003. Cuceritorii au trebuit să demonteze acolo un important centru de putere legat de Biserica Grecească și de Imperiul Bizantin, având nucleul în colțul de sud-vest al fostului castrum roman, în timp ce o zonă de locuire mare s-a dezvoltat în jur, așa cum arată o serie de descoperiri arheologice. Una, dacă nu două biserici, a funcționat la fața locului până la mijlocul secolului al XI-lea: o rotondă, a cărei cronologie rămâne discutabilă, și o biserică în stil bizantin, construită pe un plan în cruce greacă, aproximativ la mijlocul secolului al X-lea. În momentul descoperirii sale, aceasta din urmă era cea mai veche biserică datată cu siguranță, din partea de est a Bazinului Carpatic și din zona de la nordul Dunării inferioare.

Nu doar biserica are elemente bizantine, ci și o serie de alte obiecte, descoperite în apropierea ei sau *extra muros*, datând din aceeași perioadă a cuceririi maghiare. Cine purta însă astfel de obiecte? Erau oameni din anturajul prințului Gyula, botezați în rit grec la mijlocul secolului al X-lea, sau rămășițe ale unei comunități bulgare, ori localnici? Datele arheologice nu ajută prea mult în ceea ce privește identificările etnice, ci mai degrabă conturează o societate foarte mobilă care locuia într-o regiune de frontieră, unde influențele se deplasau într-un ritm foarte rapid.

Comunicarea mea va introduce acest subiect, rezumând cele mai relevante descoperiri care pot fi puse în relație cu Bizanțul, în contextul lor local și sud-est European.

Byzantine items in Alba Iulia
at the time of the Hungarian Conquest

This presentation explores Alba Iulia, the main ecclesiastical site of medieval Transylvania. Located in the central-southern part of the region, Alba Iulia was conquered by Hungarians at the beginning of the 11th century, probably in 1002 or 1003. The conquerors had to dismantle there an important centre of power linked to the Greek Church and the Byzantine world, having its core in the south-western corner of the former Roman castrum, while a large habitation area developed all around, as shown by a number of archaeological finds. One, if not two churches, operated on the spot by mid-11th century: a rotunda, whose chronology remains disputable, and a Byzantine-style church, built according to a Greek-cross layout c. mid-10th century. At the time of its discovery, the latter has been the oldest church certainly dated from the eastern part of the Carpathian Basin and from the area north of the lower Danube as well.

Apart from the church, a number of items of Byzantine origin or influence, uncovered on the spot of the church but also extra muros, come from the same period of the Hungarian Conquest. Who wore such objects? Were they people from the entourage of Prince Gyula, baptized in Greek rite in mid 10th century, or remnants of a Bulgarian community, or locals? Archaeology does not help much in terms of ethnic identifications, rather outlining a very mobile society living in a borderland, where influences were moving at a very fast pace.

This paper will introduce this topic, summarizing the most relevant items of Byzantine origin, in their local and South-east European context.

Influența bizantină asupra producției ceramice bulgare medievale timpurii

Maria CHRISTOVA-PENKOVA

Producția ceramică medievală timpurie din ținuturile Bulgariei de Nord de astăzi face obiectul unei serii de studii, care acordă atenție originii tradiției ceramice în rândul slavilor și proto-bulgarilor, comentează posibilele influențe asupra formelor și ornamentației ca venind din Khaganatul Avar sau din Est. Dar influența Bizanțului vecin nu a făcut încă obiectul unui studiu intenționat. Acumularea de noi date din studiul necropolelor și așezărilor face posibilă trecerea la un asemenea demers, deși cu caracter preliminar. Cea mai timpurie manifestare a acestei influențe poate fi asociată cu apariția vaselor în formă de amforă. Până în secolul al IX-lea, aceste vase au înlocuit complet ulciorul, a cărui prezență în complexele din secolul al X-lea este considerată de autori ca un marker etnocultural.

După campania lui Ioan Tzimiskes, din 971, au avut loc schimbări importante în cultura materială a Bulgariei medievale. În ceea ce privește ceramica, acest lucru se poate observa în aspectul vaselor bizantine, precum oale, borcane, amfore. Acest fapt își găsește loc în diverse publicații, dar acestea nu acordă atenție unor trăsături ale unei părții ale acestor vase, care reflectă dorința meșterilor locali de a reproduce forme tipice bizantine. Tehnologia folosită pentru producerea lor este diferită de cea bizantină. Aceste vase sunt modelate pe o roată lentă de olar și arderea nu este foarte bună sau chiar, cu alte cuvinte, tehnologiile locale duc la tradițiile producției locale. Aceste vase ilustrează influența tradiției ceramice bizantine asupra culturii locale. Ele sunt, probabi,l unul dintre cele mai timpurii exemple ale schimbărilor în

cultura materială, care au avut loc în anii dominației bizantine.

Byzantine influence on the Early Medieval Bulgarian ceramic production

The early medieval ceramic production in the lands of today's Northern Bulgaria is the subject of a number of studies, which pay attention to the origin of the ceramic tradition among the Slavs and the Proto-Bulgarians, comment on the possible influences on the forms and decoration coming from the Avar Khaganate or from the East. But the influence of neighboring Byzantium has not yet been the subject of purposeful study. The accumulation of new data from the study of necropolises and settlements makes it possible to proceed to such an endeavor, albeit with a preliminary nature. The earliest manifestation of this influence may be associated with the appearance of amphora-shape vessels. By the 9th century, these vessels completely replaced the jug from the ceramic complex, which presence in 10th century complexes is considered by the authors as an ethnocultural marker.

After the campaign of John Tzimiskes in 971, important changes took place in the material culture of medieval Bulgaria. With regard to ceramics, this can be seen in the appearance of Byzantin vessels, such as pots, jars, amphorae. This fact finds a place in various publications, but they do not pay attention to some features of the part of these vessels, which reflect the desire of the local craftsmen to reproduce typical Byzantine forms. The technology used for their production is different from the Byzantine. These vessels are shaped on a slow potter's wheel and the firing is not very good or even, in other words, local technologies lead to the traditions of local production. These vessels illustrate the influence of the Byzantine ceramic tradition on the local culture. They are probably one of the earliest examples of the changes in the material culture which occurred in the years of the Byzantine domination.

În trecere (?) prin cetățile bizantine *a fundamentis* de la Păcuiul lui Soare și Nufăru

Oana DAMIAN, Andra SAMSON,
Mihai VASILE

Perioada de funcționare a cetăților bizantine ridicate *a fundamentis* în insula dunăreană de la Păcuiul lui Soare și pe malul

drept al brațului Sf. Gheorghe, la Nufăru, a permis identificarea, prin cercetări arheologice, a prezenței unor populații migratoare, precum vikingii, pecenegii, cumanii, tătarii. De la mențiuni în izvoarele scrise la niveluri de distrugere, situații, complexe și artefacte arheologice, implicarea alogenilor în istoria așezărilor de sorginte medio-bizantină reprezintă o realitate de necontestat.

Passing through (?) the a fundamentis Byzantine fortresses at Păcuiul lui Soare and Nufăru

The written sources, the destruction layers, the archaeological features and artifacts are marking out the presence, and the inevitable implication, in a way or another, of Allogeneous (Varangians, Pechenegs, Cumans, Tatars) in the evolution of the Byzantine fortresses at Păcuiul lui Soare and Nufăru.

Din nou despre așezarea „Dridu” de la Târgșoru Vechi, jud. Prahova

Bogdan CIUPERCĂ,
Andrei MĂGUREANU

Așezarea „Dridu” de la Târgșoru Vechi este cunoscută de multă vreme în literatura de specialitate. Totuși, cercetările de arhivă și cele de teren au adus date noi referitoare la planimetria așezării, precum și la componența inventarului său. În comunicarea de față, ne propunem să discutăm câteva dintre aceste date, cum ar fi prezența unor cuptoare de olar sau a unor cercei cu pandantiv globular.

Once again about the "Dridu" settlement from Târgșoru Vechi, Prahova County

The "Dridu" settlement from Târgșoru Vechi has been known for a long time in the archaeological literature. However, archival and field researches have brought new data on the planimetry of the settlement, as well as the composition of its inventory. In this presentation we intend to discuss some of these data, such as the presence of pottery ovens or earrings with a globular pendant.

O rară descoperire (fragmente de la o groapă de turnat clopot) și povestea din spatele ei

Maria CRÎNGACI ȚIPLIC

Cisnădia, asemănător cu Sibiul, este o localitate întemeiată în timpul regelui arpadian Geza II (1141-1161) și face parte dintre așezările planificate de colonizare germane. Cu toate că prima atestare documentară a așezării provine din anul 1323, când este menționată direct ca oraș, prezența bisericii romanice indică o vechime a localității încă de la începutul secolului al XIII-lea, chiar încă din a doua jumătate a secolului al XII-lea. Pe baza elementelor arhitecturale, istoriografia a datat începutul construcției bazilicii romanice în jurul anului 1200. În anii 2017 și 2019-2020, ca urmare a demarării unui amplu proiect de restaurare a bisericii fortificate medievale, au fost efectuate, pentru prima dată, cercetări arheologice. Într-una dintre secțiunile realizate în interiorul bisericii au fost identificate fragmente de la o groapă medievală de turnat clopot. Titlul propus are ca scop expunerea modului în care s-a realizat descoperirea și prezentarea unor interpretări preliminare privind această rară descoperire.

A rare discovery (fragments from a bell - casting pit) and the story behind it

Cisnădia, similar to Sibiul, is a locality founded during the Arpadian king Geza II (1141-1161) and is part of the planned settlements of German colonization. Although the first documentary attestation of the settlement dates from 1323, when it is directly attested as a city, the presence of the Romanesque church indicates an antiquity of the town since the beginning of the 13th century, even in the second half of the 12th century. Based on the architectural elements, historiography dated the beginning of the construction of the Romanesque basilica around 1200. In 2017 and 2019-2020, as a result of the start of an extensive restoration project of the medieval fortified church, archaeological research was carried out for the first time. In one of the sections made inside the church, fragments from a medieval bell-casting pit were identified. The purpose of the proposed title is to set out how the discovery was made and to provide preliminary interpretations of this rare discovery.

Între bizantini și tătari. Cercetările arheologice de la Cetatea Noviodunum (Turnul de Colț - *Intramuros* și Curtina A)

Aurel-Daniel STĂNICĂ, Ștefan HONCU,
Andrei BALTAG

Situat în apropierea unuia dintre cele mai importante vaduri ale Dunarii, de pe cursul său inferior, situl de la Noviodunum a fost afectat de distrugerile populațiilor migratoare: pecenegi, uzi și cumani. Distrugerile provocate de tătari, în 1242, reprezintă ultimul atac efectuat de migratori asupra centrului urban de la Noviodunum.

Cercetările arheologice realizate în ultimii ani la Turnul de Colţ, în *intramuros* și Curtina A, oferă noi informații privind locuirea medio-bizantină și medievală și efectele distrugerilor provocate de populațiile migratoare asupra sitului.

Between the Byzantines and the Tartars. Archaeological research of the Noviodunum Fortress (Corner Tower - Intramuros *and Curtain A)*

Located near one of the most important fords of the Danube, on its lower course, the site of Noviodunum was affected by the destruction of migratory populations: Pechenegs, Uzi and Cumans. The destruction caused by the Tartars in 1242, is the last attack made by migrants on the urban center of Noviodunum.

Archaeological research conducted in recent years at the Corner Tower, within the walls and Curtain A, provides new information on the Middle Byzantine and medieval habitation and the effects of destruction caused by migrant populations on the site.

Așezarea Civilă Est de la Noviodunum. Noi perspective

Marius STREINU, Oana BORLEAN, Alexandra DOLEA,
Bianca GRIGORAȘ, Aurel STĂNICĂ,
Alina STREINU, Gabriel VASILE

Prezentarea aduce în atenția comunității științifice rezultatele cercetării arheologice din sectorul Așezării Civile Est al sitului arheologic Cetatea Noviodunum. Prin urmare, vom prezenta rezultatele preliminare ale cercetării întreprinse în perioada 2017-2021. Cele cinci campanii au scos la iveală un nivel medio-bizantin care constă în descoperirea

urmelor unui bordei, a unei construcții din piatră și a unei necropole de inhumație. Cercetările arheologice din ultimul an aduc noi informații despre evoluția spațiului aflat în afara zidului estic al incintei cetății, contribuind la creionarea situației de ansamblu. Cercetările de teren sunt însoțite de cele ale materialului ceramic, ceramic de construcție, precum și al analizei antropologice fizice și a prelucrării digitale a informațiilor înregistrate în timpul activității de teren, cum sunt 3D-urile și ortofotoplanurile.

Sectorul Așezarea Civilă Est nu a fost cercetat înaintea inițierii proiectului de cercetare bazat pe parteneriatul dintre ICEM Tulcea și INP, fiind cu atât mai interesant cu cât a fost afectat de conflicte militare moderne, programe agricole și industriale din perioada comunistă, toate aceste interferențe fiind identificate în straturile superioare.

East Civil Settlement at Noviodunum. New perspectives

The presentation brings in the attention of the scientific community the results of the archaeological research in the East Civil Settlement sector of the Noviodunum archaeological site. Therefore, we will present the preliminary results of the research undertaken during 2017-2021. The five campaigns revealed a Middle Byzantine level that consists in discovering the traces of a hut, a stone construction and a burial necropolis. This year's excavation campaign offers new information about the evolution of the space outside the eastern fortification wall of the city, contributing to the understanding of the overall situation. Field work is accompanied by the study of ceramic material, ceramic building material, as well as physical anthropological analysis and digital processing of information recorded during field activity, such as 3D and orthophoto.

The Eastern Civil Settlement sector was not explored before the initiation of this research project based on the partnership between ICEM Tulcea and INP, being all more interesting as it was affected by modern military conflicts, agricultural and industrial programs during the communist period, all these disturbances being identified in the upper strata.

Un segment dintr-o necropolă medievală descoperită la Târgoviște *Calea Domnească 192* (jud. Dâmbovița, România). Date arheologice și antropologice

Gabriel VASILE, Florin- Gabriel PETRICĂ,
Minodora CÂRCIUMARU, Mihai Claudiu NĂSTASE

În anul 2020 au avut loc cercetări arheologice preventive pe Strada Calea Domnească, nr. 192, punct inclus în situl Vatra Oraşului Medieval Târgovişte. Realizate pe o suprafaţă restrâsă (68,6 mp), cercetările s-au finalizat cu rezultate notabile în ceea ce privește topografia bisericilor din fosta Cetate de Scaun şi, implicit, pentru istoria medievală a aşezării urbane. Avem de-a face cu urmele unui complex ecleziastic inedit, ţinând cont de lipsa menţiunii în documente sau în alte izvoare scrise, parte din cimitir şi din zidurile prăbuşite ale unei clădiri fiind surprinse *in situ*. Au fost identificate şi cercetate arheologic un număr de 25 de morminte de înhumaţie, cu inventar funerar asociat (monede, inele, obiecte de decor vestimentar, vase din sticlă, piese din ceramică şi metal) databil în perioada secolelor XVI-XVII.

Întreg materialul scheletic a fost analizat antropologic. În cele 25 de morminte au fost identificați 36 de indivizi. Numărul ridicat al acestora nu se datorează unor înmormântări duble, ci reprezintă, mai degrabă, rezultatul deranjamentelor din vechime (unele complexe funerare erau suprapuse) sau din prezent (din timpul cercetării *in situ* a mormintelor sau manipulării oaselor în laborator). Surprinde numărul ridicat de indivizi subadulți identificați (23), decesele fiind prezente la toate grupele de vârstă: fœtus/nou-născut (3), infant (8), infans I (7), infans II (4) și adolescent (1). Dintre indivizii adulți (13), cei mai mulți (7) nu au putut fi încadrați specific într-o grupă de vârstă. Restul (6) au fost plasați în egală măsură (câte 2) în clasele de vârstă adult tânăr, adult matur și adult bătrân. Sexul a putut fi determinat în 12 cazuri: 8 femei și 4 bărbați (*sex ratio* = 0,5). Cu ajutorul tabelelor de mortalitate au putut fi calculați unii indicatori demografici, dintre care cei mai importanți sunt reprezentați de probabilitatea la deces, probabilitatea de supraviețuire, speranța de viață la naștere și speranța de viață în etapa adultă, pentru cele două sexe. Prin observarea unor modificări patologice (dentare și osoase), înregistrarea unor caractere epigenetice postcraniene ori prin evaluarea unor markeri ai stresului musuloscheletic, am încercat să aflăm potențialele cauze ale deceselor și să evaluăm tipul și intensitatea activităților fizice cotidiene ale

indivizilor medievali înmormântați la Târgoviște Calea Domnească 192.

Analiza antropologică s-a desfășurat în cadrul proiectului postdoctoral finanțat de UEFISCDI - *Înainte și după moarte. O perspectivă bioarheologică asupra populațiilor din necropole medievale din Muntenia (BioArchMed)* - cod: PN-III-P1-1.1-PD-2019-0351.

A segment from a medieval necropolis discovered at Târgoviște Calea Domnească 192 (Dâmbovița County, Romania). Archaeological and anthropological data

In 2020, preventive archeological research took place on Calea Domnească Street, no. 192, which was included in The Core of the Medieval Town of Târgoviște archaeological site. Carried out on a small area (68.6 sqm), the research was completed with notable results in terms of the topography of the churches in the former Citadel of the Throne and, implicitly, for the medieval history of the urban settlement. We are dealing with the traces of a unique ecclesiastical complex, taking into account the lack of mention in documents or other written sources, part of the cemetery, and the collapsed walls of a building being captured in situ. A number of 25 burial tombs have been identified and archaeologically researched, with associated funerary inventory (coins, rings, objects of clothing decoration, glass vessels, ceramic and metal pieces) dating from the 16th-17th centuries.

The entire skeletal material was anthropologically analyzed. In the 25 graves, a minimum number of 36 individuals were identified. The high number of them is not due to double burials, but rather the result of disturbances from ancient times (some funerary complexes were superimposed) or from the present (during in situ research of graves or manipulation of bones in the laboratory). It surprises the high number of identified subadults individuals (23), the deaths beeing present in all age groups: fœtus / newborn (3), infant (8), infans I (7), infans II (4), and adolescent (1). Of the adult individuals (13), most (7) could not be specifically included in an age group. The rest of them (6) were placed equally (2) in the age classes young adult, mature adult, and old adult. Sex could be determined in 12 cases: 8 females and 4 males (sex ratio = 0.5). Based on mortality tables, some demographic indicators could be calculated, of which the most important is the probability of death, the probability of survival, life expectancy at birth, and life expectancy in adulthood, for both sexes. By observing dental and bone pathological changes, recording postcranial epigenetic characters, or evaluating markers of musculoskeletal stress, we tried to find out the potential

causes of death and assess the type and intensity of daily physical activities of medieval individuals buried at Târgoviște Calea Domnească 192.

The anthropological analysis was carried out within the postdoctoral project funded by UEFISCDI – Before and after death. A bioarchaeological perspective on the populations from medieval necropoles of Greater Wallachia (BioArchMed) - code: PN-III-P1-1.1-PD-2019-0351.

Cercetări arheologice în Caransebeș. Campania din 2019

Silviu OȚA

Cercetările arheologice din orașul fortificat Caransebeș (Sebeș), din anul 2019, s-au desfășurat pe Strada Potocului. Zona studiată este amplasată lângă mica fortificație interioară, la vest de ea, în partea de jos a orașului.

Au fost deschise două casete (de 3.00 x 3.00 m), la o distanță de 3.00 m una de alta. Ambele au coincis cu o parte a străzii medievale. Au fost descoperite două porțiuni de pavaj alăturate, înclinate, cu o rigolă de scurgere. Pe trotuar, au fost descoperite: o monedă de argint din timpul lui Gabriel Bethlen (1613-1629), un fragment de pipă, cuie, o potcoavă de cal, două catarame, o lamă de la briceag cu tăișul zimțat, fragmente de sticlă etc. Lângă trotuar a fost cercetată o porțiune dintr-o farmacie sau magazin de mirodenii, distrusă probabil de austrieci. Lângă ea a funcționat un atelier pentru prelucrarea fierului.

Peste trotuar, a fost realizată o amenajare de pământ și piatră pentru a creea un teren plan, terenul fiind denivelat datorită amenajării rigolei pentu scurgerea apei. Aceasta a fost realizată în timpul prezenței la Caransebeș a armatei imperiale austriece. Peste ea a fost surprins un alt nivel de amenajare compus din pământ gălbui și lut amestecat cu fragmente de cărămizi, din care s-au recuperat cuie.

La rândul său, acest nivel a fost suprapus de un altul, din pământ brun amestecat cu fragmente de mortar și bucăți de cărămizi. Piesele descoperite constau în cuie, fragmente de sticlă, table de fier și un fragment de recipient din același material.

Archaeological research in Caransebeș. The campain from 2019

Archaeological research in the fortified city of Caransebeș (Sebeș), in 2019 took place on Potocului Street. The studied area is located near the small

inner fortification, west of it, at the bottom of the city.

Two cassettes were opened (3.00 x 3.00 m), at a distance of 3.00 m from each other. Both coincided with part of the medieval street. Two adjacent, sloping pavement portions with a drainage channel were discovered. On the sidewalk were discovered a silver coin issued in the time of Gabriel Bethlen (1613-1629), a pipe fragment, nails, a horseshoe, buckles and two blades with a serrated edge, fragments of glass, etc. A part of a pharmacy or spice shop, probably destroyed by the Austrians, was searched near the sidewalk. Near, was an iron processing workshop. Across the sidewalk, an arrangement of earth and stone was made to create a flat ground, the ground being uneven due to the arrangement of the channel for water drainage. This was done during the presence of the Austrian imperial army in Caransebes. Over it was caught another level of arrangement composed of yellowish earth and clay mixed with fragments of bricks, from which nails were recovered.

In turn, this level was superimposed by another, made of brown earth mixed with fragments of mortar and pieces of bricks. The discovered items consist of nails, glass fragments, iron sheets and a fragment of a container made of the same material.

Moștenirea otomană în Dobrogea
The Ottoman Heritage in Dobrogea

Ceramica europeană în Imperiul Otoman: descoperirile de la Ester, Dobrogea (secolele XVIII – XIX)

Niculina DINU

Descoperirile ceramice din așezarea de la Ester au fost de cele mai multe ori de ceramică otomană, provenind din atelierele de Iznik sau din cele de la Kutahya și uneori cești de porțelan chinezesc. Ceramica occidentală era foarte puțin prezentă, câteva fragmente de cești de porțelan care arătau concurența ce începea să fie făcută de occidentali ceramicii din imperiu în secolul al XVIII – lea. Descoperiri întâmplătoare din zona acestei așezări arată o cu totul altă realitate: foarte multe fragmente de ceramică occidentală lucrată în special pentru lumea otomană – farfurii, cești, căni aparținând atelierelor de la Sarreguemines, Meissen sau celor din Anglia și Germania din a doua jumătate a secolului al XVIII – lea și până la sfarșitul secolului al XIX – lea. Multitudinea formelor și calităților produselor arată că produsele Europei de Vest sunt accesibile populației din această parte a imperiului.

European pottery in the Ottoman Empire : the discoveries of Ester, Dobroudja (18th – 19th centuries)

The pottery discoveries from the Ester settlement were mostly Ottoman pottery, from Iznik or Kutahya workshops and sometimes Chinese porcelain cups. Western pottery was very little present, a few fragments of porcelain cups that showed the competition that was beginning to be made by Western ceramics in the empire in the eighteenth century. Accidental discoveries in the area of this settlement show a completely different reality: many fragments of Western pottery made especially for the Ottoman world – plates, cups and mugs belonging to the workshops of Sarreguemines, Meissen or those of England and Germany in the second half of the century 18th century and until the end of the 19th century. The multitude of shapes and qualities of the products show that the products of Western Europe are accessible to the population of this part of the empire.

Cimitirul musulman de la Constanța *Boreal*. O abordare bioarheologică

Andreea TOMA, Gabriel VASILE

În anii 2019-2020 Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, avându-l ca responsabil științific pe arheologul expert Constantin Băjenaru, a organizat cercetări arheologice preventive în situl *Necropola tumulară și plană de la Constanța – zona Boreal*. Săpăturile efectuate pe loturile aferente unor viitoare construcții (parcare, bloc, hipermarket) din cadrul proiectului imobiliar dezvoltat în perimetrul străzilor Amsterdam și Brest au condus la identificarea a trei morminte databile probabil în bronzul târziu sau în perioada hallstattiană, 23 de morminte din perioada romană (secolele I-II p. Chr. și secolul VI p. Chr.), precum și 314 complexe funerare ce aparțin unui vechi cimitir musulman aflat în apropiere de fostul sat Palazu Mare, în prezent cartier al orașului Constanța. Necropola musulmană, dezvoltată pe o înălțime dominantă pe care sunt atestați tumuli aplatizați preistorici și antici, a fost datată, provizoriu, în secolele XVIII-XIX. Din punct de vedere al ritualului funerar precizăm că toate mormintele sunt de același tip – groapă dreptunghiulară sau ovală, cu firidă laterală săpată către sud-est. Deși cimitire de epocă otomană, datate în secolele XVIII-XIX, au mai fost cercetate în Dobrogea (Enisala *La Bucluc* și *La Biserică*,

Luncavița *Cetățuia*, Isaccea *Biserica Sfântul Gheorghe*, Ester, Mangalia), niciunul nu a beneficiat de o analiză antropologică. O excepție o constituie cele 10 morminte descoperite la Cheia *Dealul Pazvant*, puțin mai vechi (secole XVI-XVIII), aflate în curs de publicare (Gabriel Vasile 2021). În astfel de circumstanțe, necropola de la Constanța *Boreal*, devine una inedită, fiind prima necropolă otomană descoperită în mediul urban din România, analizată antropologic.

Deși au fost examinate circa o cincime din numărul total al indivizilor înhumați la Constanța *Boreal*, încep să se întrevadă unele tendințe în ceea ce privește profilul demografic al populației analizate (distribuția pe grupe de vârstă și sex, probabilitatea la deces, probabilitatea de supraviețuire, speranța de viață la naștere, speranța de viață a populației adulte). De asemenea, prin înregistrarea unor caractere morfoscopice, (bio)metrice și non-metrice (epigenetice), am încercat să stabilim un tipar fenotipic al indivizilor în vederea comparării acestora cu alte populații din spațiul dobrogean sau dintr-un areal mai extins. Identificarea unor modificări patologice dentare și osoase, precum și evaluarea principalelor zone de inserție musculară pe oase (enteze), au relevat rezultate interesante în ceea ce privește starea de sănătate, condițiile de viață și activitățile cotidiene ale populației medievale înmormântate aici.

The Muslim cemetery from Constanța Boreal.
A bioarchaeological approach

In the years 2019-2020, the Museum of National History and Archeology of Constanța, having as scientific manager the expert archaeologist Constantin Băjenaru, organized preventive archaeological research in the site named The tumular and flat necropolis from Constanța – Boreal area. Excavations carried out on the lots related to future constructions (parking, block, hypermarket) within the real estate project developed in the perimeter of Amsterdam and Brest streets led to the identification of three tombs dating probably in the late Bronze or Hallstattian period, 23 tombs from the Roman period (1st-2nd centuries AD and 6th century AD), as well as 314 funerary complexes belonging to an old Muslim cemetery located near the former village of Palazu Mare, now a district of Constanța. The Muslim necropolis, developed on a dominant height on which the prehistoric and ancient flattened mounds are attested, was provisionally dated in the XVIII-XIX centuries. From the point of view of the funeral ritual, we specify that all the tombs are of the same type – rectangular or oval pit, with a lateral niche dug to

the southeast. Although cemeteries from the Ottoman era, dating from the 18th and 19th centuries, have been researched in Dobrogea (Enisala La Bucluc and La Biserică, Luncavița Cetățuia, Isaccea Biserica Sfântul Gheorghe, Ester, Mangalia), none of them benefited from an anthropological analysis. An exception is the 10 tombs discovered at Cheia Dealul Pazvant, a little older (16th-18th centuries), which are under the press (Gabriel Vasile 2021). In such circumstances, the necropolis from Constanța Boreal becomes a unique one, being the first Ottoman necropolis discovered in the urban environment of Romania, anthropologically analyzed.

Although about a fifth of the total number of individuals buried in Constanța Boreal has been examined, some trends are beginning to emerge in terms of the demographic profile of the analyzed population (distribution by age groups and sex, probability of death, probability of survival, hope life expectancy at birth, the life expectancy of the adult population). Also, by registering some morphoscopic, (bio)metric and non-metric (epigenetic) characters, we tried to establish a phenotypic pattern of individuals in order to compare them with other populations in the Dobrudja area or from a larger one. The identification of dental and bone pathological changes, as well as the evaluation of the main areas of muscle insertion on the bones (entheses), revealed interesting results in terms of health, living conditions, and daily activities of the medieval population buried here.

Note de istorie urbană: Mangalia între 1878 și Primul Război Mondial

Laurențiu RADU, Corina RADU-IORGUȘ

În noiembrie 1878, Dobrogea este integrată în statul românesc și autoritățile din acea vreme îi acordă o importanță deosebită, urmărind să dezvolte această regiune și recuperarea decalajelor înregistrate față de restul României. Aceste acțiuni s-au înregistrat și la Mangalia, chiar dacă într-un ritm mai scăzut datorită apropierii de granița bulgară, dar și a dezvoltării impetuoase a portului Constanței. Comunicarea își propune să prezinte dezvoltarea demografică și alte fapte legate de administrarea orașului Mangalia. Populația orașului înregistrează un ritm continuu de creștere, dovedit de recensămintele efectuate în acea perioadă, ajungând la 1905 la un număr de 1459 locuitori iar la 1912 la 1926 locuitori. În partea dedicată administrației orășenești, prezentăm

primarii orașului Mangalia din această perioadă și câteva mențiuni despre evenimente ce au marcat istoria orașului.

Notes on urban history: Mangalia between 1878 and the First World War

In November 1878, Dobrogea was integrated into the Romanian state and the authorities of that time gave it a special importance, aiming to develop this region and recover the gaps recorded compared to the rest of Romania. These actions were also registered in Mangalia, even if at a slower rate due to the proximity of the Bulgarian border, but also to the impetuous development of the port of Constanța. The communication aims to present the demographic development and other facts related to the administration of Mangalia. The population of the city registers a continuous growth rate, proven by the censuses carried out in that period, reaching in 1905 a number of 1459 inhabitants and in 1912 to 1926 inhabitants. In the part dedicated to the city administration, we present the mayors of Mangalia from this period and some mentions about events that marked the history of the city.

Drumuri comerciale și locuri de popas în Dobrogea otomană

Aurel MOTOTOLEA

Dobrogea este situată la intersecția unor importante drumuri comerciale și a fost întotdeauna o zonă de tranzit pentru ruta comercială care unea Marea Mediterană de zona baltică, precum și punct terminus pentru rutele comerciale din Europa centrală. Acest fapt, împreună cu implementarea tradițiilor lumii musulmane, a dus la apariția în centrele importante ale provinciei a unui element specific: hanurile. Ele capătă trăsături specifice, conform tradiției orientale. Surse scrise din epocă atestă existența hanurilor în orașele dobrogeane dar și în alte localități mici. În puține cazuri, aceste informații sunt confirmate de descoperirile arheologice. Lucrarea de față prezintă etapele apariției acestor hanuri, distribuția lor spațială, factorii care au condus la dezvoltarea dar și la involuția activității lor. Aici sunt prezentate, de asemenea, caracteristicile generale ale acestui gen de stabiliment public în lumea musulmană și gradul în care acestea s-au păstrat în cazul hanurilor dobrogeane. Termenul mai potrivit pentru Dobrogea este cel de „han” (Khān) și nu caravanserai, un termen binecunoscut în lumea

islamică. Un element interesant este legătura Dobrogei cu rutele comerciale balcanice.

Trade routes and stops in Ottoman Dobrudja

Dobrudja is located at the crossroad of commercial roads and was always the transit area for the trade road that linked the Mediterranean to the Baltic area, as well as a terminus point for the commercial routes in central Europe. This, together with the implementation of traditions of the Muslim world, led to the appearance in the important centers of the province of a specific element: the inns. They acquire specific features, according to the oriental tradition. Written sources of that time certify the existence of inns in Dobrudjan cities but also in other small localities. In rare cases this information is confirmed by archaeological findings. The present paper presents the steps in the emergence of these inns, their spatial distribution, the factors that led to the development but also to the involution of their activity. Here are also presented the general characteristics of this kind of public establishment in the Muslim world and the degree in which these were preserved in the case of Dobrudjan inns. The more appropriate term for Dobrudja is that of "inn" (Khān) and not caravanserai, a well-known term in the Islamic world. An interesting element is the connection of Dobrudja with Balkan commercial routes.

SECŢIA NUMISMATICĂ / NUMISMATIC SECTION

Numismatica la Dunărea de Jos. De la Antichitate la contemporaneitate
Numismatics at the Lower Danube. From Antiquity to Contemporary

Observații cu privire la semnele pre-monetare ale cetăților vest-pontice

Florina BÎRZESCU

Semnificația formelor de vârf de săgeată și frunză a primelor emisiuni cu caracter monetar emise de Borystenes, Histria și Apollonia Pontica a constituit subiectul unei vaste literaturi. Contextul care a determinat apariția acestora și funcționalitatea lor sunt alte probleme strâns legate de semnificație. Unicitatea formei și lipsa unor conexiuni ajutătoare (date de evidența literară, epigrafică, arheologică) fac să fie greu de răspuns într-un mod convingător la toate aceste întrebări. Cu toate acestea, subiectul a fost deseori abordat și merită în continuare atenția, căci vârfurile de săgeată nefuncționale sunt o constantă a descoperirilor în cele trei cetăți grecești vest-pontice, cu potențial pentru studiul unor aspecte (politice, economice, sociale, cultuale, etc.) legate de existența celor trei cetăți în epoca arhaică târzie și clasică timpurie.

O ipoteză de lucru a pus în legătură semnele pre-monetare în formă de vârf de săgeată/frunză și cultul lui Apollo, fiind propusă pentru prima dată de A. S. Rusjaeva, și circulând în literatură ca una dintre alternativele la interpretare. Recent François de Callataÿ concluziona că ipoteza după care aceste piese ar fi apărut ca mijloc de schimb pentru comerțul dintre greci și indigeni prezintă o serie de dificultăți din punct de vedere numismatic, și mai degrabă ar fi de preferat o abordare din perspectiva cultului lui Apollo, la care forma de vârf de săgeată/frunză pare să trimită, respectiv să le vedem ca ofrande pentru zeu. Mai mult, în lucrarea sa despre apariția monedei (*Money and the early Greek mind*) Richard Seaford ajunge la o concluzie similară: pare să existe o legătură între recunoașterea colectivă a valorii simbolice a unei piese de metal standardizate și distribuirea sacrificială în cult. Comunicarea de față își propune să investigheze această direcție de cercetare. Sunt făcute câteva observații asupra pieselor propriu-zise și a surselor literare ce le privesc. De asemenea, semnele pre-monetare sunt puse în

contextul apariției monedei în lumea greacă. Paralele iconografice cu simboluri monetare de pe emisiunile altor cetăți grecești vor fi de asemenea discutate. Nu în ultimul rând modul de funcționare a monedei în sanctuarele din lumea greacă în secolele mai târzii poate oferii indicii despre perioada timpurie a acestei practici în cetățile vest-pontice.

Observations on the pre-monetary signs
of the West Pontic cities

The meaning of the arrowhead and leaf shapes of the first monetary issues of Borystenes, Histria, and Apollonia Pontica is the subject of a rich literature. The context that determined their appearance and their functionality are other issues closely related to their significance. The uniqueness of the form and the lack of helpful connections (given by the literary, epigraphic, archaeological evidence) make it difficult to answer all these questions in a convincing way. However, the subject has often been addressed and still deserves attention, because the non-functional arrowheads are a constant of discoveries in the three West Pontic Greek cities, with potential for the study of aspects (political, economic, social, cultural, etc.) related to the existence of the three cities during the late Archaic and early Classical periods.

A working hypothesis linked the pre-monetary signs in the shape of arrowhead / leaf and the cult of Apollo, being proposed for the first time by A. S. Rusjaeva, and circulating in literature as one of the alternatives of interpretation. Recently François de Callataÿ concluded that the hypothesis according to which these pieces would have emerged as a means of exchange for trade between Greeks and natives presents a number of difficulties from a numismatic point of view, and that it would work better an approach from the perspective of the cult of Apollo, to which the shape of the arrowhead / leaf seems to relate, respectively to see them as offerings to the god. Moreover, in his work on the origin of money (Money and the early Greek mind) Richard Seaford reaches a similar conclusion: there seems to be a connection between the collective recognition of the symbolic value of a standardized metal piece and the sacrificial distribution. This presentation aims to investigate this direction of research. Some remarks are made on the arrowheads themselves and the literary sources related to them. These are also placed in the context of the emergence of the coins in the Greek world. Iconographic parallels with monetary symbols from issues of other Greek cities will also be

discussed. Last but not least, the way the coin works in the sanctuaries of the Greek world in the later centuries can provide clues about the early period of this practice in the West Pontic cities.

Monede de aur din secolele V-I a.Chr. din colecția Maria și dr. George Severeanu

Aurel VÎLCU, Dan PÎRVULESCU

O parte importantă a colecției Aur și Metale Prețioase a Muzeului Municipiului București este alcătuită din piese donate de Dr. George Severeanu și mai târziu de soția sa, Maria. Colecția cuprinde diverse monede grecești de aur puse în circulație în secolele V-I, dar și stateri macedoneni antumi și postumi de tip Filip II, Alexandru cel Mare și Lysimach. Emisiunile romane sunt reprezentate îndeosebi de piese târzii din secolele IV-V p.Chr., bătute în epoca lui Constantin cel Mare și continuând cu Arcadius și Honorius, până la Valentinian III. Nu lipsesc nici emisiunile bizantine, cele mai multe din secolele VI-VII, care se încheie cu doi hyperperi de tip Ioan III Vatatzes. Pentru perioada medievală se remarcă tezaurul găsit în București, la Sala Palatului, alcătuit din emisiuni ale Imperiului Otoman și Olandei, dar și descoperiri monetare rezultate în urma cercetărilor arheologice preventive din București și jud. Ilfov.

La sesiunea științifică Pontica din anul 2019 am prezentat staterii macedoneni de tip Filip II, Alexandru cel Mare și Lysimach, o parte văzând recent lumina tiparului (RCAN, nr. 5, 2019). În continuare, în cadrul sesiunii din acest an, ne-am propus prezentarea unui lot de monede puse în circulație începând cu secolul V a.Chr., unele mai rar întâlnite în colecțiile din România, precum darici persani, emisiuni de electrum din Lesbos și Asia Mică, emisiuni de aur din Sicilia, Cartagina și Egiptul elenistic, dar și piese legate de istoria Daciei, așa cum este cazul kosonilor. Toate monedele au fost supuse analizelor metalografice prin metoda XRF, rezultând observații privind evoluția aurului monetizat, de la utilizarea resurselor naturale la rafinarea metalului prețios.

Gold coins from the 5th-1st centuries BC
from the collection of Maria and Dr. George Severeanu

A significant part of the Gold and Precious Metals collection of the Bucharest Museum Museum consists of pieces donated by Dr. George Severeanu and later by his wife, Maria. The collection includes

various Greek gold coins put into circulation in the fitht-first centuries BC but also Macedonian staters antumi and postumi of type Philip II, Alexander the Great and Lysimachus. The Roman issues consist mainly of late pieces from the fourth-fifhth centuries AD, minted during the the time of Constantine the Great and continuing with Arcadius and Honorius, until Valentinian III. There are also some Byzantine issues, most of the sixth-seventh centuries, which end with two hyperpers of the type John III Vatatzes. For the medieval period the hoard found in Bucharest, at the Palace Hall, stands out, made up of issues of the Ottoman Empire and the Netherlands, but there are also several other monetary discoveries resulting from preventive archaeological research in Bucharest and Ilfov County.

At the Pontica scientific session in 2019, we presented the Macedonian staters of Philip II, Alexander the Great and Lysimachus, some of which recently appeared in print (RCAN, no. 5, 2019). As sucht, during this year's session, we set out to present a batch of coins put into circulation starting with the fifth century BC, some less common in Romanian collections, such as Persian darics, electrum issues from Lesbos and Asia Minor, gold issues from Sicily, Carthage and Hellenistic Egypt but also pieces related to the history of Dacia, as is the case of the Kosons. All coins were subjected to metallographic analyzes by the XRF, method resulting in observations on the evolution of monetized gold, from the use of natural resources to the refining of the precious metal.

Considerații asupra unui stater de tip Alexandru cel Mare în numele lui Seleukos I descoperit la Ostrov (jud. Constanța, România)

Emanuel PETAC

În anul 1961, Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei Române achiziționa un stater de tip Alexandru cel Mare emis în numele lui Seleukos I. Piesa provenea de la C. Deculescu, fost ministru și senator în perioada interbelică, ea fiind descoperită la Ostrov (jud. Constanța), fără să cunoaștem momentul descoperirii. Moneda, de tip WSM 1335 = SC 56, aparține unei serii extrem de rare, reprezentată prin acest singur exemplar (unul similar în comerțul internațional de antichități cu peste un secol în urmă) păstrat și aflat în colecție publică, ca și printr-un dublu stater tip WSM 1334 – SC 55, această serie fiind bătută într-un centru necunoscut din Cappadocia, probabil, la finalul secolului al IV-lea a.Chr. Rolul pieselor din această serie restrânsă pare

să fi fost mai degrabă ceremonial, emiterea fiind legată fie de întemeierea Seleuciei de pe Tigru în anul 305-304 a.Chr., fie de victoria asupra lui Antigonos în anul 301 a.Chr. Descoperirea se înscrie perfect în seria restrânsă a descoperirilor de monede seleucide de pe linia Dunării de Jos, pentru care menționâm tetradrahmele din tezaurele de la Satu Nou (jud. Constanța), Rasa (jud. Călărași), Vedea (jud. Giurgiu) și Hinova (jud. Mehedinți). Descoperirile de monede de aur de la finele secolului al IV-lea a.Chr. constituie un orizont consistent în regiune, ele provenind mai ales din teritoriile controlate de Antigonos Monophtalmos, în condițiile mercenariatului tracic și getic în armatele diadohilor. Descoperirea unui stater de la Seleukos I se înscrie în același orizont și, deși unică până în prezent, nu face notă discordantă cu ansamblul descoperirilor.

Considerations on a stater type Alexander the Great in the name of Seleukos I discovered in Ostrov (Constanța County, Romania)

In 1961 one Alexander type stater in the name of Seleukos I was bought by the Numismatic Department from the Library of the Romanian Academy. The coin was selling by C. Deculescu, former politician from the interwar period and it was discovered at Ostrov (Constanța County). It belongs to a very rare series of gold coins represented by this single stater (WSM 1335 = SC 56), another lost in commerce, being registered more than 100 years ago (1900 and 1913). There is also a double stater of the same type included in this series (WSM 1334-SC 55), all of them being struck at the end of the 4th c. BC in an uncertain centre from Cappadocia. The role of these coins seems to be rather ceremonial then financial, related to a special occasion like the foundation of Seleukia on the Tigris in 305-304 BC or the victory over Antigonos Monophtalmos at Issos in 301 BC. This discovery is perfectly integrated to the already known horizon of Seleukid coins finds (only tetradrachms) from the same period coming from the hoards discovered at Satu Nou (Constanța county), Rasa (Călărași county), Vedea (Giurgiu county) and Hinova (Mehedinți county). Also, the finds of gold Alexanders at the end of the 4th c. BC are common in the entire area of Lower Danube, the coins coming especially from the territories controlled by Antigonos Monophtalmos, grace to the Thracians or Getae warriors fighting as mercenaries in the Diadochi armies. This stater from Seleukos I is a part of the same phenomenon.

Un depozit monetar preroman descoperit în necropola de epocă romană de la Callatis

Gabriel Mircea TALMAȚCHI, Mihai IONESCU

În anul 1994, în punctul restaurant "Pelican" din Saturn, au fost efectuate cercetări arheologice pentru pregătirea terenului în vederea construirii unui liceu. Printre complexele funerare cercetate, datând din epocile elenistică și romană, se remarcă și un mormânt realizat în groapă simplă și firidă, care avea în inventarul descoperit un număr de patru monede de bronz din tipul Athena, bătute în monetăria locală callatiană. Deși restul mormintelor de acest tip sunt considerate ca aparținând secolelor II-III p.Chr., este foarte posibil ca cel cu depozitul monetar să fie realizat la sfârșitul secolului I a.Chr. sau în prima parte a secolului I p.Chr. Considerăm că putem identifica în această situație un mormânt singular, mult mai timpuriu, care la 100 sau 150 de ani de la momentul săpării sale, s-a pierdut în marea masă a celor executate în contextul apariției în zonă a populației sarmatice. Pentru caracterul său timpuriu sunt aduse mai multe argumente numismatice printre care: modul destul de bun și relativ uniform de conservare al monedelor, emiterea acestora odată cu a doua parte a secolului al III-lea până către mijlocul secolului I a.Chr, iar depunerea lor, ca piese relicte, nu poate depăși câteva decenii în noua lor semnificație religioasă, ca obol al lui Charon.

A pre-Roman monetary deposit discovered in the Roman-era necropolis of Callatis

In 1994, archaeological research was carried out at the "Pelican" Restaurant in Saturn Black Sea resort in order to prepare the ground for the construction of a high school. Among the researched funerary complexes, dating to the Hellenistic and Roman eras, one tomb stands out, made of a simple pit and niche, with four Athena bronze coins struck in the local Callatian mint. Although the other tombs of this type are usually dated to the 2nd-3rd centuries BC, it is very likely that the one with the coin deposit was made at the end of the 1st century BC or in the first part of the 1st century AD. We consider that, in this situation, we can identify a singular, much earlier tomb, which, 100-150 years after it was made, got lost in the great number of similar tombs executed upon the emergence of the Sarmatians in the area. There are several arguments in favor of its earlier dating, such as: the fairly good

and relatively uniform preservation of the coins, their issuance in the second half of the 3rd century to the middle of the 1st century BC. Also, their deposition as coins relics cannot exceed a few decades in their new religious significance as Charon's obol.

Un nou lot de denari republicani romani din tezaurul de la Craiova – Strada Bucovăț

Radu Gabriel DUMITRESCU

În urmă cu două decenii era publicat un lot de 14 denari republicani romani care proveneau din tezaurul descoperit la Craiova pe strada Bucovăț. Se pare că această descoperire a fost făcută în deceniul al V-lea al secolului trecut. Ulterior tezaurul, care ar fi cuprins peste 100 de monede, a fost împrăştiat la diverse cunoştinţe sau membrii ai familiei descoperitorului. Cercetând arhiva Muzeului Olteniei și corelând o serie de mărturii orale, am putut identifica un nou lot din acest tezaur, format din 45 de denari. În registrul de inventar al muzeului monedele sunt consemnate ca descoperiri izolate achiziționate în anul 1963 de la colonelul Alexandru Badea Constantinescu. Acesta era cumnatul lui C. S. Nicolăescu-Plopșor, cel care l-a ajutat să vândă muzeului monedele pentru a nu-i fi confiscate, dar și pentru a se putea întreține, fiindu-i retrase toate drepturile ca urmare a statutului de deținut politic.

Noul lot completează anii prezumtivi de la începutul și sfârșitul tezaurului, noile repere cronologice fiind anii 157-27 a.Chr. Din cele 45 de monede, 40 sunt piese originale, iar cinci sunt imitații de epocă. Sunt emisiuni cunoscute și relativ comune descoperirilor numismatice de acest gen din țara noastră, comunicarea acestui nou lot de tezaur completând peisajul descoperirilor de monedă republicană romană din Oltenia.

A new batch of Roman republican denarii from the Craiova hoard - Bucovăț Street

Two decades ago, a batch of 14 Roman republican denarii was published, coming from the treasure discovered in Craiova on Bucovăț Street. It seems that this discovery was made in the fifth decade of the last century. Subsequently, the treasure, which would have contained over 100 coins, was scattered to various acquaintances or members of the discoverer's family. Researching the archive of the Oltenia Museum and correlating a series of oral testimonies we was able to identify a

new lot from this hoard, consisting of 45 denarii. In the museum's inventory register, the coins are recorded as isolated discoveries purchased in 1963 from Alexandru Badea Constantinescu. This was brother-in-law of C. S. Nicolăescu-Plopșor, the one who helped him sell the coins to the museum so that they would not be confiscated, but also so that he could support himself, being deprived of all his rights as a result of his status as a political prisoner.

The new lot completes the presumed years of beginning and end of the hoard, the new chronological landmarks being the years 157-27 BC. Of the 45 coins, 40 are original coins, and five are vintage imitations. These are well-known and relatively common issues of numismatic discoveries of this kind in our country, the communication of this new batch of hoard completing the landscape of Roman republican coin discoveries in Oltenia.

Moneda în contextul sosirii coloniștilor Norico-Pannonici în Dacia. Cazul așezării de la Ocna Sibiului-FațaVacilor/La Făgădău

Silviu PURECE

Zăcămintele de sare din regiunea Ocna Sibiului au contribuit la nașterea unor așezări romane aici. Una dintre acestea este așezarea de la Ocna Sibiului-Fața Vacilor/La Făgădău, care a aparținut coloniștilor norico-pannoni. În 2018, o casă din lemn a fost parțial investigată în timpul săpăturilor efectuate în secțiunea S 22, cercetarea acesteia fiind terminată în 2019, când a fost deschisă o nouă secțiune S 24, în zonă. În S 24, pe nivelul de călcare din interiorul casei, a fost găsită o monedă emisă de Tiberius pentru Divus Augustus. În Dacia majoritatea acestor monede sunt legate de primul nivel de locuire, în special de perioada domniei lui Traian. Această descoperire arheologică este un indiciu care poate sugera că începutul acestei așezări și, implicit, sosirea norico-pannonilor aici, trebuie să fie plasate pe vremea împăratului Traian.

The currency in the context of the arrival of the Norico-Pannonian settlers in Dacia. The case of the settlement from Ocna Sibiului-FațaVacilor / La Făgădău

The salt deposits from Ocna Sibiului contributed to the birth of some Roman settlements in this area. One of these is the settlement from Ocna Sibiului-Fața Vacilor/La Făgădău, which belonged to the

Norico-Pannonian settlers. In 2018 a wooden house was partially investigated during the excavations made in the section S 22, its research being finished in 2019 when a new section S 24, was opened in the area. In S 24, on the house ground, a coin issued by Tiberius for Divus Augustus was found. In Dacia the majority of such coins are related with the first level of inhabitation, especially with Trajan's reign. This archaeological find is a clue which may suggest that the beginning of this settlement and the arriving of the Norico-Pannonians here have to be placed in the time of Emperor Trajan.

Monedele din tezaurul mixt de denari romani imperiali și bijuterii (din aur și argint) descoperit la Urechești, jud. Bacău

Delia MOISIL

Tezaurul descoperit la Urechești (jud. Bacău) reprezintă un exemplu întâlnit mai rar de tezaur mixt care grupează monede romane (59 de denari imperiali) și bijuterii relativ compozite din aur și pietre semiprețioase, în principal, dar și un inel din argint. Comunicarea de față își propune să prezinte monedele din acest tezaur și să formuleze câteva concluzii ce derivă din analiza materialului numismatic.

Toate cele 59 de monede din acest tezaur sunt denari romani: cea mai veche monedă este un denar republican datat în 137 a.Chr., cele mai recente piese sunt de la Tiberius. Piesele de la Augustus și Tiberius sunt preponderente în tezaur, reprezentând 86,44 %. Ceea ce este cu totul particular la acest tezaur este faptul că aproximativ 60 % dintre denari, emiși pentru Augustus, aparțin aceleași emisiuni monetare.

Coins from the mixed hoard of imperial Roman denarii and jewellery (gold and silver) discovered in Urechești, Bacău County

The treasure discovered in Urechești (Bacău County) is a less common example of a mixed treasure grouping Roman coins (59 imperial denarii) and relatively composite jewelry made of gold and semiprecious stones, mainly, but also a silver ring. The present communication aims to present the coins from this thesaurus and to formulate some conclusions deriving from the analysis of the numismatic material.

All 59 coins in this hoard are Roman denars: the oldest coin is a republican denar dated 137 BC, the latest pieces are from Tiberius. The pieces from Augustus and Tiberius are predominant in the treasury,

representing 86.44 %. What is very particular about this hoard is the fact that about 60 % of the denars, issued for Augustus, belongs to the same monetary issues.

Despre semnificația și originile reprezentării procesiunii triumfale imperiale pe monedele de la Nikopolis ad Istrum (Moesia Inferior)

Corneliu Bogdan Nicolae BELDIANU

În vremea legatului L. Aurelius Gallus (201-204 p.Chr), pe reversul unor emisiuni monetare de la Nikopolis ad Istrum (Moesia Inferior), bătute în numele împăraților Septimius Severus și Caracalla, apare ilustrată o procesiune triumfală imperială. Imaginea monetară redă o cvadrigă (decorată cu o Nike/Victoria), care poartă două personaje, iar în fața acesteia sunt schițate alte două personaje secundare. Deasupra cailor și a celor două personaje secundare este reprezentată o platformă pe care se află un trofeu cu doi captivi la bază. Întregul cortegiu triumfal este condus de *Virtus*, personificare a virtuților imperiale, ce poartă un stindard (*vexillum*) și un pumnal lung (*parazonium*) sau un falus erect.

Care este semnificația acestui tip monetar? Cum a evoluat imagistica lui la Nikopolis ad Istrum? Care sunt originile și modelul acestei imagistici propagandistice romane? Sunt câteva întrebări legate de această temă monetară de la Nikopolis ad Istrum cărora vom încerca să le găsim un răspuns în prezentarea noastră.

About the significance and origins of the representation of the imperial triumphal procession on the coins of Nikopolis ad Istrum (Lower Moesia)

In time of legate L. Aurelius Gallus (201-204 AD), on the reverse of some monetary issues from Nikopolis ad Istrum (Lower Moesia), struck in the name of the emperors Septimius Severus and Caracalla, an imperial triumphal procession appears illustrated. The monetary image shows a quadriga (decorated with a Nike/Victoria), wearing two characters, in front of it are sketched two other secondary characters. Above the horses and the two secondary characters is illustrated a platform on which is a trophy with two captives at the base. The entire triumphal procession is led by Virtus, personification of the

imperial virtues, who carries a banner (vexillum) and a long dagger (parazonium) or erect phallus.

What is the significance of this monetary type? How did his imagery evolve at Nikopolis ad Istrum? What are the origins and model of this Roman propaganda imagery? Are some questions related to this monetary theme from Nikopolis ad Istrum to which we will try to find an answer in our presentation.

Anul 602 un reper cronologic depășit

Gabriel CUSTUREA

Autorul analizează distrugerea progresivă a frontierei dunărene a Imperiului Bizantin și ipotezele existente. Pe baza izvoarelor scrise s-a stabilit în urmă cu aproape șapte decenii că revolta lui Focas din 602 este evenimentul care a dus la dispariția, pentru mai bine de 300 de ani, a frontierei dunărene a Bizanțului. Totuși, descoperirile arheologice și mai ales cele numismatice, arată o realitate diferită: începând cu anii 70 ai secolului al VI-lea, de la vest la est frontiera dunăreană este distrusă prin atacurile succesive avaro-slave. Sectorul care apăra provinciile Moesia Secunda și Scythia devine nefuncțional în cursul mai multor decenii. Raidurile prelungite din anii 614-619 din Peninsula Balcanică duc la încetarea locuirii urbane și a vieții social-economice de tip roman târziu. Până în 680, anul instalării triburilor bulgare la sud de Dunăre, mai există puncte de sprijin pe Dunăre și pe litoral pentru flota constantinopolitană, fără să mai putem vorbi de o frontieră efectivă.

The year 602 an outdated chronological landmark

The author analyses the progressive destruction of the Danube border of the Byzantine Empire and the existing hypothèses. Based on written sources, it was established almost seven decades ago that the revolt of Phocas in 602 is the event that led to the disappearance, for more than 300 years, of the Danube border of Byzantium. However, archaeological discoveries and especially numismatic ones show a different reality: starting with the 70^{s} of the sixth century, from west to east, the Danube border was destroyed by successive Avar-Slavic attacks.

The sector that defends the provinces of Moesia Secunda and Scythia has become dysfunctional over several decades. The prolonged raids from the years 614-619 in the Balkan Peninsula led to the

cessation of urban living and socio-economic life of the late Roman type. Until 680, the year of the installation of the Bulgarian tribes south of the Danube, there were still support points on the Danube and on the coast for the Constantinople fleet, not to mention an effective border.

La începuturile numismaticii medievale românești. Studiu de caz: O monedă de billon unicat descoperită la Turnu Severin

Marian Iulian NEAGOE

În anul 1970, cu ocazia unor cercetări preventive desfășurate în Piața Ghica din municipiul Drobeta Turnu Severin, a fost descoperită și o mică monedă anepigrafă de billon, care a fost considerată inițial o emisiune monetară medievală maghiară, fără a se preciza intervalul cronologic de datare a piesei. Abia în anul 2014, la o analiză mai atentă a piesei, și, după o curățare prealabilă a acesteia, am putut constata că iconografia aversului și reversului indică faptul că moneda nu poate fi considerată o emisiune a Regatului Maghiar. Aproape tot câmpul aversului este dominat de imaginea unei păsări (acvile) cu aripile îndoite și capul întors spre dreapta, iar marginea flanului marcată de un cerc perlat. Pe revers apare același cerc perlat exterior, iar câmpul este ocupat de o cruce pattée, care prezintă în primul cartier o stea cu șase raze. Moneda are o greutate de 0,48 grame, iar diametrul de 13 mm.

Analizele XRF efectuate asupra monedei, în cadrul laboratorului de restaurare a Muzeului Olteniei din Craiova, au permis stabilirea compoziției elementale, între care se detașează procentajul de cupru cu valoarea de 49,42 %, respectiv cel de argint, cu valoarea de 42,68 % pentru aversul piesei, iar pentru revers 48,50 % cupru și 45,66 % argint. De asemenea, au fost observate, atât pe suprafața aversului, cât și pe cea a reversului, mici suprafețe care mai păstrează urme de aurire, acest aspect indicând posibilitatea ca întreaga piesă să fi fost inițial placată cu foiță din aur.

Din perspectiva analizei asupra iconografiei acestei monede se desprind câteva observații care permit formularea ipotezei că această emisiune poate fi considerată anterioară celor emise în timpul domnitorului Vladislav Vlaicu (1364-1377), considerat primul domnitor al Țării Românești emitent de monedă. Dar când anume a fost bătută moneda de billon și de către cine? Răspunsul la această întrebare este greu de formulat cu precizie, în lipsa unor dovezi complementare, fie de

ordin documentar, fie arheologic. Totuși, câteva observații importante se desprind din analiza piesei în cauză, acestea oferind unele indicii privind identificarea emitentului și a perioadei în care a avut loc evenimentul.

Plecând de la premisa că toate cele trei mobile heraldice prezente pe aversul (acvila) și reversul (crucea pattée și steaua cu șase raze) monedei de billon se regăsesc și pe monedele lui Vladislav Vlaicu, ilustrând o moștenire de la un antecesor al familiei Basarabilor. Daca ne gândim că înaintea lui Vladislav la conducerea Țării Românești au fost tatăl său, Nicolae Alexandru (1352-1364) și bunicul Basarab I (1310-1352), atunci în perioada acestor domnitori ar fi putut fi emisă moneda de billon. Dar, până în prezent, cunoaștem doar acest exemplar provenit dintr-o descoperire izolată în Turnu Severin, iar faptul că astfel de piese nu sunt cunoscute și din alte descoperiri, izolate sau în tezaure monetare, ne îndreptățește să considerăm că moneda respectivă era destinată unei piețe relativ restrânse, anume pentru Țara Severinului (Banatul de Severin), înainte ca această zonă să intre în componența statului medieval al Țării Românești. Știm, de asemenea, dintr-o altă descoperire de la Severin, că o altă emisiune monetară, tot de billon, cu legenda *M SEVERINI*, a circulat pe această piață probabil la începutul secolului al XIV-lea. Mai mult decât atât, iconografia aversului acestei piese, ilustrează în zona centrală a câmpului o acvilă conturnată, încadrată de un cerc perlat, semn că între cele două piese a existat o legătură evident dată de prezența aceleiași mobile heraldice pe ambele emisiuni monetare. În general, în literatura numismatică românească, este acceptată ipoteza că acvila a fost la început o emblemă a familiei Basarabilor, primită de Basarab I de la regele Carol Robert, cel care a introdus, de altfel, în Ungaria, la începutul secolului al XIV-lea, regulile heraldicii apusene. Acest fapt s-a produs în perioada când Basarab era supus al coroanei maghiare și deținea demnitatea de voievod al părților transalpine, deci anterior anilor 1325/1327. Prin aceasta înțelegându-se Țara Severinului, dacă ne gândim doar la faptul că în textul Cronicii pictate de la Viena se precizează că la începutul conflictului dintre Carol Robert și Basarab, în 1330, regele maghiar a ocupat, atât așezarea, cât și Cetatea Severinului, iar ulterior Basarab solicita regelui să încheie pace și să se retragă inclusiv din Severin pe care *„acum, cu forța, il țineți in mainile voastre"*. Tot în această perioadă Basarab a primit din partea regelui maghiar și dreptul de a emite monedă, cunoscut fiind că în lumea medievală acest drept era unul regalia, iar iconografia monedei/monedelor respective nu putea conține decât mobilele atribuite familiei din care făcea parte voievodul.

În concluzie, mica monedă de billon, care constituie obiectul acestei prezentări, reprezintă o emisiune monetară pe care o atribuim voievodului Ivanco Basarab (viitorul Basarab I), iar ca interval cronologic de emitere și circulație a acestei piese ne oprim deocamdată, în lipsa unor dovezi suficiente, la perioada cuprinsă între 1310-1325.

At the beginnings of Romanian medieval numismatics.
Case study: A unique billon coin discovered at Turnu Severin

In 1970, during a preventive research carried out in Ghica Square in Drobeta Turnu Severin, a small anepigraphic coin of billon was discovered, which was initially considered a medieval Hungarian monetary issue, without specifying the chronological date of the piece. Only in 2014, at a closer analysis of the piece, and after a prior cleaning of it, we could see that the iconography of the obverse and reverse indicates that the coin can not be considered an issue of the Kingdom of Hungary. Almost the entire obverse field is dominated by the image of a bird (eagle) with its wings folded and its head turned to the right, and the edge of the flan marked by a pearly circle. On the reverse appears the same outer pearl circle, and the field is occupied by a pattée cross, which presents in the first quarter a star with six rays. The coin weighs 0.48 grams and has a diameter of 13 mm.

The XRF analyzes performed on the coin, within the restoration laboratory of the Oltenia Museum in Craiova, allowed the establishment of the elemental composition, between which the percentage of copper with the value of 49.42 %, respectively the silver, with the value of 42.68 % stand out, for the obverse of the piece, and for the reverse 48.50 % copper and 45.66 % silver. Also, on the surface of the obverse and on the reverse side, small surfaces were observed that still keep traces of gilding, this aspect indicating the possibility that the whole piece was initially plated with gold foil.

From the perspective of the analysis on the iconography of this coin, there are some observations that allow the formulation of the hypothesis that this issue can be considered prior to those issued during the reign of Vladislav Vlaicu (1364-1377), considered the first ruler of Romania to issue currency. But when exactly was the trillion coin struck, and by whom? The answer to this question is difficult to formulate precisely, in the absence of complementary evidence, either documentary or archaeological. However, some important observations emerge from the analysis of the piece in question, which provide some

clues as to the identification of the issuer and the period in which the event took place.

Starting from the premise that all three heraldic motifs present on the obverse (eagle) and reverse (cross pattée and six-pointed star) of the billon coin are also found on the coins of Vladislav Vlaicu, illustrating nothing more than a legacy to an ancestor of of the Bessarabian family. If we consider that before Vladislav his father, Nicolae Alexandru (1352-1364) and his grandfather Basarab I (1310-1352) were in charge of Wallachia, then during the reign of these rulers the billon coin could have been issued. But, so far we know only this specimen from an isolated discovery in Turnu Severin, and the fact that such coins are not known from other discoveries, isolated or in monetary treasures, entitles us to consider that the currency was intended for a relatively restricted, namely for Ţara Severinului (Banatul de Severin), before this area became part of the medieval state of Wallachia. We also know from another discovery from Severin that another monetary issue, also of billons, with the legend M SEVERINI, circulated on this market probably at the beginning of the 14th century. Moreover, the iconography of the obverse of this piece illustrates in the central area of the field a contoured eagle, framed by a pearl circle, a sign that between the two pieces there was an obvious connection given by the presence of the same heraldic furniture on both monetary issues. In general, in Romanian numismatic literature is accepted the hypothesis that the eagle was at first an emblem of the Bessarabian family, received by Basarab I from King Carol Robert, who introduced, in fact, in Hungary, at the beginning of the fourteenth century , the rules of western heraldry. This fact occurred during the period when Basarab was subject to the Hungarian crown and held the dignity of voivode of the Transalpine parts, so before the years 1325/1327. By this we mean the Land of Severin, if we think only of the fact that in the text of the Chronicle painted from Vienna states that at the beginning of the conflict between Carol Robert and Basarab, in 1330, the Hungarian king occupied both the settlement and the Severin Fortress, and later Basarab asked the king to make peace and withdraw from Severin, which "now, with force, you hold it in your hands". Also during this period Basarab received from the Hungarian king the right to issue coin, it is known that in the medieval world this right was a royalty, and the iconography of the coin/coins could only contain the furniture attributed to the family of which the voivode was part.

In conclusion, the small trillion coin, which is the subject of this presentation, is a monetary issue that we attribute to the voivode

Ivanco Basarab (the future Basarab I), and as a chronological interval of issuance and circulation of this piece we stop for the time being, in the absence of sufficient evidence, for the period between 1310-1325.

Rolul monedelor în reconstituirea istoriei castelului Soroca

Sergiu MUSTEAȚĂ

Castelul Soroca reprezintă una din cele mai importante fortificații de hotar ale Țării Moldovei. Deși au fost realizate cercetări arheologice de amploare în secolul XX, numărul descoperirilor monetare în castelul Soroca a fost destul de modest. Investigațiile arheologice realizate de echipa Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chișinău, în anii 2012-2016, 2019 și 2021, au demonstrat contrariul, fiind descoperit un lot impresionat de monede, atât din punct de vedere numeric, cât și din cel al diversității originii sau valorii lor nominale. Lotul numismatic de la castelul Soroca este compus din monede de cupru, argint și aur de origine moldovenească, otomană, poloneză, romano-germană, rusă și suedeză din secolele XV-XIX. Astfel, în prezentare, voi discuta rolul monedelor în reconstituirea istoriei castelului Soroca, coroborând datele numismatice cu cele stratigrafice și circumstanțele în care monedele au ajuns în această regiune.

The role of coins in writing the history of Soroca Castle

Soroca Castle is one of the most important border fortifications of Moldova. Although extensive archaeological research was conducted during 20th century the number of coins discoveries in Soroca Castle was quite modest. Archaeological investigations carried out by the team of the State Pedagogical University "Ion Creangă" in Chișinău, in 2012-2016, 2019 and 2021, proved the opposite, being discovered an impressive batch of coins, both numerically and the diversity of their origin or value nominal. The numismatic lot from Soroca Castle is composed of copper, silver and gold coins of Moldovan, Ottoman, Polish, Roman-German, Russian and Swedish origins from the 15-19 centuries. Thus, in the presentation, I will discuss the role of coins in writing the history of Soroca Castle, corroborating the numismatic data with the stratigraphic ones and the circumstances in which the coins arrived in this region.

Un tezaur din timpul războiului ruso-turc dintre anii 1806-1812 descoperit la Sala Palatului

Alina PÎRVULESCU, Dan PÎRVULESCU

Tezaurul format din 344 de monede a fost descoperit și recuperat integral cu ocazia lucrărilor de construcție din Piața Palatului, în anul 1959 și, în afară de scurte mențiuni care privesc structura sa, nu a beneficiat de o publicare in extenso. Informațiile atât cât se păstrează le avem de la arheologul Panait I Panait.

În cadrul Muzeului Municipiului București, din punct de vedere administrativ, tezaurul se află în cadrul a două colecții, monedele de argint făcând parte din Colecția Numismatică, iar cele din aur din colecția Aur și Metale Prețioase.

În ceea ce privește structura, acesta este format din 315 monede de argint otomane de la Selim al III-lea (1789-1807), două monede rusești bătute de Ecaterina a II-a (1762-1796), două monede austrice de la Maria Tereza (1740-1780) și 25 monede din aur otomane și olandeze. Data de ascundere am plasat-o în timpul războiului ruso-turc desfășurat între anii 1806-1812.

A hoard from the Russo-Turkish war between 1806-1812 discovered at the Palace Hall

The hoard consisting of 344 coins was discovered and fully recovered during the construction works in the Palace Square, in 1959 and, apart from brief mentions regarding its structure, it did not benefit from an extensive publication. We have the information as long as it is kept from the archaeologist Panait I Panait.

Within the Bucharest Municipality Museum, from an administrative point of view, the treasure is integrated into two collections, the silver coins being part of the Numismatic Collection and the gold ones from the Gold and Precious Metals collection.

In terms of structure, it consists of 315 Ottoman silver coins from the time of Selim III (1789-1807), 2 Russian coins struck by Catherine II (1762-1796), 2 Austrian coins from Maria Theresa (1740-1780) and 25 Ottoman and Dutch gold coins. I placed the date of hiding during the Russo-Turkish war between 1806-1812.

SECȚIA MODERNĂ – CONTEMPORANĂ / MODERN-CONTEMPORARY SECTION

Dobrogea în secolele XIX-XX/ Dobruja between 19th-20th Centuries

„Gazeta de Transilvania″- despre revenirea Dobrogei la Țară

Lavinia DUMITRAŞCU

Românii din Transilvania erau corect informați, și în timp relativ scurt, despre evenimentele ce se petreceau în România, despre revenirea Dobrogei la Țară, în luna noiembrie 1878. Dovadă sunt articolele numeroase din „Gazeta de Transilvania″din această perioadă. Știrile sunt preluate, în marea lor majoritate, din presa românească. Dar, fapt de remarcat, periodicul își trimite propriul său corespondent, care, dincolo de expunerea știrilor propriu-zise, adaugă comentarii pertinente. Numeroase articole se referă la tratativele privind „schimbul″ Dobrogei cu Basarabia, cele pentru trasarea graniței între România și Bulgaria. M-am oprit, însă, la știrile despre situația Dobrogei și a locuitorilor ei, prezentate în timpul ocupațiilor otomane și rusești, la acțiunile bulgarilor, la atitudinea minorităților etnice față revenirea Dobrogei sub autoritate românească. În numere aproape întregi este prezentată pregătirea și intrarea autorităților și trupelor române în Dobrogea.

″Gazeta de Transilvania" - about Dobrogea's return to the country

The Romanians from Transylvania were correctly informed and in a relatively short time about the events that took place in Romania by the return of Dobrogea to the Country, in November 1878. Proofs are the numerous articles from "Gazeta de Transilvania" from this period. The news is taken, for the most part, from the Romanian press. But remarkably, the periodical sends its own correspondent, who, beyond the actual news, makes pertinent comments. Numerous articles refer to the negotiations on the "exchange" of Dobrogea with Bessarabia, those for drawing the border between Romania and Bulgaria. I stopped, however, at the news about the situation of Dobrogea and its inhabitants, presented during the Ottoman and Russian occupations, at the actions of the Bulgarians, at the attitude of the ethnic minorities

towards the return of Dobrogea under Romanian authority. The training and entry of the Romanian authorities and troops in Dobrogea is presented in almost whole numbers.

Starea Bisericii creştine ortodoxe din Constanţa după reintegrarea Dobrogei la statul român

Mariana MOMCIU

Creștinii ortodocși români nu aveau biserică la Constanța. De aceea, mergeau duminica până la Mangalia pentru a se ruga la *Sfânta Liturghie*. Astfel, s-a impus construirea Bisericii Catedrale „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", între anii 1883 și 1895, sfințită în iulie 1895, care, în 1923, dobândește statut de Catedrală Episcopală. Episcopul aduce la cunoștință Primăriei Constanța că „având în vedere că măreața Catedrală e aproape terminată și gata a se sfinți, dată cultului ortodox și trebuințelor religioase a creștinilor, am format o parohie a bisericii Catedrale «Sfinții Apostoli» [Petru și Pavel]". Ministrul de Interne solicită primarului să construiască locuințe pentru angajații Catedralei, întrucât aceștia nu-și permiteau chiriile scumpe din zonă. Între 24 mai 1925 și 19 iunie 1927, a fost construit Palatul Episcopal al Episcopiei Tomisului.

În Adresa nr. 804 de pe 3 ianuarie 1897, episcopul Partenie al Dunării de Jos a trimis o scrisoarea către minister, prin care comunica Protoiereului Județului Constanța că autoritatea comunală lucra la un plan de sistematizare a orașului pentru extinderea lui în partea de nord și, de aceea, solicita „să reserve un loc pentru construirea unei a doua biserici și se roagă să bine voiască a pune în vedere d-lui primar al urbei Constanța să se reserve un loc și pentru locuința preoților care vor servi [biserica]". Adresa din 20 ianuarie 1897 a Ministerului Cultelor către Primăria Constanța menționează că, datorită „prelungirii orașului în [partea de] sus" (nord), primăria e rugată să rezerve un loc pentru a doua biserică (pentru populația românească în creștere), alăturând scrisoarea episcopului cu o cerere în acest sens, iar Adresa Ministerului de Interne, din 19 februarie 1897, comunica aprobarea pentru această construcție.

În 1902, preotul Paveliu în fruntea unui comitet de 300 de persoane hotărau strângerea de fonduri pentru construirea bisericii, iar, la 7 martie 1905, lista de subscripții îi cuprindea pe: preotul Gheorghe Rădulescu - vicepreședinte al comitetului, protoiereul Ioan Grigorescu - președintele comitetului, primarul Ion Bănescu, Nicolae Paveliu - secretarul comitetului, T. Dabo, căpitan D. Cazanciucu, Ion Niculescu,

Gheorghe Biciola, Vasile Petcu, Gheorghe Rizescu, Cosma Dussi – antreprenor, comercianți, agricultori etc.

Inițial a fost propus ca hram „Sfântul Nicolae", dar, în 24 iulie 1906, preotul Rădulescu a optat pentru hramul „Adormirea Maicii Domnului", pentru a fi același cu al Marinei.

The State of The Orthodox Christian Church in Constanta after the Reintegration of Dobrogea to the Romanian State

Romanian Orthodox Christians did not have a church. Therefore, on Sundays, they went to Mangalia to pray at the Holy Mass. Thus, it was imposed the construction of the Cathedral Church "Holy Apostles Peter and Paul", between 1883-1895, which was consecrated in July 1895, and which, in 1923, acquires the status of Episcopal Cathedral. The bishop informed Constanța City Hall that "Given that the great Cathedral is almost finished and ready to be sanctified, given the Orthodox worship and religious needs of Christians, we formed a parish of the Cathedral Church" Holy Apostles "[Peter and Paul]." The Minister of Interior asks the mayor to build houses for the employees of the Cathedral, as they could not afford the expensive rents in the area, but the Ministry replies that they no longer take place in the area. Between May 24, 1925, and June 19, 1927, the Episcopal Palace of the Tomis Diocese was built.

In the Address no. 804, of January 3, 1897, Bishop Partenie of the Lower Danube sent a letter to the Ministry, informing the Archbishop of Constanța County that the communal authority was working on a plan to systematize the city for its expansion in the north and, therefore, he asked "to reserve a place for the construction of a second church and he begs to kindly ask the mayor of Constanța to reserve a place for the residence of the priests who will serve [the church]". The address, from January 20, 1897, of the Ministry of Cults to Constanța City Hall mentions that, due to the "extension of the city in the [upper] part" (north), the mayor's office is asked to reserve a place for the second church (for the growing Romanian population), enclosing the Bishop's letter with a request to that effect, and the Address of the Ministry of the Interior, dated February 19, 1897, communicating approval for this construction.

In 1902, Priest Paveliu, at the head of a committee of 300 people, decided to raise funds for the construction of the Church, and on March 7, 1905, the list of subscriptions included: priest Gheorghe Rădulescu - vice president of the committee, archbishop Ioan Grigorescu - president of the committee -, the mayor Ion Bănescu, Nicolae Paveliu - the secretary of the

committee -, T. Dabo, captain D. Cazanciucu, Ion Niculescu, Gheorghe Biciola, Vasile Petcu, Gheorghe Rizescu, Cosma Dussi - entrepreneur -, traders, farmers etc.

The first patron saint was proposed to be "Saint Nicholas", but, on July 24, 1906, the priest Rădulescu opted for the "Assumption of the Blessed Virgin", in order to be tied to the patron saint of our navy.

Contribuţii la istoria unui monument dobrogean închinat lui Mircea cel Bătrân

Mioara IONIŢĂ

Comunicarea se referă la monumentul ridicat, prin subscripție publică, de locuitorii orașului Tulcea închinat domnitorului Mircea cel Bătrân. Acesta urma a fi ridicat în paralel cu monumentul care să amintească urmașilor evenimentul important al revenirii Dobrogei la Țară, după Războiul de Independență. La 1 martie 1900, a avut loc ceremonia punerii pietrei de temelie, dar, din cauza deselor schimbări politice la nivelul județului, dezvelirea oficială a monumentului, fixată pentru începutul anului 1901, nu a mai avut loc. La ocuparea Dobrogei de către nemți, în timpul Primului Război Mondial, aliații lor bulgari au dinamitat soclul monumentului, iar statuia lui Mircea a fost luată ca trofeu de război.

Contributions to the history of a monument from Dobrogea dedicated to Mircea the Older

The communication refers to the monument erected, by public subscription, by the inhabitants of Tulcea, in memory of Prince Mircea the Old. It was to be erected in parallel with the monument that wanted to remind the people of Tulcea of the important event of the re-annexation of Dobrogea to Romania, after the War of Independence. On March 1, 1900, the foundation stone ceremony took place, but due to the frequent political changes in the county, the official unveiling of the monument, set for the beginning of 1901, did not take place. During the occupation of Dobrogea by the Germans, during the First World War, their Bulgarian allies blew up the base of the monument, and the statue of Mircea was taken as a war trophy.

Mentalități culturale la început de veac în Dobrogea: librării, lecturi și instituții culturale

Corina APOSTOLEANU

Lucrarea își propune să aducă în atenția contemporanilor mentalitățile culturale ale dobrogenilor, în primele decade ale secolului al XX-lea, cu accent pe importanța creionării unei vieți spirituale coerente, cunoscut fiind faptul că era necesar ca Dobrogea să se alinieze la nivelul cultural al celorlalte provincii istorice românești. În acest sens, înființarea de librării, crearea unui public frecvent al acestora, interesul pentru lectură, precum și apariția de instituții culturale sunt factori esențiali ai acestui proces. Beneficiarii acestor instituții și participanții la viața culturală a orașului devin, la rândul lor, creatori de valori spirituale, cu consecințe pe termen lung. Spectacolele, lecturile, apariția de publicații definesc noua viață a comunității locale. Constanța, prin dezvoltarea sa urbanistică și prin construirea unei vieți sociale și economice din ce în ce mai solide, a reușit să depășească etapa modestă a începuturilor și, cu eforturi corespunzătoare, să facă parte din marea viață culturală a țării.

Cultural mentalities at the beginning of the century in Dobrogea: bookstores, readings and cultural institutions

The present paper brings to contemporary attention the cultural mentalities of the Dobrujan people, in the first decades of the 20th century, emphasizing the importance of designing a coherent cultural life. It is already known that Dobruja had to align itself to the cultural level of the other historical provinces. This way, the settlement of bookshops, the emergence of a regular public for them, the interest for reading as well as the emergence of the cultural institutions are essential factors in this process. The beneficiaries of these institutions and participants in the town cultural life become at their turn creators of spiritual life, with long term consequences. Shows, reading, publications define the new life of the local community. Due to the town development and its more solid economic and social life, Constanța passed over the first modest stage and based on consistent efforts managed to become a member of the cultural life of the country.

Arhitecți și proiecte în Constanța antebelică (1878-1916)

Radu CORNESCU

Comunicarea de faţă vă invită la o excursie pe bulevardele și străzile Constanţei, pentru a admira explozia arhitecturală din perioada de după unirea Dobrogei cu România - 1878 - până la începutul Primului Război Mondial - 1916.

Architects and projects in pre-war Constanța (1878-1916)

This communication invites you to a trip on the boulevards and streets of Constanța, to admire the architectural explosion from the period after the union of Dobrogea with Romania - 1878 - until the beginning of the First World War - 1916 -.

Petrecerea timpului liber și activitățile sportive în Constanța interbelică

Răzvan-Raul IVAN

În primele decenii ale începutului secolului al XX-lea, cei care doreau să-și găsească un loc de relaxare și petrecere a timpului liber îl puteau găsi la Constanța. În afară de atracția mării, datorată climatului și efectului terapeutic, orașul oferea posibilitatea unor distracții diverse. Viața cotidiană la Constanța era plină de agremente: o grădină publică, care oferea posibilitatea de plimbări relaxante, precum și vizionarea unor spectacole în aer liber - cum era gimnastul Alexander care, pe locul actual al Teatrului de Operă și Balet „Oleg Danovski", încânta ochii spectatorilor cu reprezentații de mers pe sârmă. Promenada țărmului mării era locul perfect pentru ascultarea fanfarei, care, de altfel, putea fi ascultată și în grădina publică. Timpul liber era valorificat în diverse moduri.

În perioada sărbătorilor, în zilele cu încărcătură religioasă - Crăciun, Paști -, finii mergeau la nași, unde duceau diverse cadouri în conformitate cu tradiția moștenită. Constănțenii făceau mișcare, deseori apelând la exerciții sportive. Practicarea sportului în Constanța se diversifică prin apariția de ramuri sportive: hipism, tenis, fotbal, box, iahting, gimnastică etc. Activitățile „extenuante" îi îndreptau pentru relaxare spre Café Bulevard, proprietar D. Popovici, situată pe Bulevardul Elisabeta colț cu Bulevardul P.P. Carp, în dreapta Catedralei,

unde puteau să bea o bere sau o cafea la un grătar și să asculte lăutarii, având în fața ochilor o priveliște minunată a mării. Partea feminină avea alte preocupări, vizitarea magazinelor de modă și gustarea unei prăjituri bune la cofetărie. Cei din rândul intelectualilor mergeau la teatru, la spectacole și reprezentații de succes. În zona mărginașă a orașului, cârciumile era locurile unde oamenii, de obicei, petreceau sâmbăta seara până duminica dimineața. Cârciumile frecventate de constănțeni erau: „Cârciuma Națională" de pe strada Mangaliei, „Abramescu", „Capato" etc. În concluzie, se poate spune despre constănțeni că, independent de evenimentele derulate, își continuau viața într-un ritm care le oferea diversitate. Au înființat cluburi sportive, au practicat sportul, s-au bucurat de preparatele culinare oferite de restaurante, au mers la cinematograf, participând, în același timp, și la viața culturală a orașului.

Leisure and sports activities in interwar Constanța

In the early decades of the early 20th century, those who wanted to find a place for relaxation and leisure could find it in Constanta. The attraction and pleasure provided you with the possibility of communicating through the climate and its therapeutic effects, its geographical location and the fun life you could encounter. The daily life in Constanta was full of approval. A public garden that offered relaxing walks as well as watching outdoor performances such as the Alexander gymnast who, today on the Opera Theater and Ballet "Oleg Danovski", enchanted the eyes of viewers with wire-based performances. The promenade of the sea bank was the perfect place for pleasant walks by listening to the marching band, which could otherwise be listened to in the public garden as well.

Free time was valued in various ways. During the holidays, religious days, Christmas, Easter, the finals went to the nostrils where they carried various gifts in accordance with the inherited tradition. Constantine was moving, often using sports exercises, but in determining the evolution of Constanta in relation to its past, as well as the contribution it made to the whole country, it could not easily be overcome by the situation of physical education. The practice of sport in Constanta is diversified by the emergence of sports branches: Horse racing, tennis, football, boxing, yachting, gymnastics, etc. The "extenuating" activities led them for relaxation to Café boulevard, owner D. Popovici, located on Elisabeta corner Boulevard with P.P. Carp Boulevard, to the right of the Cathedral, where they could drink a beer, a coffee sitting at a grille and listening to the musicians, with a

wonderful view of the sea in front of their eyes. The female side had other concerns, such as visiting fashion stores and cooking a good cake at the confectionery. Those who stood up among intellectuals went to the theater for successful shows and performances. In the outskirts of the city, the carouoms were the places where people usually went on Saturday night until Sunday morning. The pub frequented by the constants were: The "National Pub" on Mangalia Street, "Abramescu", "Capato", etc. in conclusion, it can be said that the citizens of Constanta, independent of the events, continued their social life at a pace that would provide them with comfort. They set up sports clubs, practiced sport, enjoyed the pleasures offered by cinemas, restaurants, while maintaining cultural balance as much as possible.

Telegrame militare britanice criptate referitoare la sechestrarea Marinei române de sovietici, în 1944

Marian-Alin DUDOI

După actul de la 23 August 1944, România a schimbat taberele în război și a anunțat că Națiunile Unite i-au acceptat armistițiul; din nefericire, acesta a fost semnat trei săptămâni mai târziu, fapt ce a permis forțelor sovietice să ia mulți prizonieri și echipament militar.

La Marea Neagră și la Dunăre, marina sovietică a sechestrat navele românești. Când Misiunea Militară Britanică a ajuns la București, la sfârșitul lui septembrie 1944, au fost transmise informații Londrei referitoare la sechestrarea navelor românești.

La 27 august, navele militare românești de pe Dunăre fuseseră sechestrate de sovietici, iar, pe 5 septembrie, marina militară românească de la Marea Neagră fusese dezarmată. Sovieticii au confiscat docuri plutitoare și flotante, șantiere navale, depozite de muniții, au disponibilizat ofițerii portuari și au impus un regim de muncă sever muncitorilor. Guvernul român și Ministerul Marinei se temeau că România nu își va putea îndeplini obligațiile specifice efortului de susținere a războiului.

Pe 12 octombrie, flota militară română de la Marea Neagră a fost trimisă în Uniunea Sovietică.

Punctul culminant a fost acela în care marina comercială română a încetat să existe, deoarece sovieticii au impus ca toate navele și șalupele să se îndrepte spre Ismail, un port din apropierea Odessei. În consecință, traficul dunărean s-a diminuat aproape complet.

Reprezentanții militari britanici au încercat să limiteze interferențele sovietice, dar Amiralitatea britanică a refuzat, deoarece a considerat că sovieticii s-au implicat doar pentru a-și asigura despăgubirile de război.

British Military Telegrams encrypted referred
to the seizure of the Romanian Soviet Navy in 1944

After the coup on the 23rd of August 1944, Romania changed sides and announced that the United Nations granted the armistice; unfortunately, the armistice was signed three weeks later, a fact which allowed the Soviet forces to take many Romanian prisoner and military equipment.

At the Black Sea and on the Danube Soviet navy sequestrated Romanian ships. When the British Military Mission reached Bucharest at the end of September 1944, the British sent information to London in regard with the sequestration of Romanian ships.

On the 27th of August, Romanian military ships on the Danube had been sequestrated by Soviets, and on September 5th, the Romanian Navy at the Black Sea had been disarmed. The Soviets confiscated mobile docks, shipyards, fuel reserves, sent home port officers and imposed a hard labor for the workers. The Romanian Government and the Ministry of the Navy were afraid that Romania could not accomplish her task at the war effort.

On the 12th of October, the Romanian Navy at the Black Sea was sent in the Soviet Union.

The climax happened when the Romanian Commercial Navy ceased to exist as the Soviets imposed all vessels had to go to Ismail, a port near Odessa. Subsequently, the Danube traffic diminished almost completely.

British military representatives tried to limit Soviet interferences, but the British Admiralty refused and considered that the Soviets acted only to secure their war reparations.

O altă „ieşire din cerc": Aderarea României la Acordul General pentru Tarife şi Comerţ (GATT) 1966-1971

Constantin COROBAN

„Ieşirea din cerc" reprezintă o expresie utilizată de cercetătoarea Mioara Anton pentru a se referi la reorientarea politicii

externe româneşti în a doua perioadă a regimului Gheorghiu-Dej şi în timpul regimului lui Nicolae Ceauşescu.

Studiul de faţă se apleacă asupra unui episod din această „ieşire din cerc". Pentru prima dată în istoriografie, acest articol investighează negocierile de aderare a României la GATT, cu o atenție deosebită acordată puterii de negociere a ţării noastre în această privință. Pe baza unei cercetări multi-arhivistice, lucrarea este structurată în trei părți principale. Prima prezintă, pe scurt, contextul în care, la sfârșitul anilor 1960, România a decis să devină parte contractantă la GATT. Acest cadru detaliază așteptările/speranțele țării pentru aderare. A doua parte este o analiză a negocierilor efective, evidențiind, în special, punctele de divergență dintre România și Piața Comună (sau țările membre ale Pieței Comune), precum și cauzele acestor divergențe. A treia parte detaliază evaluările oficiale și neoficiale ale părții române cu privire la rezultatele obținute în urma negocierilor de aderare. Lucrarea arată că, în ciuda eforturilor diplomației române, protocolul de aderare a României la GATT a luat, în cele din urmă, o formă care a lăsat României foarte puțin spațiu de manevră în ceea ce privește comerțul exterior cu țările occidentale dezvoltate.

Another "exit from the circle": Romania's accession to the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) 1966-1971

"The break in the circle" is an expression used by researcher Mioara Anton to refer to the reorientation of Romanian foreign policy in the second period of the Gheorghiu-Dej regime and during the regime of Nicolae Ceausescu.

The present study focuses on an episode of this "break in the circle". For the first time in historiography, this article investigates Romania's GATT accession negotiations, with special attention being paid to the position of the Common Market on this issue. Based on a multi-archival research, the work is structured in three main parts. The first briefly presents the context in which, at the end of the 1960s, Romania decided to become a contracting party to GATT. This framework details the country's expectations / hopes for accession. The second part analyzes the actual negotiations, highlighting especially the points of divergence between Romania and the Common Market (or the member countries of the Common Market), as well as the causes of these divergences. The third part details the official and unofficial assessments of the Romanian side regarding the results obtained following the accession negotiations. The paper shows that, despite the

efforts of the Romanian diplomacy, the protocol of Romania's accession to GATT finally took a form that left Romania very little room for maneuver in terms of foreign trade with developed Western countries.

Lestovka **și** ***padrușnik*** **la staroveri. Utilitate și semnificații**

Alexandru CHISELEV

În acest articol, am analizat, din punct de vedere structural, utilitar și semantic, lestovka (metanierul) și padrușnik (pernuța/ covorașul de rugăciune), două embleme identitare importante pentru grupul starover, utilizate în timpul rugăciunii sau în contextul riturilor de trecere. Credem că numai înțelegând ontogeneza obiectului putem cunoaște modul în care obiectele învestite cu valori religioase și spirituale interacționează cu credincioșii, precum și de ce artefactele sunt capabile să susțină sacralitatea. De asemenea, de la materialitatea strictă la dimensiunea simbolică, de la utilitate la includerea într-un sistem de semnificație (obiecte rituale, markeri identitari, produse comercializate), lestovka și padrușnik pot decodifica sensurile existențiale ale comunității starovere, dar și raportul dintre tradiție și inovație. Pe de altă parte, pe lângă rolurile utilitare și simbolice ale acestor obiecte, ele funcționează ca obiecte hierotopice, cu ajutorul cărora se creează și se mențin toposuri sacre.

Lestovka *and* padrușnik *at starovers. Utility and meanings*

In this article we analyzed from a structural, utilitarian, and semantic point of view lestovka (prayer rope) and podrushnik (prayer pillow/ rug), two identity markers important for the Starover group, used during prayer or in the context of rites of passage. We believe that only by understanding the ontogenesis of the object we can know how the objects invested with religious and spiritual values interact with believers as well as why the artifacts are able to sustain sacredness themselves. Also, from the strict materiality to the symbolic dimension, from utility to inclusion in a system of meaning (ritual objects, identity markers, marketed products), lestovka and podrushnik can decode the existential meanings of the Old Believer community, but and the relationship between tradition and innovation. On the other hand, in addition to the utilitarian and symbolic roles of these objects, they

function as hierotopic objects, with the help of which sacred toposes are created and maintained.

Ecouri tradiționale în interiorul lipovenesc

Iuliana TITOV

În campaniile de cercetare desfășurate în satele lipovenești - după anul 2000 până în prezent - am putut consemna informații despre organizarea spațiului interior la începutul secolului trecut, dar și să constat schimbări și permanențe care pot aduce un plus de cunoaștere, de înțelegere asupra celei mai numeroase minorități nord-dobrogene. Habitudini, reguli nescrise despre perednia hata (camera din față), senți - tinda, spalnia hata (camera de dormit) sunt transmise din generație în generație.

Aflat într-un spațiu multietnic de mai bine de patru generații, lipoveanul se află în dialog permanent cu celelalte grupuri etnice (în special români și ucraineni). Acțiunile realizate pentru a-și păstra sau nu propria identitate, pentru a valoriza sau nu alte identități sau, pur și simplu, pentru a influența sau a fi influențat de alte grupuri formează stiluri de comportament pe care le putem identifica și în cazul organizării interiorului rural lipovenesc.

Din această perspectivă ne propunem să tratăm, în detaliu, organizarea spațiului sacru, de gătit și de consum al hranei, de dormit, de depozitat ș.a.

Traditional echoes in the Lipovan interior

In the research campaigns carried out in the Lipovan villages - after 2000 until now - we were able to gather information about the organization of the interior space at the beginning of the last century, but also to find changes and permanence that can bring more knowledge and understanding about the most numerous minorities from Northern Dobrudja. Habits, unwritten rules are transmitted from generation to generation about perednia hata (front room), senți - porch, spalnia hata (bedroom).

Located in a multiethnic space for more than four generations, the Lipovans are in constant dialogue with other ethnic groups (especially Romanians and Ukrainians). Actions taken to preserve or not one's own identity, to value or not other identities or simply to influence

or be influenced by other groups form styles of behavior that we can identify in the case of organizing of the rural Lipovan interior.

From this perspective, we intend to deal in detail with the organization of the sacred space, of cooking and food consumption, sleeping, storage etc.

Intervenţii în peisajul arhitectural nord-dobrogean. Studiu de caz: localităţile Mila 23, Letea, Sfiştofca şi Caraorman

Adrian STOIA

Cercetarea de față s-a desfășurat pe parcursul a mai multor campanii organizate de C.N.M. ASTRA și a cuprins localitățile Mila 23, Sfiștofca, Letea și Caraorman. Scopul principal al cercetării a fost acela de a identifica o gospodărie, achiziționarea și transferul acesteia în cadrul Muzeului în Aer Liber din Dumbrava Sibiului. Au fost documentate aspecte de arhitectură în cadrul gospodăriei, practicarea meșteșugurilor, aspecte de viață cotidiană și spirituală etc. Următoarele campanii organizate de muzeul sibian au avut drept scop achiziționarea de mobilier, vestimentație și alte piese textile, precum și diverse unelte specifice pescuitului.

În prezentul studiu, dorim să evidențiem câteva dintre schimbările apărute în plan arhitectural în lumea tradițională a satului dobrogean. La fel ca peste tot, creșterea nivelului de trai al noilor generații a generat schimbări și în acest plan al vieții cotidiene. Trebuie să remarcăm faptul că, fără un set de reguli precise, fără o conștientizare a populației asupra păstrării nealterate a spiritului așezărilor și a unei strategii de conservare și promovare a identităților locale, aspectul satului tradițional va dispărea treptat. Utilizarea resurselor locale și renunțarea sau reducerea folosirii materialelor moderne, adesea incompatibile cu sistemele tradiționale, rămâne un ideal.

Interventions in the North Architectural Landscape from Dobrogea. Case Study: Mila 23, Letea, Sfiștofca and Caraorman towns

The present research was carried out during several campaigns organized by C.N.M. ASTRA and included the villages of Mila 23, Sfiștofca, Letea and Caraorman. The main purpose of the research was the identification, purchase and transfer of a household to the Open Air Museum in Dumbrava Sibiului. Details regarding the architecture of the

household, its adaptation for the purposes of practicing various crafts, as well as everyday life and spiritual aspects have been documented. The following campaigns organized by the museum aimed at purchasing furniture, clothing and various textile pieces, as well as a number of tools used in fishing activities. This study will highlight some of the architectural changes in the traditional world of a typical Dobrogea village. As everywhere, the rising standard of living of the new generations has led to changes in this area of daily life. We must note that, without a set of precise rules, without an awareness of the population regarding the importance of preserving the spirit of the settlements, as well as a strategy of preservation and promotion of local identities, the characteristics of the traditional village will gradually disappear. The employment of local resources and the avoidance or reduction of the use of modern materials, often incompatible with traditional systems, remains an ideal.

#rezist – iconografia unui protest

Sebastian CORNEANU

Comunicarea de faţă este o încercare de a privi societatea contemporană în aspectele ei iconice, surprinse în momentele de criză instituţională, socială, morală şi, cel mai important lucru, criză identitară. Nu este intenţia noastră de a ne poziţiona de o parte sau alta, politic, argumentativ sau explicativ, deoarece atitudinea personală nu are relevanţă în raport cu subiectul abordat, ci, pur şi simplu, dorim să reflectăm asupra unor evenimente care au marcat şi polarizat societatea românească în primele luni ale anului 2017.

Această reflexie nu are însă ca obiect analiza politică, socială sau economică a evenimentelor abordate, ci este o încercare de a evidenţia o serie de manifestări, personale sau de grup, care ţin, mai degrabă, de latura spectaculară sau comunicaţională, dublate de nevoia de exprimare individuală. Tocmai această nevoie de exprimare individuală, care, cu acest prilej, a fost subsumată grupului, este cea care transformă fiecare individ într-un nod de relaţii - creator şi compilator de conţinut.

Ludicul este astfel folosit, uneori excesiv, pentru a ridiculiza personajele politice, care, date jos de pe soclu, sunt transformate în subiecte de bășcălie, rezultând o adevărată întrecere, care transformă protestul într-o formă de spectacol şi protestatarul într-un creator de conţinut, vehiculat prin

intermediul unei adevărate arhitecturi comunicaţionale, asigurată de mediile de socializare (*Facebook*, *Twitter*, *Instagram*).

#rezist - the iconography of a protest

This communication is an attempt to look at contemporary society in its iconic aspects, captured in moments of institutional, social, moral crisis and, most importantly, identity crisis. It is not our intention to position ourselves on one or on the other side, politically, argumentatively or explanatory, because the personal attitude is not relevant in relation to this subject, but we simply want to reflect on events that marked and polarized Romanian society in the first months of 2017.

However, this reflection does not have as subject the political, social, or economic analysis of the approached events, but is an attempt to highlight a series of personal or group manifestations, which are more related to the spectacular or communicative side, doubled by the need to express individual. It is this need for individual expression, which on this occasion was subsumed to the group, which transforms each individual into a node of relationships - content creator and compiler.

The playful spirit is used, sometimes excessively, to ridicule the political characters, who, taken off the pedestal, are transformed into subjects of banter, resulting in a real competition, which turns the protest into a form of spectacle and the protester into a creator of content, conveyed through a real communicational architecture, provided by social media (facebook, twitter, instagram).

Secolul Regelui. Secolul extremelor
The King`s Century. The Century of Extremes

Sejururile Regelui Mihai I la mare, ilustrate în presa și fotografiile de epocă

Delia CORNEA

Încă din timpul regelui Carol I și a Elisabetei de Wied, Constanța și stațiunea Mamaia se profilaseră, încet dar sigur, ca una dintre destinațiile preferate de familia regală a României în petrecerea timpului liber. În 1927 edilitatea Constanța le-a oferit Regelui Ferdinand I

Întregitorului și Reginei Maria, în semn de prețuire, un teren la Mamaia, unde va fi edificat noul palat regal. Inaugurată în vara anului 1927, de către Regele-copil Mihai I și de mama sa, Principesa Elena, reședința de la Mamaia a devenit în scurt timp unul dintre locurile preferate de cei doi, unde se reunea întreaga familie regală a României și unde primeau și vizitele rudelor și prietenilor, membrii ai altor familii regale. Deși era rege, Mihai I era înainte de toate un copil, căruia îi plăcea, în mod firesc, să se joace, să se bucure de mare și soare, să călărească sau să facă alte activități plăcute. Sejururile sale la mare s-au aflat mereu sub lupa presei, mereu atentă în a consemna orice detaliu și în a imortaliza aceste vizite. Celebră în epocă, fotografia cu Regele-copil Mihai I, alături de vărul său, prințul Philip al Greciei, călărind pe plaja din Mamaia, a redevenit actuală în ultimii ani, ilustrând strânsele legături de rudenie ce au legat familia regală a României de alte familii regale europene.

După producerea restaurației carliste, Mihai a revenit anual la Constanța sau în stațiunile din apropiere (Techirghiol, Eforie), fiind, de altfel, singurul membru al Casei Regale care a folosit Cuibul Reginei din Portul Constanța, unde – așa cum mărturisea într-o vizită produsă șaizeci de ani mai tîrziu (1996) – prindea „gingirică" cu pescarii locului.

Studiul de față își propune să ilustreze, pe baza articolelor de presă și a fotografiilor din epocă, păstrate, mai cu seamă, în caietele de însemnări ale Reginei Maria, sejururile regelui-copil Mihai I la mare și modul în care populația și autoritățile locale receptau aceste vizite.

King Michael I voyages to the Black Sea, as seen in the press and photos of that time

Since the time of King Carol I and Queen Elisabeth, Constanța had slowly but surely emerged as one of the favorite destinations of the Romanian royal family for leisure. In 1927, the Constanța city council offered Ferdinand I the Integrator *and Queen Maria, a plot of land in Mamaia, as a sign of appreciation, where the new royal palace would be built. Inaugurated in the summer of 1927 by King-child Mihai I and his mother, Princess Elena, the residence in Mamaia soon became one of the favorite places of the two, where the Romanian family met and where relatives came to visit. , friends and members of other royal families. Although he was king, Michael I was first and foremost a child, who naturally liked to play, enjoy the sea and the sun, ride or do other pleasant activities. However, his stays at the sea were never overlooked by the press of the time, careful to record every detail and to*

immortalize these visits. Famous at the time, the photograph with the child king Mihai I, together with Prince Philip of Greece, riding on the beach in Mamaia, has become very current in recent years, it has become very current, illustrating the close kinship that bound the Romanian royal family by other European royal families.

After the Carlist restoration, Mihai returned annually to Constanța or to the nearby resorts (Techirghiol, Eforie), being, in fact, the only member of the Royal House who used the Queen's Nest in the Port of Constanța, where - as he confessed in a visit produced sixty years later (1996) - caught guards with local fishermen.

The present study aims to illustrate, based on press articles and photographs from the time, kept especially in the notebooks of Queen Maria, the stays of King-child Michael I at sea and how the population and local authorities received these visits.

Un atentat care n-a mai avut loc: mișcările radicale ungare împotriva familiei regale a României (1922)

Daniel-Valentin CITIRIGĂ

Pe 7 noiemebrie 1922, Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale îi transmitea șefului Serviciului Special de Siguranță, cu caracter *strict confidențial,* o copie după un raport ce conținea „relații asupra organizației iredentiste maghiare, care a încercat să atenteze la viața suveranilor".

În perioada iunie-iulie 1922 s-ar fi pus la cale un atentat asupra familiei regale a României, ideea de bază a grupării atentatoare fiind că Regina Maria era „principala vinovată pentru nenorocirile ce s-au abătut asupra Ungariei", și că prin influența ei pe lângă Marile Puteri a luat naștere România Mare. Conform informațiilor Siguranței, membrii familiei regale erau cei mai vizați de astfel de pericole, dar pe lista posibilelor ținte se aflau și alte personaje politice din România. Scopul unor astfel de acțiuni, pe lângă pedepsirea pentru pierderea Transilvaniei de către Ungaria, era de a descuraja România să intervină în favoarea aliatelor din Mica Înțelegere, Iugoslavia și Cehoslovacia, unde Budapesta ar fi avut planuri de destabilizare și încurajare a mișcărilor autonomiste.

Este evident că potențialele atentate împotriva membrilor familiei regale nu au mai avut loc, dar documentul ce se regăsește în Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (ACNSAS) ne oferă o serie de informații interesante legate de percepția serviciului de

Siguranță al României asupra mișcărilor radicale din Ungaria și despre metodele prin care s-ar fi pus la cale o acțiune de acest gen.

An assasination attempt which did not happened anymore: radical Hungarian movementes against Royal Family of Romania (1922)

On November 7, 1922, the Directorate of Police and General Security sent to the head of the Special Security Service (Siguranța), in strict confidence, a copy of a report containing "relations with the Hungarian irredentist organization, which tried to endanger the lives of sovereigns."

Between June and July 1922, an attack was allegedly carried out on the Royal Family of Romania, the basic idea of the assassination group being that Queen Maria was "the main culprit for the misfortunes that befell Hungary", and that through the influence on the Great Powers, Greater Romania was born. According to the Siguranța informations, the members of the Royal Family were the most targeted by such dangers, but on the list of possible targets were other political figures from Romania. The purpose of such actions, in addition to punish for losing Transylvania by Hungary, was to discourage Romania from intervening in the favor of the its allies from the Little Entente, Yugoslavia and Czechoslovakia, where Budapest had plans to destabilize and encourage autonomous movements.

It is obvious that the potential attacks against members of the Royal Family have not taken place, but the document found in the Archives of the National Council for the Study of Security Archives (ACNSAS) gives us a series of interesting information about the perception of the Romanian Security Service (Siguranța) on radical movements from Hungary and about the methods by which such an action would have been set up.

Familia Regală, o carte și o dezbatere politică și juridică româno-americană la începutul anilor `30

Emanuel PLOPEANU

La începutul anilor 30 am asistat la un aproape incident diplomatic, generat de apariția unei cărți: *The Royal Lover*. Autorul, Konrad Bercovici, originar din Galați dar emigrat în Statele Unite ale Americii la sfârșitul secolului al XIX-lea, a realizat o lucrare despre Regina Maria și alți membri ai Familiei Regale. România a reacționat,

încercând să împiedice lansarea acestei cărți, inclusiv printr-un demers la Departamentul de Stat. Răspunsul american a trimis la o lucrare anterioară, dedicată familiei regale, în aceiași termeni și, pe fond, la rigoarea respectării libertății de exprimare. Autorul a mai publicat Familia Regală a României (cu excepția Reginei Maria) în articole de presă publicate anterior, în timpul războiului, în "*The Sun*".

Royal Family, a book and an Romanian-American political and juridical debate at the beginning of '30's

At the beginning of '30 we witnessed an almost diplomatic incident, generated by the appearance of a book: The Royal Lover. The author, Konrad Bercovici, originally from Galați but emigrated to the United States at the end of the 19th century, writted a book about Queen Maria and other members of Royal Family. Romania reacted, trying to stop the appearance of this book, addressing to the State Department. The American answer referred to a previous work, dedicated to the royal family, in the same terms and, in essence, to the rigor of respect for freedom of expression. The author previously criticised Romanian Royal Family, except Queen Marie, in newspaper articles dedicated to Romania, published during the war, in "The Sun".

Mihai I al României, Regele singur

Mirela-Daniela TÎRNĂ

Această lucrare se referă la viața și domnia Regelui Mihai cu accent pe educația sa școlară, pregătirea militară, relațiile de familie, evenimentele de după 1940 și relațiile cu Ion Antonescu, evenimentul din 23 august, relația cu liderii comuniști, greva regală, manifestația din 8 noiembrie 1945, abdicarea și exilul.

Michael I of Romania, the Lonely King

This paper refers to the life and reign of King Michael with an emphasis on his school education, military training, family relations, events after 1940 and relations with Ion Antonescu, the event of August 23 rd, the relationship with communist leaders, the royal strike, the demonstration of November 8, 1945, abdication and exile.

Învățământul minoritar în România regală: prima programă unificată a școlilor primare turce din Dobrogea (1937)

Metin OMER

După intrarea Dobrogei între granițele Românești în urma Războiului ruso-otoman din 1877-1878 învățământul în limba turcă a continuat să funcționeze în modul tradițional rămas din perioada otomană. Încercări de reglementare a învățământului minorităților au existat în perioada interbelică atunci când oficialii din Regatul României au adoptat o serie de măsuri în acest sens. În același timp, au fost și inițiative venite din partea minorităților, în cazul comunității musulmane un aspect sensibil fiind cel al materiilor care ar fi trebuit studiate în școli. Prima programă unificată a școlilor primare turce din Dobrogea a fost pregătită la inițiativa „Asociației Absolvenților Seminarului Musulman din Dobrogea" și publicată în anul 1937 la tipografia revistei „Emel". În preambulul programei, se face referire la filosofi și pedagogi precum Jan Amos Komenský, Johann Heinrich Pestalozzi, Francis Bacon sau John Locke. În ceea ce privește materiile propuse pentru a fi studiate, cel mai important loc îl ocupă religia, apoi limba turcă, muzica și desenul având o pondere foarte scăzută.

Acest articol își propune să analizeze conținutul programei. Astfel, este adusă o contribuție importantă în ceea ce privește modul de desfășurare și tematica orelor din cadrul școlilor turce până la instaurarea regimului comunist. Având în vedere că programa a fost publicată în turcă osmană, în anul 1937, mult după introducerea reformelor kemaliste, că propune folosirea alfabetului otoman, și că în cea mai mare parte a programei se pune accentul pe studierea religiei, lucrarea încearcă să arate în ce măsură aceasta a fost o reacție de împotrivire la reformele kemaliste sau o încercare de a îmbunătăți calitatea învățământului din școlile turce din Dobrogea. Pentru atingerea acestui obiectiv, dincolo de analiza conținutului programei, au fost explicate și fundamentele celor care au întocmit-o.

Minorities education in Royal Romania: first unified curricula for Turkish primary schools from Dobrudja (1937)

After the Russo-Ottoman War of 1877-1878 when Dobrudja became part of the Romanian state, Turkish language education continued to function in the traditional way remaining from the Ottoman period. Attempts to regulate the education of minorities existed in the

interwar period when officials from the Kingdom of Romania adopted a series of measures in this regard. At the same time, there were initiatives from minorities, in the case of the Muslim community a sensitive aspect being that of the subjects that should be studied in schools.

The first unified curriculum of Turkish primary schools in Dobrudja was prepared at the initiative of the "Association of Graduates of the Muslim Seminary in Dobrudja" and published in 1937 at the printing house of the "Emel" magazine. In the preamble of the curriculum there are references to philosophers and pedagogues such as Jan Amos Komenský, Johann Heinrich Pestalozzi, Francis Bacon or John Locke. Regarding the subjects proposed to be studied, the most important place is occupied by religion, then Turkish, music and drawing having a very low share.

This article aims to analyze the content of the curriculum. Thus, an important contribution is made in terms of the code of conduct and the themes studied in the Turkish schools until the establishment of the communist regime. Given that the curriculum was published in Ottoman Turkish in 1937, long after the introduction of Kemalist reforms, that it proposes the use of the Ottoman alphabet, and that most of the program focuses on the study of religion, the paper tries to show whether it was an expression of opposition against the kemalist reforms or an attempt to improve the quality of education in Turkish schools in Dobrudja. To achieve this objective, beyond the analysis of the content of the program, the foundations of those who drafted it is also explained.

Oamenii din spatele unui proiect de lege controversat: autorii Legii Electorale românești din martie 1926

Adrian-Alexandru HERȚA

Reforma electorală românească de la mijlocul anilor ’20 – inițiată de guvernul condus de președintele Partidului Național Liberal, Ion I. C. Brătianu – a întruchipat o deraiere majoră și surprinzătoare de la tradiția juridică și de la modele reprezentative clasice și echitabile. Principala sa sursă de inspirație provenea din Italia lui Mussolini. Cea mai revoluționară ipostază a proiectului de lege propunea ca partidul învingător în alegeri să câștige, indiferent de protentajul voturilor obținute, de cel puțin 60% din mandatele de deputat. În versiunea

finală a legii, un prag procentual de 40% din voturi a fost introdus, dar în continuare efectele produse deformau într-o măsură substanțială voința exprimată la urne. Obiectivul prezentei lucrări este, pe de o parte, acela de a reconstitui contextul politic al aceste reforme controversate și, pe de altă parte, acela de a identifica cele mai importante personalități politice care au contribuit la proiectarea și impunerea ei. Voi folosi, pentru acest demers, documente de arhivă, relatări și articole de presă și mărturii de epocă. În ceea ce privește circumstanțele în care Legea Electorală românească din martie 1926 a fost adoptată, voi investiga deopotrivă factorii interni și externi. În același timp, pentru întrebarea „Care sunt posibilii autori ai algoritmului său ciudat de repartizare a mandatelor?" voi căuta răspuns atât în interiorul partidului aflat la putere, cât și în afara lui, printre grupările de opoziție.

Men behind a controversial project of law: the authors of Romanian Electoral Law from March 1926

The Romanian electoral reform of the mid-20's – introduced by the government led by Ion I. C. Brătianu, the president of the National Liberal Party – embodied a surprising and considerable deviation from the local legal tradition and classical and equitable representative patterns. Its main source of inspiration came from Mussolini's Italy. The most revolutionary version of the bill proposed that the winning party should have obtained at least 60% of the deputy seats, regardless of its percentage of votes. In the release version of the law, a superior threshold of 40% was introduced, but still the resulting effects distorted, to a large extent, the will expressed to the polls. The aim of the present paper is, on one hand, to reconstruct the political context of this controversial reform and, on the other hand, to identify the most important political figures who contributed to its projection an establishment. I will use, for this effort, archive documents, press reports and articles and testimonies from that time. Regarding the circumstances in which the Romanian Electoral Law of 1926 was adopted, I will investigate both internal and external factors. At the same time, to the question „Who are the possible authors of its strange mandate-sharing algorithm?" I will seek answers both inside and outside the ruling party, among the opposition groups.

Mussolini în sala de clasă: propaganda regimului fascist în școlile italiene din România interbelică

Georgiana ȚĂRANU

Italia lui Mussolini a fost interesată să-şi promoveze imaginea de mare putere şi ideologia fascistă în plan extern atât în zone în care se aflau comunităţi de emigranţi italieni, cât şi în cele care intrau în sfera mai extinsă a interesului strategic, regional. România s-a încadrat în ambele categorii: găzduia şi mici comunităţi de italieni, dar mai ales a fost unul din statele care au figurat o vreme în viziunea dictatorului Benito Mussolini drept posibil aliat care să fie sustras influenţei franceze și întors spre Roma. Astfel, propaganda fascistă, atent direcţionată de către regim, a fost prezentă în România interbelică, în special în a doua jumătate a anilor '30, nu doar în capitală, ci şi în teritoriu. Ea a utilizat toate mijloacele care-i stăteau la dispoziţie dar, în special, pe cele culturale, dat fiind că relaţiile diplomatice între cele două state au cunoscut un parcurs sinuos, fără a mai înregistra progrese notabile în anii'30 ai secolului al XX-lea. Astfel, școlile italiane din România au reprezentat una din pârghiile esenţiale prin care agenţii Romei au încercat să răspândească la nivel local imaginea unui stat puternic și a unui regim atractiv, infuzând toate cursurile și activităţile educative cu elemente de propagandă. Punând accent pe selecţia atentă a elevilor şi pe rezultatele lor, pe modul de predare a limbii italiene, pe organizarea timpului liber după model fascist şi pe activităţi extrașcolare, şcolile italiene s-au impus în epocă ca instituţiile de învăţământ atractive nu doar pentru italieni, ci şi pentru alţi locuitori ai oraşelor în care funcţionau. Ele au devenit, astfel, mici instrumente de propagandă fascistă a Italiei lui Mussolini în Sud-Estul Europei la finalul deceniului al patrulea al secolului al XX-lea.

Mussolini in the classroom: Fascist regime propaganda in Italian schools from interwar Romania

Mussolini's Italy was interested in promoting the image of a great power and in exporting the Fascist ideology abroad, both in areas where there were communities of Italian emigrants, as well as in those that fell within the wider sphere of its strategic, regional interest. Romania fell into both categories: not only it also hosted small communities of Italians, but it was one of the states that figured for a time in the geopolitical vision of dictator Benito Mussolini as a possible

ally to be evaded from French influence and turned towards Rome. Thus, the Fascist propaganda, carefully directed by the regime, was present in interwar Romania, especially in the second half of the 1930s, not only in the capital, but also in the territory. It used all the means at its disposal, but especially the cultural ones, given that political and diplomatic relations between the two states had a sinuous course, without any notable progress in the 1930s. lea. In this context, the Italian schools in Romania became one of the essential levers through which Rome's agents tried to project the image of a strong state and an attractive regime at a local level, infusing all courses and educational activities with elements of Fascist propaganda. By focusing on the careful selection of students and their results, on the way of teaching the Italian language, on the organization of the students' free time after the fascist model and on extracurricular activities, the Italian schools have established themselves at the time as educational institutions attractive not only to Italians, but also for other inhabitants of the cities in which they operated. They thus became small tools of Fascist propaganda organized by Mussolini's Italy in Southeast Europe in the second half of the 1930s.

Turc, rrom, musulman sau clasă muncitoare? Efectele politicilor regimului comunist într-o comunitate urbană de rromi turci musulmani din Dobrogea

Adriana CUPCEA

Studiul se înscrie în direcția de cercetare a istoriei sociale a comunismului, propunându-și descrierea unei comunități rome de religie musulmană și vorbitoare de limbă turcă dintr-un oraș postsocialist din partea de sud-est a Dobrogei (Medgidia). Obiectivul specific al cercetării este explorarea intersecției dintre memorie, identitate și definirea felului în care politicile economice și sociale ale perioadei comuniste se reflectă în structura etnică și religioasă a comunității romilor turci musulmani din Medgidia. În condițiile în care informațiile identificate pe parcursul documentării arhivistice la Serviciul Județean al Arhivelor Constanța sunt prea puține pentru a reconstitui istoria comunității de romi turci musulmani din Medgidia am ales combinarea documentelor de arhivă cu interviurile de viață (*life -histories*), care au oferit o imagine detaliată asupra vieții fiecărui interlocutor, recreând în același timp o imagine de ansamblu asupra originilor și formării comunității, începând cu anii '60 ai comunismului. Situându-ne în cadrul teoretic elaborat de Maurice

Halbwachs am abordat memoria individuală, ca parte a memoriei colective și practic am cules și am unit părți ale memoriilor și identităților individuale pentru a stabili procesul de formare și parcursul unei colectivități locale pe parcursul perioadei comuniste. Explorând memoria comunismului, povestirile de viață au condus cercetarea noastră din perspectiva sentimentului de nostalgie, înțeleasă ca un un tip de memorie, o re-creere a trecutului care merge dincolo de simpla recuperare, atingând dimensiuni politice, ideologice, socio-economice și personale. Interviurile, realizate în octombrie 2015 urmează abordarea *life-history*, deoarece consideră istoria orală ca o resursă esențială pentru explorarea naturii subiective a vieții sub socialism (Passerini 1992) pentru înțelegerea universului politic, economic și social al comunismului și a efectelor pe care acesta l-a avut asupra structurii identitare a grupurilor etnice. Cercetarea demonstrează faptul că în perioada comunistă pe fundalul proceselor de industrializare și urbanizare, a fenomenului migrației rural-urban în cazul romilor turci musulmani din Medgidia a avut loc o detașare de identitatea etnică și religioasă și o atașare de identitatea socială coagulată în jurul muncii, mai exact de apartenența lor la clasa muncitoare, care le-a definit rolul și locul în societate, le-a oferit securitate materială și demnitate din punctul lor de vedere, în condițiile în care preocuparea lor principală era mobilitatea, adaptarea și supraviețuirea în societatea socialistă.

Turc, Roma, Muslim or working class? The effects of the Communist regime policies in an urban community of Muslim Roma Turks from Dobrudja

The study is part of the research direction regarding the social history of communism putting forward the description of a Muslim Roma Turkish-speaking community in a post-socialist city in the south–eastern part of Dobruja region in Romania, Medgidia (Mecidiye). The specific objective of the research is to explore the intersection between memory and identity and to attempt to identify the way in which the political, economic and social changes of the Communist period were reflected in the ethnic and religious identity structure of the Turkish Muslim Roma community of Medgidia. In the absence of archives and any other written documents attesting the creation of the Turkish Muslim Roma community in Medgidia, I have chosen to use the only source that I had access to, the life stories, which gave a detailed picture of the life of each interlocutor, while recreating an overview of the origins and formation of the Medgidia community in the 60 of the

communist regime. Using Maurice Halbwachs' theoretical framework of collective memory, I discuss individual memory as part of group memory and I have practically gathered and joined parts of memoirs and individual identities to determine the formation process and the course of a local community during the communist period. Exploring the memory of communism, life stories led our research towards the perspective of nostalgia, understood as a type of memory, a re-creation of the past that goes beyond the mere recovery, reaching political, ideological, socio-economic and personal dimensions. Interviews conducted in October 2015 in Medgidia follow the life-history approach considering oral history as an essential resource for exploring the discourse of origins along with the subjective nature of life under socialism in order to understand the process of formation and the social and economic peculiarities of the community of Turkish Muslim Roma in Medgidia during communism and the changes occurred in their ethnic and religious identity in this period.The research demonstrates that during the communist period the industrialisation and urbanisation processes and the rural-urban migration phenomenon has led in the case of Turkish Muslim Roma in Medgidia to a distance from ethnic and religious identity and to an attachment for the social identity focused around their membership to the working class which defined their role in the society, offered them financial security and dignity from their point of view. Their main concerns during the communist period were mobility, adaptation and integration in the socialist society.

Modelul dinastic ca simptom al crizei comunismului românesc (anii '70)

Cosmin POPA

Instaurarea „dictaturii bicefale" în Romania anilor '70 a fost nu doar un simptom al transformării regimului Ceaușescu într-o dictatură absolută. Preluarea totală a atribuțiilor executive de către cuplul Ceaușescu a fost însoțită de o serie de transformări de substanță care au dus la formarea unei „verticale a puterii" ce nu se sprijinea atât pe partid, transformat într-un simplu bazin de resurse manageriale, ci pe un nou sistem de putere construit pe principiile politicii de clan.

Comunicarea va trata etapele și momentele definitorii ale acestor transformări, punând accent pe evenimente și procese mai puțin tratate de istoriografia problemei.

The dynastic model as a symptom of the crisis of Romanian communism (in the '70's)

Elena Ceausescu was not only a symptom of growing power of Nicolae Ceausescu but more than that a evidence of the massive shift in organizational model of Romanian communism. Taking control of the staff appointment system was just one of several decisions of the Romanian dictators, which had as final goal to build a solid vertical of power as the main response to the crisis of the development model. The paper will address the construction of the new power system, which led to the transformation of the elites of the Romanian Communist Party into a reservoir of managerial resources, losing almost all political functions until the mid-1980s.

SECȚIA CONSERVARE ȘI RESTAURARE / CONSERVATION AND RESTORATION SECTION

Aspecte de documentare și conservare–restaurare ale unui basorelief din calcar (sec. al-XIX-lea), provenit din colecţia I. Kalinderu, UNA – Bucureşti

Romeo GHEORGHIȚĂ
Violeta PINTILIE

Tema articolului, abordează aspectele din procesul de documentare și conservarea-restaurarea, unui basorelief sculptat, din *calcit spathic,*(copie din sec. al-XIX-lea). Piesa aparține colecției I. Kalinderu, din cadrul *Universităţii Naționale de Arte,* din Bucureşti. Pe baza analizei preliminare și a investigațiilor științifice realizate în timpul documentării, sunt evidențiate caracteristicile materiale și tehnologice ale piesei litice studiate. Analiza atentă a basoreliefului a scos la iveală actuala sa stare de conservare, dar și diferiți factori și cauze specifice de degradare ale climatului în care s- a aflat, multă vreme. De asemenea sunt prezentate succint aspecte ale procesului de conservare-restaurare, câteva etape din cadrul metodologiei de intervenție aplicate pentru recuperarea și conservarea acestei piese litice inedite.

Documentation and conservation-restoration aspects of a limestone bas-relief (19th century). from the I. Kalinderu collection, UNA - Bucharest

The topic of the article addresses the aspects of the process of documentation and conservation-restoration of a carved bas-relief of spathic calcite, (copy from the 19th century). The piece belongs to the I. Kalinderu collection, within the National University of Arts, Bucharest. Based on the preliminary analysis and scientific investigations carried out during the documentation, the material and technological characteristics of the studied lithic piece are highlighted. Careful analysis of the bas-relief revealed its current state of conservation, but also various factors and specific causes of climate degradation in which it has been for a long time. Also, aspects of the conservation-restoration process are briefly presented, some stages within the intervention methodology applied for the recovery and conservation of this interesting lithic piece.

Aspecte ale metodologiei de conservare – restaurare a piesei: Covor de rugăciune

Maria-Claudia JINGA

Fiecare obiect de muzeu prezintă un caz unic de degradare ce trebuie cunoscut în specificitatea lui. Piesa restaurată, covor de rugăciune, a prezentat mai multe tipuri de degradări, cauzate atât de natura materialelelor componente, tehnica de execuţie dar şi de traseul său.

Studiul teoretic referitor la istoricul piesei, modul de realizare, tehnica obiectului și a materialelor conținute, funcționalitatea sa specifică, investigațiile științifice referitoare la starea de conservare și analiza gradului de degradare al obiectului au permis redactarea concluziilor sub forma diagnosticului, de caz, în baza căruia, s-a stabilit metodologia, optimă, de restaurare. Aceasta a vizat în primul rând, reechilibrarea artefactului cu mediul, urmată de stoparea degradărilor identificate.

Aspects of the conservation - restoration methodology of the piece: Prayer mat

Each museum object presents a unique case of degradation that must be known in its specificity. The restored piece, a prayer rug, presented several types of degradation, caused both by the nature of the component materials, its way of making and its route too.

The theoretical study, regarding the history of the piece, the way of realization, the technique of the object and the materials contained, its specific functionality, the scientific investigations regarding the state of conservation and the analysis of the degree of degradation of the object allowed the drafting of conclusions in the form of case diagnosis, based on which, the optimal restoration methodology was established. It aimed primarily rebalancing the artifact with its environment, followed by stopping the identified degradations.

Tehnologii inovative utilizate în procesul de conservare a pietrei

Maria BOLOCAN

Lucrarea prezintă tehnologii inovative utilizate în procesul de investigare a stării de conservare a monumentelor istorice din piatră. S-a constatat că folosirea nanoparticulelor în procesul de conservare a monumentelor istorice din piatră constituie o metodă durabilă în timp. Această tehnologie permite consolidarea și completarea suportului, oferind protecție împotriva factorilor antropici prin schimbarea structurii moleculare a pietrei în vederea creșterii reistenței acesteia.

Innovative technologies used in the stone conservation process

The paper presents innovative technologies used in the process of investigating the state of conservation of historical stone monuments. It has been found that the use of nanoparticles in the process of preserving historical stone monuments is a sustainable method over time. The nanoparticles have the role of consolidating and completing the support, self-cleaning function and protection against external degradation factors, they practically seal the stone.

Metodologia de restaurare a unei spade din fier tip **akinakes**

Gabriela RADU

Locuirea civilă și necropola descoperite la Celic Dere sunt poziționate pe versantul nordic al văii Celicului. În această zonă au fost realizate cercetări arheologice începând cu 1985 de către Gavrilă Simion, director al *Muzeului Raional Tulcea* din anul 1955.

Zona necropolei unde a fost descoperit obiectul prezentat a fost cercetată amănunțit fiind descoperite 80 de morminte cu mantale de piatră de tip tumul, de mici dimensiuni, dar și morminte plane.

Necropola din care provine obiectul analizat a fost amplu cercetată, fiind identificate morminte cu manta de piatră de tip tumul, precum și morminte plane. Piesa restaurată provine din inventarul funerar al unui mormânt plan.

Piesa noastră este bun din inventarul funerar al unui mormânt de înhumare, atribuit celei de-a doua etape cronologice.

Obiectul a fost restaurat anterior, dar trecerea timpului și-a pus amprenta pe intervențiile existente. Astfel, pelicula protectoare a devenit opacă și procesele de oxidare au determinat desprinderea obiectului în solzi. Procesul de restaurare a necesitat o atenție suplimentară, din cauza stării de degradare exista permanent riscul de dezintegrare a piesei.

Cu atenție sporită, răbdare și îndrumarea experților am reușit salvarea temporară a obiectului.

Methodology for restoring an akinakes *iron sword*

The civilian settlement and the necropolis discovered at Celic Dere are positioned on the northen slope of Celic Valley. In this area, archaeological research has began since 1985 by Gavrilă Simion, the director of the Tulcea District Museum since 1955.

The area of the necropolis where the presented object was discovered, was thoroughly researched, and were discovered 80 small size tombs with tumulus type stone sheaths, and plane graves.

Our piece is from the funerary inventory of a burial tomb attributed to the second chronological stage.

The object was previously restored, but the passing of time has left its mark on existing interventions. Thus, the protective film became opaque and oxidation processes caused the object to detach into the scales.

The restoration of this part required additional attention, because of the state of decay there was a permanent risk of disintegration of the part.

With increased attention, patience, and experts' guidance we succeed to temporarily save the object.

Sistemul Românesc pentru Conservare și Restaurare a Patrimoniului Cultural Material Mobil – Scurt istoric

Dan Octavian PAUL
Luminița PAUL

În lucrarea de față se prezintă un istoric al *Sistemului Românesc pentru Conservare și Restaurare a Patrimoniului Cultura*l, în cei 45 de ani de funcționare. Datele sunt prezentate în două perioade, 1975 – 1990 și din 1990 până în prezent. Sistemul are elemente organizatorico

– funcționale și un învățământ propriu de formare și acreditare profesională, în cadrul Ministerului Culturii.

Romanian System for Conservation and Restoration of Cultural Heritage Movable Material - Brief history

This paper presents a history of the Romanian System for the Conservation and Restoration of Movable Cultural Heritage*, in its 45 years of operation. The data are presented in two periods, 1975 - 1990 and from 1990 to the present. The system has organizational-functional elements and its own education and professional accreditation within the Ministry of Culture.*

Tehnologii şi nanomateriale utilizate în procesul de conservare a patrimoniului cultural

Maria STROESCU

Tema de studiu prezintă tehnologii de ultimă generaţie utilizate în procesul de investigare a stării de conservare a obiectelor din piatră, hârtie și lemn aflate în colecțiile muzeale.

Folosirea nanoparticulelor în procesul de conservare s-a dovedit, nu numai eficientă, dar şi durabilă în timp, având rol de consolidare a suportului, funcţie de auto clean, scăderea acidităţii suporturilor pe bază de celuloză şi protecţie împotriva factorilor externi de degradare. Nanomateriale câştigă tot mai mult teren în procesele de conservare a patrimoniului cultural şi de restaurare a acestuia.

Innovative technologies and nanomaterials used in the process of cultural heritage conservation

The paper presents innovative technologies used in the process of investigating the state of conservation of the cultural heritage of stone, paper and wood, supports often found in most museums.

The use of nanoparticles in the preservation process has proven to be not only efficient but also durable over time, having the role of consolidating the substrate, self-cleaning function, decreasing the acidity of cellulose-based substrates and protection against external degradation factors. Nanomaterials are gaining more and more ground in the processes of cultural heritage conservation and restoration.

Restaurarea a doua chiupuri neolitice

Valentina Luiza IONESCU
Doina CONSTANTIN

Cele doua piese care fac obiectul studiului de față pe care o prezentam sunt doua vase ceramice de dimensiuni mari, aparținând categoriei vaselor de depozitare *chiupuri*. Datate în epoca neolitică, acestea au fost descoperite în urma cercetărilor preventive derulate într-un punct de pe raza localității Techirghiol, județul Constanța, în anul 2020.

Raritatea acestor tipuri de piese, precum si complexitatea restaurarii și a conservării, ne-au motivat să le prezentăm în cadrul Sesiunii *Pontica 54*.

Restoration of two Neolithic storage vessels

The artefacts that are the subject of this presentation are two large ceramic storage vessels, belonging to the Neolithic period. They were discovered due to the preemtive excavations carried by MINAC in Techirghiol city, Constanta County, in 2020.

The rarity of these types of pieces, as well as the complexity of the restoration and conservation process, determined us to present them at the Pontica 54 Session.

Restaurarea unei oglinzi de bronz cu mâner

Mihai Dan IONESCU, Marius BELC

Piesa care face obiectul acestei lucrări este o oglindă de bronz cu mâner, nr.inv. 5122, descoperită în orașul Constanta în anul 2019.

Piesa respectiva ne-a captat interesul prin intuirea unir particularități deosebite ale materialului de realizare. Astfel, pe parcursul procesului de restaurare, a fost emisă ipoteza conform căreia ambele fețe ale oglinzii au fost acoperite de o peliculă de aliaj distinctă de corpul obiectului. În urma analizelor, observația preliminară a devenit certitudine.

Restoration of a bronze mirror with handle

The piece that is presented in this allocution is a bronze mirror with handle, no. 5122, discovered in Constanta city, in 2019.

That piece caught our interest by the fact that, during the cleaning, we noticed that on both sides of the mirror there was a foil whose color was obviously different from the rest of the piece. Following the analyzes, we were convinced that it was, indeed, another composition of the metal.

Intervenții de conservare curativă și restaurare efectuate asupra unei cahle nesmălțuite

Simona Maria HERLEA

Prezentarea va aduce în atenția celor interesați o cahlă nesmălțuită, produsă la Mădăraș (județul Harghita) și datată în anul 1908. Se vor prezenta atât aspecte ce țin de starea de conservare a piesei înainte de restaurare, cât și aspecte ce țin de restaurarea și conservarea acesteia (tehnici, materiale și substanțe folosite). De asemeni, vor fi abordate aspecte legate de stilul de muncă, precum și anumite probleme pe care le-am întâmpinat. Toate materialele și substanțele folosite au fost experimentate şi testate de-a lungul timpului şi considerăm că nu ar trebui să ne hazardăm în folosirea unor materiale şi substanţe noi care nu au fost testate în condiţii controlate, suficient de riguroase pentru a fi concludente în determinarea incompatibilităţii şi efectelor secundare.

Curative conservation and restoration interventions carried out on an unglazed tile

The slideshow will bring to the attention of those interested an unglazed tile, produced at Mădăraș (Harghita county), dated 1908. We will indicate characteristics of the conservation of the artifact before restoration, as well as related to the restoration and preservation process (techniques, materials and substances used). We will also present characteristics of the restoration methods and certain issues encountered during the process. All materials and substances used were tested long before; therefore, we consider hazardous the use of new materials and substances that were not tested in controlled environments, sufficiently rigorous in determining incompatibility and side effects.